

**INTEGRĒTAIS
MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNS
2026 – 2035**

**RĪGA
SIA "RĪGAS MEŽI"
2025**

**Esam paraugs atbildīgā un inovatīvā mežu un citu dabas teritoriju apsaimniekošanā!
ATTĪSTĀM DAUDZVEIDĪGU VIDI NĀKOTNEI**

SATURS

SATURS	2
IEVADS	6
PREAMBULA	6
RĪGAS MEŽI	9
Stratēģiskās plānošanas dokumenti	11
RĪGAS MEŽU STRATĒĢISKIE MĒRĶI	12
Meža apsaimniekošanas mērķi	12
Nefinanšu mērķi	12
EIROPAS SAVIENĪBAS SAISTOŠIE NORMATĪVIE AKTI	13
Eiropas atmežošanas regula	13
Dabas atjaunošanas regula	13
ĪPAŠUMA STATUSS	15
Blakus esošie īpašumi	16
MEŽA RESURSI	17
Zemju klasifikācija	17
Meža platību sadalījums pēc valdošās sugas	18
Audžu vecuma struktūra	18
Audžu vidējā krāja un krājas tekošais pieaugums	20
Meža tipi	21
Audžu bonitātes	22
Oglekļa (emisiju) uzkrājums un piesaiste	23
Emisijas	23
Uzkrājums un piesaiste	23
Meža infrastruktūra	27
Celi	27
Meža meliorācija	30
INTEGRĒTĀ MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PIEEJA RĪGAS MEŽOS	32
Ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošana	33
Telpiskā plānošana	35
Adaptīvā pārvaldība	36
Daudzfunkcionālas apsaimniekošanas metodes	37
Datu vadīta (datu analīzē balstīta) lēmumu pieņemšana	37
Kompromisi un sinerģijas	37

Ekosistēmu pakalpojumu izvērtēšana integrētā meža apsaimniekošanas plāna kontekstā	37
Vidējās izvēlēto ekosistēmu pakalpojumu vērtības ainavas vienībās	40
Integrētā pieeja ekosistēmu pakalpojumu vērtību saglabāšanai	44
AINAVU EKOLOĢISKAIS PLĀNS.....	46
Mērķi un metodika	46
Ainavu ekoloģiskā plāna zonējums	47
Zonējuma teritoriju apsaimniekošanas mērķi	47
Dabas zonējums.....	47
Rekreācijas zonējums	47
Mežsaimniecības zonējums.....	47
AINAVU DIZAINA PLĀNOŠANAS METODIKA, PAMATPRINCIPI	48
Dabas vērtību zona	48
Rekreācijas vērtību zona.....	48
MEŽA BOJĀJUMI	50
IEGŪTĀS MEŽA NEKOKSNES VĒRTĪBAS	51
Medījамie dzīvnieki.....	51
Savvaļas augi	53
Derīgie izraktenī.....	53
Rekreācijas resursi un iespējas.....	53
Rīgā esošie un plānotie mežaparki	56
Kultūras pieminekļi	57
DABAS VĒRTĪBAS	59
Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	60
Mikroliegumi	61
Īpaši aizsargājami meža iecirkņi	62
Aizsargjoslas	63
Eiropas Savienības nozīmes biotopi	63
Saimnieciskās darbības aprobežojumi	65
Saglabājamie meža struktūras elementi.....	65
MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI TURPMĀKAJIEM 10 GADIEM	67
Ekspluatācijas fonds.....	67
Pieejamais ekspluatācijas fonds mežsaimniecisko darbu plānošanai	68
Galvenā cirte.....	68
Kopšanas cirte	68
Mežizstrādes apstākļi	69
Galvenā cirte	71

Galvenās cirtes tāmes aprēķina pamatprincipi	71
Tāmes aprēķins mežniecību un iecirkņu sadalījumā	71
Ekosistēmu pakalpojumu vidējo vērtību prognoze pēc IMAP perioda	72
Galvenās cirtes projektēšanas pamatprincipi.....	73
Kopšanas cirtes	73
Mežizstrādes raksturojums	74
Pielietojamās mežizstrādes tehnoloģijas un tehnikas pamatojums atbilstoši AEP zonējumam, ainavu dizaina paņēmieniem	74
Vietējo iedzīvotāju nodrošināšana ar malku	75
MEŽA INFRASTRUKTŪRAS BŪVNICĪBA UN UZTURĒŠANA	76
Meža infrastruktūras objektu būvniecība un uzturēšana	76
Citi pasākumi meža infrastruktūras uzturēšanā	78
MEŽSAIMNIECISKIE PASĀKUMI	79
Meža atjaunošana.....	79
Atjaunoto mežaudžu agrotehniskā kopšana	80
Jaunaudžu kopšana.....	80
DABAS VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA	82
Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana	82
Mikroliegumu un īpaši aizsargājamo meža iecirkņu apsaimniekošana.....	82
Bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgu meža struktūras elementu saglabāšana.....	82
Ietekmes uz vidi samazināšana	84
MEŽA AIZSARDZĪBA	85
Galvenie meža aizsardzības pasākumi	85
Nozīmīgākie meža kaitēkļi.....	85
Egļu astoņzobu mizgrauzis <i>Ips typographus</i> L.	85
Priežu lielais smecernieks <i>Hylobius abietis</i> L. un priežu vidējais smecernieks <i>H. pinastri</i> Gyll.	86
Egļu mūķene <i>Lymantria monacha</i> L.	86
Meža maijvabole <i>Melolontha hippocastani</i> F.....	87
Egļu bruņuts <i>Physokermes piceae</i> Schr.	87
MEDĪBU SAIMNIECĪBA	89
MEŽA UGUNSDROŠĪBA	91
REKREĀCIJAS PASĀKUMI	93
DARBA AIZSARDZĪBA	94
IEPRIEKŠĒJA GADA PERIODĀ GALVENIE SAIMNIECISKIE RĀDĪTĀJI	96
APSAIMNIEKOŠANAS IKGADĒJIE PLĀNI	97
MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNA AKTUALIZĀCIJA.....	98

MONITORINGS	99
Meža apsaimniekošanas monitorings.....	99
Sugu un Eiropas Savienības nozīmes biotopu monitorings.....	99
PIELĀGOŠANĀS KLIMATA PĀRMAIŅĀM	102
INTEGRĒTĀS MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNOŠANAS ATTĪSTĪBA 2026-2035	104
SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNA IZSTRĀDĒ	106
Sabiedriskās apspriešanas organizēšana pilsētu teritorijās ADP ietvaros.....	106
Sabiedriskās informēšanas organizēšana ADP ietvaros	107
DISKUSIJA PAR NORMATĪVU IZMAIŅU NEPIECIEŠAMĪBU.....	108

IEVADS

SIA „Rīgas meži” integrētais meža apsaimniekošanas plāns (turpmāk tekstā – IMAP) satur meža apsaimniekošanas plānošanas procesa rezultātus, to skaitā meža apsaimniekošanas mērķus, resursu novērtējumu, plānotās un veiktās darbības, kā arī atsauces uz uzņēmuma iekšējiem dokumentiem. IMAP ir publiski pieejams uzņēmuma mājaslapā www.rigasmezi.lv vai pēc pieprasījuma SIA “Rīgas meži” birojā: Ojāra Vācieša iela 6 k-1, Rīga, LV-1004. Tas tiek komunicēts ar Sabiedrības interešu grupām ne retāk kā reizi 5 gados vai ikreiz, kad notikušas būtiskas izmaiņas meža apsaimniekošanas metodēs. Apsaimniekošanas plāns tiek aktualizēts ne retāk kā vienu reizi gadā. IMAP kopsavilkums nodrošina LR normatīvo aktu, kā arī meža apsaimniekošanas standartu prasības. IMAP izstrādes laikā tika izvērtēta FSC Pagaidu Nacionālā Meža Uzraudzības standarta atbilstība valstī pastāvošajai likumdošanai un konfliktsituācijas netika konstatētas. Atkārtota izvērtēšana tiek veikta līdz ar katru IMAP aktualizāciju un līdz šim konfliktsituācijas nav konstatētas. Ar šī dokumenta apstiprināšanu, SIA “Rīgas meži” apņemas ievērot FSC® (FSC-C159932) principus un kritērijus, kā arī visas saistošās Latvijas Republikas likumdošanas prasības. Šo apņemšanos uzņēmums pieprasa arī no visiem ārpakalpojumu sniedzējiem. Par šī IMAP saturu atbild SIA “Rīgas meži” Mežsaimniecības daļa un to apstiprina SIA “Rīgas meži” Valde un Padome, kā arī īpašnieks – Rīgas Dome. Ja Jums ir radušies kādi jautājumi vai komentāri par šo IMAP, lūdzam tos nosūtīt uz e-pastu: rigasmezi@rigasmezi.lv vai izmantot saziņas formu mūsu mājaslapā www.rigasmezi.lv.

PREAMBULA

Kapitālsabiedrība SIA “Rīgas meži” ir viens no lielākajiem mežu apsaimniekotājiem Latvijā, kas rūpējas par vairāk nekā 62 000 hektāru Rīgas un Pierīgas meža zemēm, kā arī lielākajiem pilsētas parkiem un dārziem. Uzņēmuma efektīvā un ilgtspējas principos balstītā darbība ļauj tam strādāt rentabli. Līdztekus apaļkoku ieguvei tiek paplašināti esošie un attīstīti jauni uzņēmējdarbības veidi – nekustamo īpašumu apsaimniekošanā, ekosistēmu pakalpojumu komercializēšanā, stādu un sēklu ražošanas paplašināšanā.

SIA “Rīgas meži” ir dibināta 2008. gadā, kamēr uzņēmuma vēsture tā dažādās administratīvās formās ir sena un kompleksa, atbilstīgi Rīgas pilsētas vēsturei, organizēta meža zemju apsaimniekošana datējama ar 17. gs., ierindojot uzņēmumu valsts senāko valdītāju un apsaimniekotāju sarakstā, mainot dažādas uzņēmuma administratīvās formas. Pirmās liecības par Rīgas pilsētas īpašuma piederību datējamās ar 13. gadsimtu. Uzņēmums rūpējas par dažādu laika periodu dažādo Rīgas pilsētu un tās īpašumus. Uzņēmumu raksturo spēja plānot un strādāt, iekļaujot dažādo un pastāvīgas pārmaiņas - senā pilsēta seko līdzī laimam un pārmaiņām sabiedrības domā un atbildīgā pārvaldībā. Pārvaldot ievērojamas meža zemju platības, uzņēmums strādā ilgtspējīgi pēc būtības un mūsdienu multifunkcionālo prasību tvērumā piedāvā līderību - integrēto meža apsaimniekošanas pieeju plānošanā. Proti, kā mūsdienu situācijā sabalansēti, balstoties uz klasisko mežsaimniecību un tās metodēm, plānot piemērotāko zemes izmantošanas veidu un metodi Rīgas, Pierīgas un tālāk esošajās

meža zemēs. Sabalansējot meža apsaimniekošanu, sabiedrības vajadzības un - nereti pretrunīgas prasības vienai zemes platībai: koksnes ieguve vai rekreācija u.c., veidojot Rīgas iedzīvotāju un viesu labbūtības telpu.

Meža zemju pārvaldība un apsaimniekošana ir uzņēmuma pamata darbības process un lielākais ienākumu avots. Atbilstīgi, atbildīga un profesionāla mežsaimnieciskā procesa plānošana un pārvaldība ir pamats uzņēmuma pastāvēšanai. Integrētais meža apsaimniekošanas plāns ir mežsaimniecības plānošanas procesa ietvardokuments. Integrētā meža apsaimniekošanas plānošana apvieno ekonomiskos, ekoloģiskos un sociālos mērķus vienotā sistēmā, lai nodrošinātu līdzsvarotu meža apsaimniekošanu. Tā ir būtiska, jo mūsdienu mežiem jānodrošina gan koksnes ieguve un ekonomiskā attīstība, gan bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, oglekļa piesaiste, kultūrvēsturisko un ainavas vērtību saglabāšana un rekreācija. Atšķirībā no pieejām, kas šīs funkcijas nodala, integrētā plānošana optimizē resursu izmantošanu, vienlaikus saglabājot ekosistēmu veselību un stabilitāti. Meža apsaimniekošanas plāns ietver **kopīgu integrētu mežsaimniecisko darbību plānojumu** visām SIA "Rīgas meži" apsaimniekotajām teritorijām, kas iekļauj 52 123,33 ha uzņēmuma pamatkapitālā ieguldītās meža zemes un 8751,88 ha Rīgas domes īpašumā esošās meža zemes, kuras uzņēmums apsaimnieko uz apsaimniekošanas līgumu pamata. SIA "Rīgas meži" darbības mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu, integrētu un atbildīgu apsaimniekošanu, vienlaicīgi ētiski gūstot maksimāli iespējamus ieguvumus īpašniekam – valstspilsētai.

Rīgas mežu Mežsaimniecības daļas speciālisti ir izstrādājuši **pirmo integrēto meža apsaimniekošanas plānu valstī**, kas balstīts praksē, piedāvājot labāko zināšanu pārnesi, apsaimniekojot mežu ilgtspējīgi. Meža apsaimniekošana tiek plānota un balstās uz plašas un pastāvīgi veiktas meža resursu un vides vērtību inventarizācijās iegūto informāciju, tās vispusīgu analīzi ar skatu ilgtermiņā.

Uzņēmuma integrētais meža apsaimniekošanas plāns satur informāciju par SIA "Rīgas meži" apsaimniekoto meža zemju resursiem, stratēģijas mērķiem un darbības pamatprincipiem, plānotās meža apsaimniekošanas darbību apjomu un izvietojumu, pasākumiem dabas vērtību saglabāšanā, iepriekšējā periodā veikto meža apsaimniekošanas darbību apjomu u.c. ieinteresētajām pusēm nozīmīgu informāciju. Ar izstrādāto plānu sabiedrība un ieinteresētās puses (nozares, vietējā sabiedrība un interešu grupas) tiek informētas par plānoto meža apsaimniekošanu. Atbilstoši uzņēmuma stratēģijai, Latvijas Republikas meža nozares plānošanas dokumentiem un normatīvajiem aktiem, ieinteresētajām pusēm tiek nodrošināta iespēja iesaistīties un sniegt priekšlikumus meža apsaimniekošanai, it īpaši vietējai sabiedrībai nozīmīgās teritorijās. Visi saņemtie priekšlikumi tiek izvērtēti un uz tiem tiek sniegta atbilde.

IMAP tiek aktualizēts ne retāk kā reizi 10 gados vai ikreiz, kad būtiski mainās meža apsaimniekošanas apjoms, meža apsaimniekošanas pamatprincipi vai normatīvo aktu nosacījumi meža apsaimniekošanā. Katru gadu līdz 30.jūnijam, saskaņā ar monitoringa rezultātiem, tiek aktualizētas - pārrēķinātas ekosistēmu pakalpojumu vērtības un, ja nepieciešams, koriģēti maksimāli pieļaujamie ciršanas apjomi. IMAP aktualizācija notiek ar datiem, kas tiek publicēti ikgadējos monitoringa pārskatos, kuros iekļaujam pārrēķinātos ekosistēmu pakalpojumu vērtības rādītājus, aktualizētais IMAP tiek publicēts uzņēmuma mājaslapā. Rīgas meži papildus kādai no teritorijām, konsultējoties ar sabiedrību un citām ieinteresētajām pusēm, var izstrādāt individuālus apsaimniekošanas plānus, kuri ir uzņēmuma meža apsaimniekošanas plāna sastāvdaļa, tomēr publisko apspriežu rezultātā teritorijai individuālajā plānā var tikt ietverti atsevišķi atšķirīgi nosacījumi - piemēram, noteikti atšķirīgi saimnieciskās darbības ierobežojumi, aktualizācijas kārtība u.c.. Visos pārējos gadījumos apsaimniekošanas darbības tiek veiktas atbilstoši Rīgas mežu integrētā meža apsaimniekošanas plāna nosacījumiem.

IMAP atbilst 04.02.2014. MK noteikumiem Nr.67 "Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu" un FSC®(FSC-C159932) un PEFC (PEFC/12-23-009) meža apsaimniekošanas sertifikācijas standartam Latvijai un citu saistošo sertifikācijas standartu prasībām.

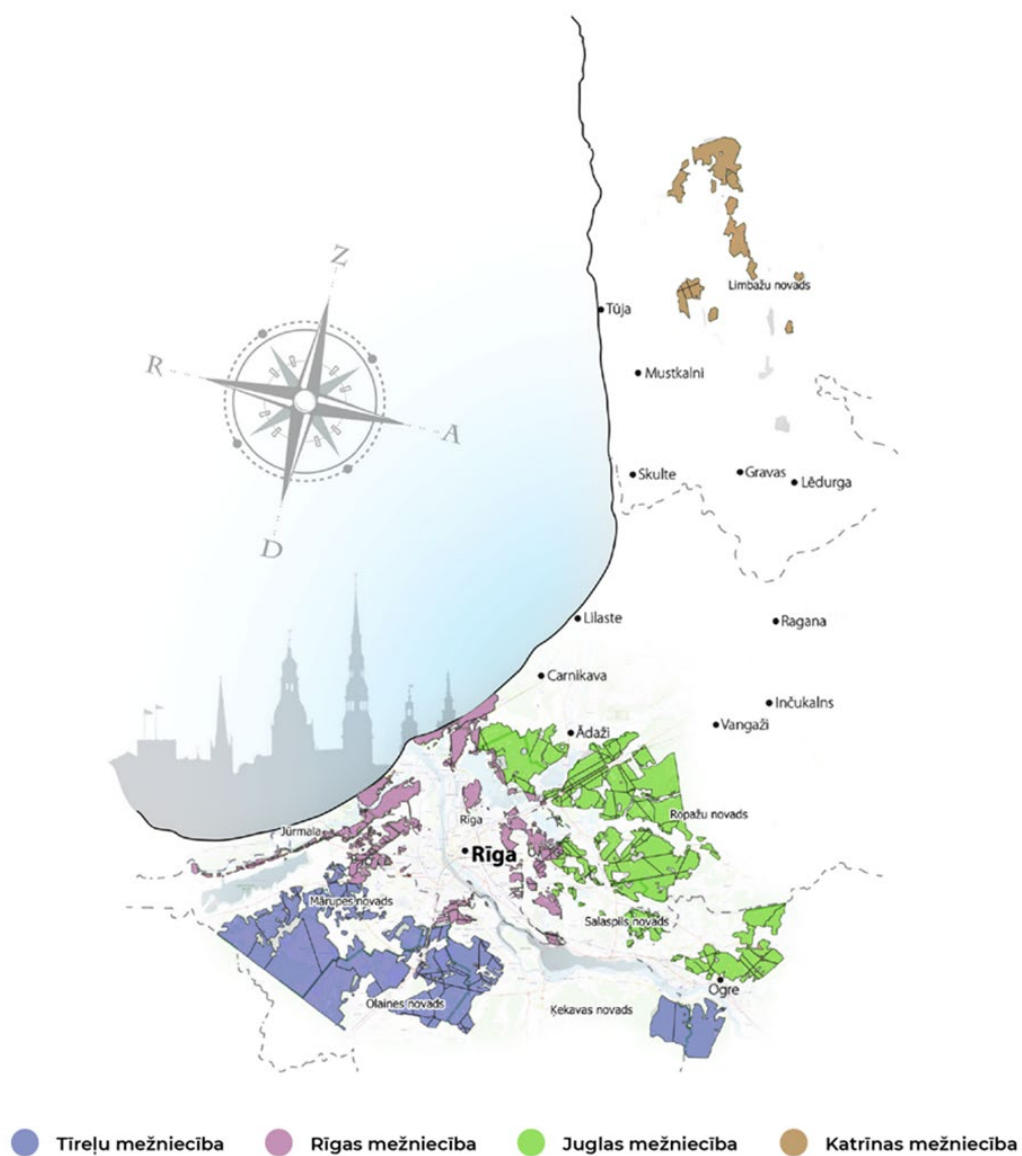
Integrētais meža apsaimniekošanas plāns ir pamats efektīvai un ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai. Tas izstrādāts, ievērojot valstī spēkā esošos normatīvos aktus, ratificētās starptautiskās konvencijas un citus dokumentus 10 gadu periodam, stratēģiski taktiskā mērogā.

RĪGAS MEŽI

SIA “Rīgas meži” tika dibināta 2008. gadā, un tās vienīgais kapitāldaļu īpašnieks ir Rīgas valstspilsētas pašvaldība. Uzņēmums pārvalda Rīgas, Rīgas reģiona un Limbažu novada meža teritorijas (t.sk. īpaši aizsargājamas dabas teritorijas), kokaudzētavu “Norupe”, kā arī Rīgas pilsētas publiskos apstādījumus – dārzus, parkus un skvērus, rūpējoties par šo teritoriju ilgtspējīgu attīstību, bioloģisko daudzveidību un pieejamību sabiedrībai.

Turklāt, uzņēmums īsteno vides izglītības programmu “EkVidO” jeb “EKOLOĢIJA. VIDE. GAISS”. Uzņēmuma īpašumā ir kokaudzētava “Norupe”, kura pamatā nodrošina ar stādāmo materiālu uzņēmuma mežu atjaunošanu.

Kopējā apsaimniekoto zemju platība ir 62,8 tūkstoši hektāru, no kuriem aptuveni 5 tūkstoši hektāru atrodas Rīgas pašvaldības administratīvajā teritorijā, bet 56,5 tūkstoši hektāru ir ārpus Rīgas esošie mežu īpašumi. Rīgas pašvaldības publisko apstādījumu platība ir 453 hektāri, un kultūras un atpūtas parka “Mežaparks” platība ir 367 hektāri (2025. gada dati). “Rīgas meži” rūpējas par šo teritoriju ilgtspējīgu attīstību, bioloģisko daudzveidību un pieejamību sabiedrībai (Attēls 1).

62 700 ha

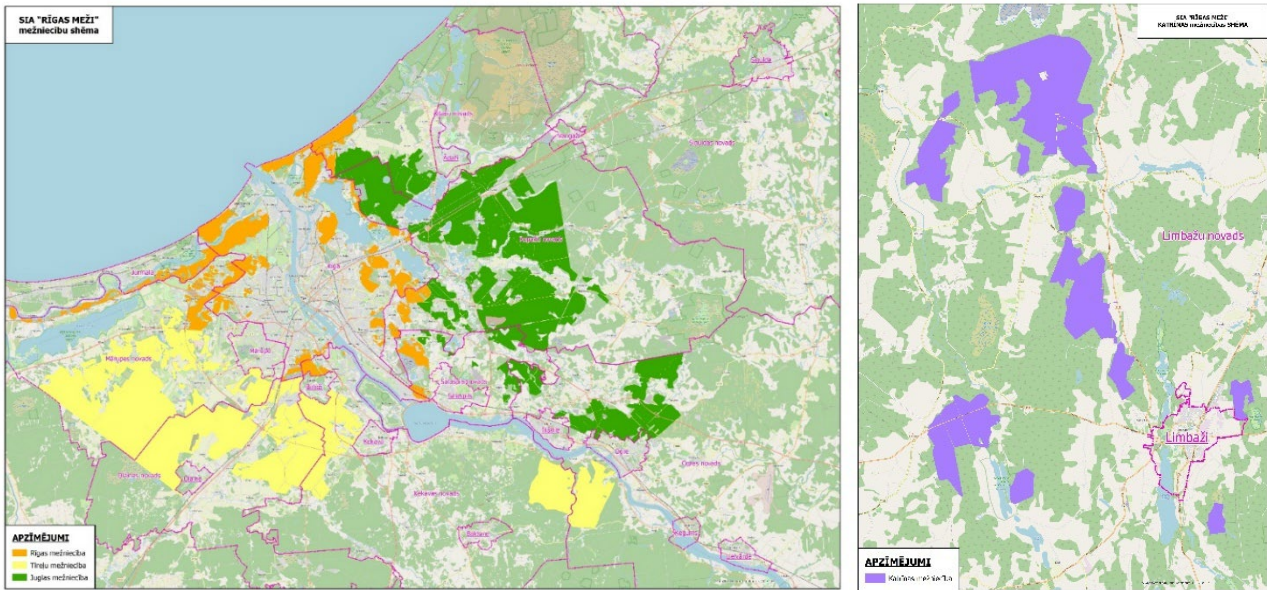
Meža zemju platība

453 ha

Dārzu un parku
platība

367 ha

“Mežaparka”
platība

Attēls 1 Rīgas mežu mežniecības Pierīgā un Katrīnas mežniecība Limbažu novadā

Stratēģiskās plānošanas dokumenti

Integrētā meža apsaimniekošanas plāna tvērumu nosaka šādi stratēģiskās plānošanas dokumenti:

Meža apsaimniekošanas standarta prasības ir noteiktas MK noteikumos Nr. 67 “Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu”. Atbilstoši tam plāns ir obligāts meža īpašniekiem ar kopējo apsaimniekojamo platību lielāku par 10 000 ha.

Meža apsaimniekošanas plāns balstās uz šādiem Uzņēmuma plānošanas dokumentiem:

- Rīgas domes noteiktajiem Uzņēmuma nefinanšu mērķiem;
- “Ilgtspējīgās attīstības stratēģijai līdz 2035. gadam” (2024);
- Vidējā termiņa stratēģija 2019.-2025. gadam (2019. gads ar grozījumiem 2023. gads);
- “Nekustamo īpašumu un derīgo izrakteņu stratēģija 2024.-2030. gadam;
- Rīgas teritorijas plānojums. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.

Vienlaikus meža apsaimniekošanas plāna prasības nosaka arī FSC un PEFC standarta prasības.

MISIJA

Mēs veidojam daudzveidīgu vidi
nākotnei

VĪZIJA

Mēs esam paraugs atbildīgā un
inovatīvā mežu un citu dabas teritoriju
apsaimniekošanā

VĒRTĪBAS

Ilgospēja

Atbildība

Zināšanas

Sadarbība

RĪGAS MEŽU STRATĒĢISKIE MĒRĶI

Meža apsaimniekošanas mērķi

Uzņēmuma meža zemju ilgtermiņa apsaimniekošanas virsmērķis ir ilgtspējīgi apsaimniekot pašvaldības īpašumā esošās dabas teritorijas, lai panāktu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un pieaugumu, oglekļa piesaisti un uzkrāšanu, ekonomiskās un sociālās vērtības pieaugumu.

Nefinanšu mērķi

SIA "Rīgas meži" pārvaldībā esošo teritoriju - meža zemju, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, dārzu un parku, ilgtspējīga apsaimniekošana ir balstīta uz bioloģiskās daudzveidības, ekonomisko un sociālo vērtību izvērtējumiem¹. Atbilstoši 2024. gadā uzņēmumā apstiprinātās "Ilgspējīgās attīstības stratēģijai līdz 2035. gadam" uzņēmums savā darbībā pievēršas Eiropas Savienības un Latvijas galveno ilgtspējīgas attīstības mērķu, kuri izriet no ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam, īstenošanā:

- aizsargāt un atjaunot ekosistēmas, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, novērst ekosistēmu degradāciju un bioloģiskās daudzveidības zudumu visās tās līmeņos;
- koksnes, kokmateriālu un to produktu materiālu izsekojamības nodrošināšana uzņēmuma vērtību ķēdē;
- CO₂ piesaiste, kas balstās uz dabiskām CO₂ piesaistes sistēmām, piemēram, augsnes, meža un ūdens ekosistēmām;
- bioekonomikas attīstības veicināšana ar produktu pievienotās vērtības palielināšanu;
- meža platību saglabāšana un palielināšana gan domājot par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un palielināšanu, gan veicinot meža ekosistēmu noturību pret klimata pārmaiņām.

¹ Rīgas domes lēmums Nr.RD-22-1750-le, 24.08.2022.

Eiropas zaļās vienošanās ietvarā ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2030. gadam rāda ceļu uz Eiropas bioloģiskās daudzveidības, tajā skaitā meža bioloģiskās daudzveidības, uzturēšanu, stāvoķļa uzlabošanu un atjaunošanu. Bioloģiskās daudzveidības stratēģijā 2030. gadam uzsvērts, cik svarīga ir ilgtspējīga mežu apsaimniekošana kā dabā balstīts risinājums cīņā pret klimata pārmaiņām, un tajā aicināts īstenot un tālāk izstrādāt bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgas mežsaimniecības prakses. Tālab Komisijai lūgts izstrādāt vadlīnijas par dabai tuvāku meža apsaimniekošanu, vadlīnijas sagatavotas 2024.gadā un šī apņemšanās ir atspoguļota ES Meža stratēģijā 2030. gadam, kurā dabai tuvāka meža apsaimniekošana ir definēta kā prakšu kopums, kuras mērķis ir, kombinējot bioloģiskās daudzveidības mērķus, oglekļa uzkrājumu saglabāšanu un ar koksni saistītus ieņēmumus, nodrošināt daudzfunkcionālus un ilglaicīgus mežus.

EIROPAS SAVIENĪBAS SAISTOŠIE NORMATĪVIE AKTI

Eiropas atmežošanas regula

Eiropas Savienības Mežu izciršanas regulējums (turpmāk tekstā - EUDR), kas stājas spēkā 2023. gada 29. jūnijā, ir izstrādāts, lai cīnītos pret globālo mežu iznīcināšanu un degradāciju, ko veicina ES patēriņš un ražošana. Regulējums aizliedz importēt un pārdot ES tirgū produktus, kas ir saistīti ar mežu izciršanu vai nav likumīgi ražoti. Tas attiecas uz tādiem riska produktiem kā koksne, soja, palmu eļļa, kafija, kakao, liellopu gaļa un gumija, kā arī uz to atvasinājumiem, piemēram, šokolādi, ādu un papīru.

Regulējums tiek uzskatīts par vēsturisku soli mežu aizsardzībā, taču ir radījis pretrunas. Kritiķi uzskata, ka tas var radīt papildu administratīvo slogu mazajiem lauksaimniekiem un ražotājiem ārpus ES, jo tas prasa izsekojamu ģeolokācijas datu nodrošināšanu visā piegādes ķēdē. Lai atvieglotu šo procesu, regulējumā tiek ieteikts sniegt atbalstu maziem ražotājiem, tostarp finansiālu un tehnisku palīdzību.

Papildus tam EUDR paredz ievērojamus sodus uzņēmumiem, kas neievēros noteikumus, piemēram, tirgus piekļuves liegumu un preču konfiskāciju.

Kopumā regulējuma panākumi būs atkarīgi no tā efektīvas īstenošanas, iesaistot arī galvenās patērētājvalstis ārpus ES, lai novērstu risku, ka šie produkti vienkārši tiktu pārdoti citos tirgos.

ES Mežu izciršanas uzraudzības reģistrs (*Deforestation Due Diligence Registry* vai TRACES) ir specializēta tiešsaistes platforma, kas palīdz uzņēmumiem veikt pienācīgu pārbaudi, lai nodrošinātu, ka importētie vai ražotie produkti nav saistīti ar mežu izciršanu. No 2024. gada decembra operatori un tirgotāji var reģistrēt izcelsmes datus, iesniegt paziņojumus un pārvaldīt šo informāciju. Reģistrs atbalsta liela apjoma datu pārvaldību, nodrošinot integrāciju ar API un ļaujot sniegt datus par preču izcelsmi.

Sākot no 2025. gada janvāra Rīgas mežiem līdz ar cirsmu fonda sagatavošanu un nosūtīšanu uz mežizstrādes sistēmu, paredzams, atbilstoši Eiropas Savienības normatīvo aktu prasībām, iesniegt informāciju par tirgū laistajiem sortimentiem TRACES sistēmā. Iesniegšana notiek, izmantojot meža datu pārvaldības sistēmas funkcionalitāti.

Dabas atjaunošanas regula

ES Dabas atjaunošanas likums ir pirmais visaptverošais tiesību akts, kas nosaka juridiski saistošus mērķus dabas ekosistēmu atjaunošanai Eiropas Savienībā. Likuma mērķis ir atjaunot degradētās

ekosistēmas, īpaši tās, kas palīdz uzkrāt un uzglabāt oglekli un novērst dabas katastrofu sekas. Līdz 2030. gadam plānots atjaunot vismaz 20% ES sauszemes un jūras teritoriju, bet līdz 2050. gadam visas ekosistēmas, kurām nepieciešama atjaunošana.

Šis likums ietver īpašus mērķus mitrājiem, mežiem, zālājiem un jūras ekosistēmām, kā arī paredz apturēt apputeksnētāju populāciju lejupslīdi līdz 2030. gadam. ES dalībvalstīm līdz 2026. gadam ir jāsagatavo nacionālie plāni, kuros tiks noteikts, kā tiks īstenoti šie mērķi, un tiks ieviesti ziņošanas un uzraudzības mehānismi, lai sekotu līdzi progresam.

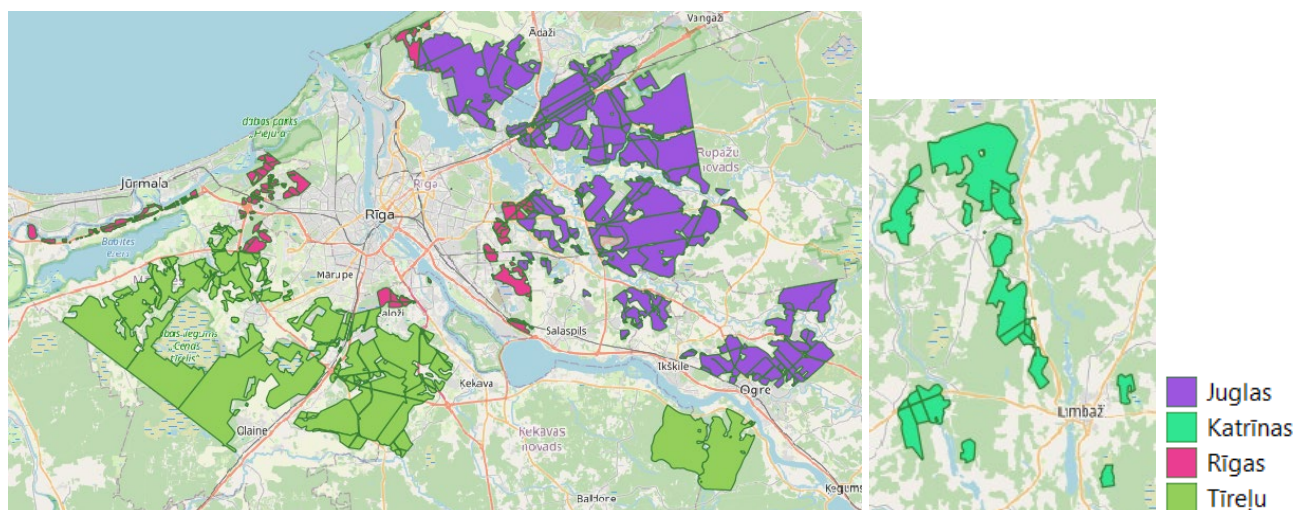
ĪPAŠUMA STATUSS

SIA "Rīgas meži" apsaimnieko savā kapitālā esošās **meža zemes** (Attēls 2) kā arī Rīgas domes īpašumā esošās **meža zemes** uz apsaimniekošanas līgumu pamata (Tabula 1).

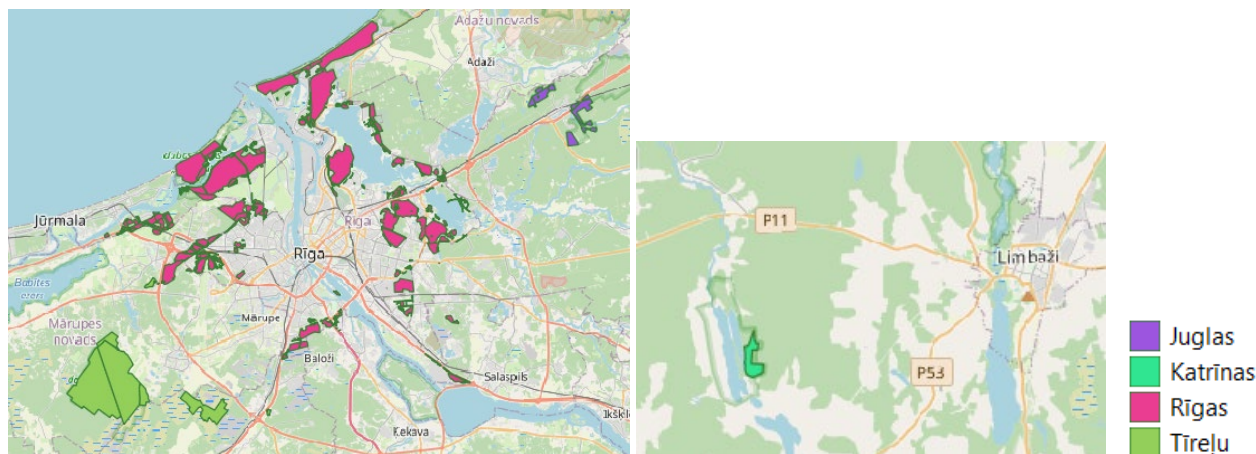
Tabula 1 Apsaimniekoto **meža zemju** platību sadalījums

īpašnieks	platība, ha
Rīgas meži	52 123,30
Rīgas pilsētas pašvaldība	8751,88
	60 875,18

Uzņēmumā ir izveidotas **četras mežniecības**: Juglas, Katrīnas, Rīgas un Tīreļu (Attēls 3), kas apsaimnieko vairāk kā 62 000 ha lielu teritoriju kopplatībā Rīgā un apmēram 50 km rādiusā ap to. Katrīnas mežniecība atrodas Limbažu novadā, šīs teritorijas ir piederīgas Rīgas pilsētai kopš 17. gs.

Attēls 2 SIA "Rīgas meži" īpašumu teritorijas

Attēls 3 Rīgas domes īpašumi

Juglas mežniecība pārrauga meža zemes Ādažu, Ropažu, Salaspils, Siguldas un Ogres novados, kopā 23,300 ha. Juglas mežniecībā ir divi iecirkņi: Garkalnes un Juglas. Galvenās koku sugas ir priele (87%), bērzs (6%) un egle (5%). Teritorijā atrodas valsts nozīmes dabas liegums "Garkalnes meži" (364 ha), kur ligzdo retas putnu sugas - ūpis un pupukis. "Garkalnes meži" ir nozīmīgi arī ar to, ka tajos ligzdo aptuveni puse no Latvijas zaļajām vārnām, padarot to par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamu dabas teritoriju *Natura2000*.

Tīreļu mežniecība - lielākā "Rīgas mežu" mežniecība ar 25 500 ha, apsaimnieko meža zemes Ķekavas, Mārupes, Olaines un Ogres novados Daugavas kreisajā krastā. Tajā ir divi iecirkņi: Olaines un Tīreļu. Galvenās koku sugas ir priele (61%), bērzs (23%) un egle (13%). No šejienes atved egles, kuras Ziemassvētkos rotā Rīgas laukumus. Teritorijā atrodas valsts nozīmes dabas liegumi "Cenas tīrelis" (1290 ha) un "Melnā ezera purvs" (343 ha). Cenas tīrelis, kas veidojies pirms vairāk kā 4000 gadiem, ir unikāls Latvijas purvs un Eiropas Savienības nozīmes biotopu komplekss. Tur atrodas piecus kilometrus gara purva taka ar 12 m augstu skatu torni, kas ļauj apmeklētājiem baudīt ainavu ar skaistiem purva ezeriņiem. Šī teritorija ir arī nozīmīga putnu ligzdošanas un migrācijas vieta. Tīreļu iecirknī ir atjaunotas Pirmā pasaules kara pozīcijas, no kurām Ziemassvētku kauju laikā uzbrukumā devās latviešu strēlnieki.

Katrīnas mežniecība atrodas Limbažu novadā, tā ir vismazākā mežniecība - 4320 ha, toties visbagātākā augu un dzīvnieku sugu skaitā. Galvenās koku sugas ir bērzs (38%), priele (21%) un egle (21%), kā arī ozoli un oši (gandrīz 2%). Teritorijā atrodas valsts nozīmes dabas liegums "Dziļezers un Riebezers" (36 ha) ar Latvijai savdabīgiem platlapju mežiem. Rīgas īpašuma tiesības uz šiem mežiem datētas ar 17. gadsimtu, kad Zviedrijas karalis Gustavs II Ādolfs tos dāvināja pilsētai kā kompensāciju par zaudējumiem zviedru-poļu kara laikā, nopostītās Rīgas pilsētas atjaunošanai.

Rīgas mežniecība pārvalda mežus Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā - Mežaparks, Biķernieku mežs, Šmerļa mežs, u.c.; Rīgas īpašumus Jūrmalā, kā arī mežus Ādažu, Ķekavas, Ropažu, Mārupes un Salaspils novados, 9670 ha kopplatībā. Teritorijā atrodas valsts nozīmes dabas parks "Beberbeķi" (256 ha), kā arī ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis "Bulļu kāpas" (679 ha). Galvenās koku sugas ir priele (88%), bērzs (8%) un melnalksnis (2%). Šie meži galvenokārt pilda rekreācijas, zaļās zonas un aizsargjoslu funkcijas: tie ražo skābekli, aizsargā ūdens un augsnes resursus, attīra gaisu, slāpē vēju un trokšņus, veido skaistas ainavas un skatu perspektīvas. Atšķirībā no citām mežniecībām, Rīgas mežniecības galvenais mērķis ir meža nekoksnes vērtību saglabāšana, rekreācija un ainaviskās funkcijas, tāpēc šeit pārsvarā veic meža kopšanas un labiekārtošanas darbus. Teritorijā atrodas arī valsts nozīmes dabas parks "Piejūra" (1328 ha), dabas liegumi "Jaunciems" (15 ha) un "Darmšates priežu audze" (4,5 ha).

Blakus esošie īpašumi

Lielākā daļa no blakus esošajiem īpašumiem ir nelieli privāto, juridisko personu mežu, lauksaimniecības zemju īpašumi. Īpašumi ar lielāko vienlaidus robežas garumu ir Tīreļu, Juglas mežniecībās - AS "Latvijas valsts meži" īpašumi Olaines un Garkalnes novados, kā arī netālu esošie Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas un Aizsardzības ministrijas valdījumā esošās meža zemes.

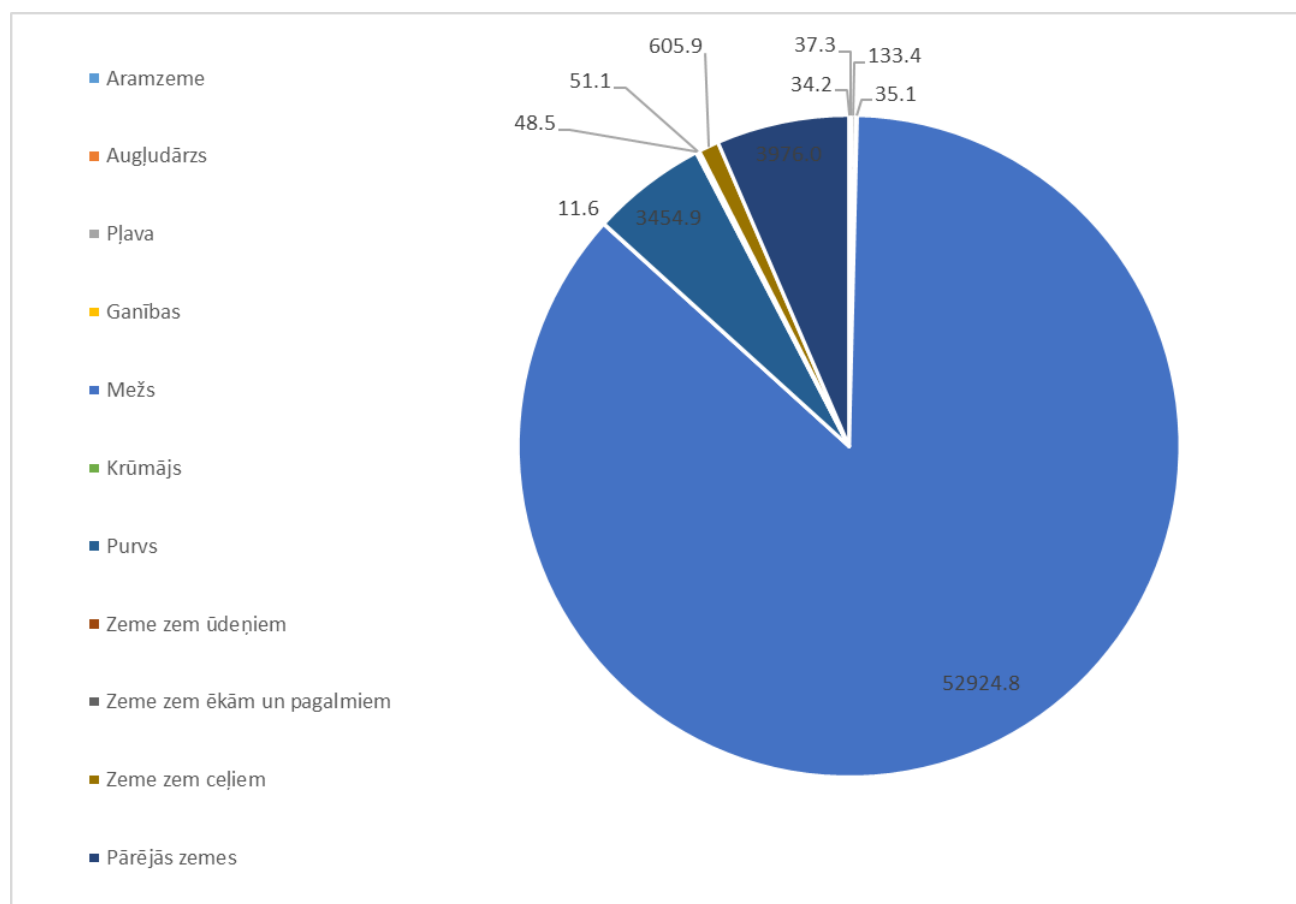
MEŽA RESURSI

Meža resursi ir dabas bagātības, kas iegūstamas no mežiem un ietver kokmateriālus, biomasu, ogas, sēnes, ārstniecības augus un citus augu valsts produktus, kā arī mežos esošos dzīvniekus, ūdens resursus un ekosistēmu pakalpojumus. Tie sniedz gan ekonomisku vērtību, gan arī būtisku lomu klimata regulēšanā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, skābekļa ražošanā un ūdens attīrīšanā. Meža resursi ir svarīgi gan ekoloģiski, gan sociāli, nodrošinot resursus kokrūpniecībai, enerģētikai un rekreācijai.

Meža inventarizācija uzņēmumā tiek veikta, ievērojot nepārtrauktās mežierīcības principus, kur datu aktualizācija notiek nepārtraukti sekojot līdzi plānotajām mežsaimnieciskajām darbībām, inventarizāciju veicot atsevišķos meža nogabalos.

Zemju klasifikācija

No kopējām uzņēmuma apsaimniekojamām platībām **84,2% aizņem mežs**, sekojot pārējām zemēm 6,3% apjomā, kurā galvenokārt ietilpst joprojām izstrādājamās, izstrādāto un dažādās rekultivācijas stadijās esošo kūdras purvu platības (Attēls 4).

Attēls 4 Zemes lietojumu veidi

Meža platību sadalījums pēc valdošās sugas

Uzņēmuma apsaimniekotajās teritorijās **dominē priežu audzes** (Tabula 2), kas kopumā veido vairāk kā 74% no mežaudzēm. Rīgas domes īpašumos priežu audžu īpatsvars ir 88,1%.

Tabula 2 Valdošās koku sugas

valdošā koku suga	Rīgas meži, ha	Rīgas pilsētas pašvaldība, ha	kopā, ha
Priede	32169,19	6163,81	38333,00
Egle	4548,22	36,20	4584,42
Bērzs	6464,06	544,72	7008,78
Melnalksnis	1016,74	148,03	1164,77
Apse	428,71	18,47	447,18
Baltalksnis	73,07	20,13	93,20
Ozols	13,72	7,53	21,25
Osis	47,86	20,76	68,62
Citas sugas	26,18	42,03	68,21

Audzū vecuma struktūra

Priežu audzes, kuras vecākas par 80 gadiem gan Rīgas mežu, gan Rīgas domes īpašumos ir vairāk par 50% no šo audžu platībām. Egļu audzes, dēļ to sanitārā stāvokļa, vairāk kā 40% ir jaunākas par 40 gadiem (Tabula 3).

Tabula 3 Skuju koku audžu vecuma struktūra

vecumklase	vecums, gadi	Rīgas mežu īpašumos		Rīgas pašvaldības īpašumos	
		priede, ha	egle, ha	priede, ha	egle, ha
1	1-20	4822,59	1373,06	50,71	1,12
2	21-40	1933,91	760,93	227,35	16,6
3	41-60	1222,68	1367,65	592,86	3,08
4	61-80	3781,3	394,3	820,37	6,83
5	81-100	6515,7	250,1	1417,45	6,43
6	101-120	8052,63	255,82	1294,46	2,14
7	121-140	2489,9	104,57	635,45	0
8	141-160	1871,73	20,15	360,86	0
9	161-180	920,33	18,04	351,84	0
10	181-200	465,23	3,6	296,12	0
11	201-220	93,19	0	96,88	0
12	221-240	0	0	19,46	0

Lapu koku audzēs bērza, melnalkšņu mežaudzēs dominē meži, kas ir briestaudžu un vecāku audžu vecumā, apšu audzēm – jaunaudzes un vidēja vecuma audzes (Tabula 4).

Tabula 4 Lapu koku audžu vecuma struktūra

vecum - klase	vecums, gadi	Rīgas mežu īpašumos			Rīgas pašvaldības īpašumos		
		bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	bērzs, ha	melnal ksnis, ha	apse, ha
1	1-10	441,19	195,53	9,17	6,27	0,23	0
2	11-20	759,95	92,42	110,18	5,55	0	0,2
3	21-30	1151,06	50,18	87,46	15,79	0,14	7,91
4	31-40	434,2	33,07	16,03	37,71	1,49	1,35
5	41-50	469,36	41,83	5,44	56,8	13,4	1,76
6	51-60	417,28	72,65	8,65	78,81	8,29	2,44
7	61-70	754,52	53,53	37,17	94,43	16,95	1,31
8	71-80	758,97	57,55	22,24	60,23	19,34	0
9	81-90	562,72	62,65	37,62	92,42	21,94	0,44
10	91-100	251,96	58,71	45,22	33,69	28,29	3,06
11	101-110	265,64	83,1	37,56	34,13	15,44	0
12	111-120	179,18	160,39	8,08	28,89	20,15	0
13	121-130	16,26	43,7	3,89	0	2,37	0
14	131-140	1,77	2,82	0	0	0	0
15	141-150	0	8,61	0	0	0	0

Kopsavilkumā par vecuma grupām uzskatāmi var **novērot lielāku pieaugušu audžu īpatsvaru kāds tas ir vidēji Latvijā**, kas ir 20,4% (SCP statistikas portāls).

Tabula 5 Kopsavilkums par valdošo koku sugu vecuma grupām

īpašnieks	valdošā koku suga	jaunaudze s, ha	vidēja vecuma audzes, ha	briestaudzes, ha	pieaugušas audzes, ha	pāraugušas audzes, ha
Rīgas meži	priede	6756,5	5436,99	6344,45	10411,35	3219,9
	egle	2133,99	1367,65	394,3	505,92	146,36
	bērzs	1201,14	2363,69	761,53	1365,2	772,5
	meln- alksnis	287,95	197,73	53,53	120,2	357,33
	apse	119,35	87,46	16,03	14,09	191,78
	citas sugas	24,46	27,73	20,62	24,87	63,15
Rīgas pašvaldība	priede	278,06	1832,8	1142,09	1865,74	1045,12
	egle	17,72	3,08	6,83	8,57	0
	bērzs	11,82	186,58	86,51	162,31	97,5
	meln- alksnis	0,23	23,32	16,95	41,28	66,25
	apse	0,2	7,91	1,35	4,2	4,81
	citas sugas	1,72	16,75	4,97	18,01	49

Audzū vidējā krāja un krājas tekošais pieaugums

Vidējā krāja *uz hektāru* Rīgas mežu apsaimniekotajās platībās ir lielākā priežu, egļu, apšu, ošu audzēs (Tabula 6). Apšu un ošu audzes ir pārstāvētas mazās platībās, ko nosaka dabiskie apstākļi un meža augšanas apstākļu tipi. Ievērojama atšķirība ir vidējā krājā egļu audzēs Rīgas mežu un Rīgas domes īpašumos.

Tabula 6 Vidējā krāja pa valdošajām koku sugām

īpašnieks	valdošā koku suga	krāja, m ³ /ha
Rīgas meži	priede	253,5
	egle	177,5
	bērzs	184,1
	melnalksnis	196,2
	apse	221,9
	baltalksnis	165,3
	ozols	211,2
	osis	279,6
Rīgas pilsētas pašvaldība	priede	270,0
	egle	307,5
	bērzs	245,1
	melnalksnis	271,4
	apse	249,4
	baltalksnis	171,1
	ozols	265,6
	osis	291,9

Krājas ikgadējais pieaugums gadā no lielākās platībās dominējošām audzēm ir lielākais bērzu un egļu audzēs (Tabula 7).

Tabula 7 Vidējais pieaugums gadā

īpašnieks	valdošā koku suga	pieaugums, m ³ /ha gadā
Rīgas meži	priede	5,1
	egle	6,9
	bērzs	5,5
	melnalksnis	4,4
	apse	10,7
	baltalksnis	4,6
	ozols	3,5
	osis	4,7
Rīgas pilsētas pašvaldība	priede	4,4
	egle	8,5
	bērzs	5,0
	melnalksnis	4,4
	apse	12,3
	baltalksnis	2,9
	ozols	4,9

	osis	2,8
--	------	-----

Meža tipi

Rīgas mežos dominē sausie un susinātie meža tipi, kuri Rīgas mežu īpašumos ir gandrīz puse no platībām (Tabula 8), savukārt Rīgas domes īpašumos vairāk kā 73% (Tabula 9).

Tabula 8 Meža tipu platības SIA "Rīgas meži" īpašumos

meža tips	platība valdošo koku sugu sadalījumā							kopā	%
	P	E	B	Ma	A	Ba	pārējās		
sausieņi								22264,35	49,71
SI	359,17	0	0,54	0	0	0	0,99	360,7	0,81
Mr	4505,87	0	27,46	0	0	0	0	4533,33	10,12
Ln	9563,47	0,49	88,23	0	2,39	0	0,11	9654,69	21,56
Dm	4634,84	859,19	493,19	11,47	47,68	12,2	6,31	6064,88	13,54
Vr	6	435,11	366,34	17,62	119,79	17,86	16,25	978,97	2,19
Gr	1,32	181,09	259,33	18	161,87	11,07	39,1	671,78	1,50
slapjaini								1366,19	3,05
Mrs	141,99	0	2,28	0	0	0	0	144,27	0,32
Dms	550,11	145,7	92,37	7,98	8,11	3,13	0	807,4	1,80
Vrs	3,86	58,2	105,87	92,63	8,83	9,72	0	279,11	0,62
Grs	0	7,03	69,64	41,2	11,24	0	6,3	135,41	0,30
purvaini								1961,14	4,38
Pv	835,16	0	2,62	0	0	0	0	837,78	1,87
Nd	645,35	16,48	181,16	1,12	0,85	0	0	844,96	1,89
Db	0	12,76	96,12	159,37	0	0,72	0	268,97	0,60
Lk	0	0	0	9,43	0	0	0	9,43	0,02
āreņi								9603,86	21,44
Av	1,72	0	0	0	0	0	0	1,72	0,00
Am	233,91	0,17	1,95	0	0	0	0	236,03	0,53
As	5073,51	1448,8	1021,47	37,22	22,79	2,39	1,34	7607,52	16,99
Ap	24,55	648,04	775,48	239,37	38,43	15,36	17,36	1758,59	3,93
kūdreņi								9592,21	21,42
Kv	364,15	0	0,26	0	0	0	0	364,41	0,81
Km	1574,12	1,34	543,01	0,23	0	0	0	2118,7	4,73
Ks	3642,75	632,95	1936,09	45,76	6,41	0	0	6263,96	13,99
Kp	7,34	100,87	400,65	335,34	0,32	0,62	0	845,14	1,89
KOPĀ								44797,75	100,0%

Tabula 9 Meža tipu platības Rīgas domes īpašumos

meža tips	platība valdošo koku sugu sadalījumā							kopā	%
	P	E	B	Ma	A	Ba	pārējās		
sausieņi								5124,12	73,18
SI	1363,03	0	2,41	0	0	0	5,97	1371,41	19,59
Mr	1253,21	0	0,79	0	0	0	0,58	1254,58	17,92

Ln	1641,49	0	19,91	0,22	0,66	0	10,66	1672,94	23,89
Dm	652,38	1,68	95,84	0,47	3,05	6,45	23,46	783,33	11,19
Vr	2,38	0	2,85	0,48	0	0	6,54	12,25	0,17
Gr	0	2,75	0	0,14	5,96	0	20,76	29,61	0,42
slapjaini								163,61	2,34
Mrs	1,65	0	0	0	0	0	0	1,65	0,02
Dms	37,99	0	25,09	1,74	0,26	1,03	0	66,11	0,94
Vrs	0	0	45,22	42,46	0	8,17	0	95,85	1,37
purvaini								570,07	8,14
Pv	515,02	0	0	0	0	0	0	515,02	7,36
Nd	23,64	0	24,74	0	0	0	0	48,38	0,69
Db	0	0	2,01	4,66	0	0	0	6,67	0,10
āreņi								432,60	6,18
Am	7,14	0	0	0	0	0	0	7,14	0,10
As	277,67	17,02	62,9	0,43	3,53	1,45	0	363	5,18
Ap	0,82	0	13,29	40,63	3,06	2,51	2,15	62,46	0,89
kūdreņi								711,28	10,16
Kv	19,21	0	0	0	0	0	0	19,21	0,27
Km	172,03	0	41,12	0	0	0	0	213,15	3,04
Ks	196,15	14,75	167,25	2,33	1,95	0	0	382,43	5,46
Kp	0	0	41,3	54,47	0	0,52	0,2	96,49	1,38
KOPĀ								7001,68	100,0%

Audzū bonitātes

Rīgas mežu apsaimniekotajās mežaudzēs **dominē nabadzīgie meža tipi uz sausām minerālaugsnēm** - ko nosaka īpašumu izvietojums un dabas apstākļi, vidējā mežaudžu bonitāte ir “2” vai zemāka (Tabula 10). Augstāka bonitāte ir tikai egļu audzēm, kas skaidrojama ar jaunāku mežaudžu īpatsvaru uz auglīgākām susinātām kūdras augsnēm.

Tabula 10 Vidējās bonitātes pēc valdošās koku sugas

īpašnieks	valdošā koku suga	bonitāte
Rīgas meži	priede	2,1
	egle	1,3
	bērzs	2
	melnalksnis	2
	apse	1,2
	baltalksnis	2,3
	ozols	2,7
	osis	1,5
Rīgas pilsētas pašvaldība	priede	3,1
	egle	1,1
	bērzs	1,9
	melnalksnis	1,9
	apse	1,6

	baltalksnis	2,4
	ozols	2,2
	osis	1,5

Oglekļa (emisiju) uzkrājums un piesaiste

Oglekļa uzkrājums un piesaiste mežaudzē ir būtiska klimata pārmaiņu mazināšanai, jo mežiem ir neaizvietoama loma globālajā oglekļa aprites ciklā kā ekonomiski un funkcionāli efektīvākajam dabas procesos balstītajam CO₂ piesaistes un oglekļa uzkrāšanas risinājumam. Meža ekosistēmas ir vienas no galvenajām oglekļa krātuvēm un piesaistītājām uz Zemes, palīdzot mazināt atmosfēras oglekļa dioksīda (CO₂) līmeni un, līdz ar to, arī siltumnīcefekta gāzu koncentrāciju, kas veicina klimata pārmaiņas.

Vienlaicīgi, mežsaimnieciskās darbības rada emisijas, kuras uzņēmums kopš 2022. gada aprēķina un publicē ikgadējā Ilgtspējas pārskatā.

Emisijas

Mežsaimniecisko darbu emisijas tiek aprēķinātas vienkopus Rīgas mežu un Rīgas domes īpašumiem, atbilstoši izstrādātajai biedrības „PEFC Latvijas Padome” metodikai un iestrādātas meža datu pārvaldības sistēmā automātiskam aprēķinam līdz ar katra darba veikšanai un fiksēšanai datu bāzē (Tabula 11).

Tabula 11 Mežsaimnieciskajos darbos radītās emisijas (kg CO₂ ekv.)

darbu grupa \ gads	2022	2023	2024
apauguma novākšana	1128,65	1562,14	1962,55
atjaunoto platību kopšana	41527,07	38858,02	49581,59
bīstamo koku zāģēšana	161671,48	98445,62	42716,35
citi darbi	4420,15	13154,38	
jaunaudžu kopšana	30844,45	33994,30	26787,39
kokmateriālu sagatavošana	109292,33	60689,04	89415,08
kvertālstīgu kopšana	149,45	572,42	352,20
palīgdarbi	334729,27	126883,12	145122,43
pameža izzāģēšana	157,42	255,87	101,42
pameža kopšana	9252,62	10541,75	12595,52
robežstīgu kopšana	324,32	237,84	207,50

Uzkrājums un piesaiste

Apzinoties, ka meža platības nodrošina CO₂ piesaisti un darbojas kā dabiska oglekļa krātuve, SIA “Rīgas meži” nodrošina mērķtiecīgu meža apsaimniekošanas pieeju šīs funkciju stiprināšanai, kāpinot meža platību CO₂ piesaistes spēju un palielinot oglekļa uzkrājumu apsaimniekotajās platībās.

Oglekļa uzkrājums mežaudzē un tā piesaiste aprēķināta atbilstoši Latvijas Siltumnīcas efekta gāzu inventarizācijas pārskata metodikai, kas pieejama Biedrības „PEFC Latvijas Padome” mājas lapā un

laika rindas informācija tiek publicēta ikgadējā monitoringa pārskatā (Tabula 12) kā arī iestrādāta meža datu pārvaldības sistēmā automātiskam aprēķinam katra nogabala līmenī.

Tabula 12 piesaistes un uzkrājuma aprēķins (oglekļa tonnas, t C)

	Rīgas meži	Rīgas dome
piesaiste, t C	272 309	34 466
uzkrājums, t C	3 938 755	670 360

Vislielāko CO₂ apjomu SIA “Rīgas meži” apsaimniekotajās mežu platībās piesaista mežaudzes, kurās valdošā suga ir priede (70,7 %); mežaudzes, kurās valdošā suga ir bērzs un egle, attiecīgi 14,7 % un 10,9 %, kas saistīts ar šo koku sugu mežaudžu platību un krājas īpatsvaru SIA “Rīgas meži” pārvaldībā esošajās teritorijās. Trīs nozīmīgākās koku sugas veido lielāko oglekļa apjoma uzkrājumu apsaimniekotajās platībās – 97 % no kopējā uzkrājuma.

Nodrošinot tādu meža platību apsaimniekošanu, kas arī nākotnē saglabās CO₂ piesaistes spēju pašreizējā vai augstākā līmenī, un papildus veicot pasākumus SEG emisiju samazināšanai no degradēto kūdrāju platībām, SIA “Rīgas meži” nākotnē plāno palielināt uzņēmuma devumu klimata mērķu sasniegšanai gan Nacionālā līmenī, gan arī sniegt ieguldījumu ES klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā.

Apzinoties, ka viens no svarīgiem SIA “Rīgas meži” darbības principiem ir spēja gūt ienākumus gan no ilgtspējīgas koksnes produktu ražošanas, kas saglabā dabas vērtības un respektē sabiedrības intereses, gan arī no citiem produktiem un pakalpojumiem, kas balstīti pārdomātā resursu izmantošanā, Uzņēmums izvērtē un attīsta iespējas gūt papildus ieņēmumus veicot oglekļa kredītu tirdzniecību brīvprātīgā oglekļa tirgus ietvarā.

SIA “Rīgas meži” ir veikusi priekšizpēti par Uzņēmuma potenciālajām iespējām oglekļa kredītu ražošanai meža apsaimniekošanas procesa ietvaros un piedāvāšanai brīvprātīgajā oglekļa kredītu tirgū. Ir novērtēts papildus oglekļa piesaistes potenciāls noteiktā saimnieciskās darbības – koksnes ieguves līmenī, kas saglabā iespēju īstenot koksnes ražošanu gan kā meža platības primāro izmantošanas veidu, gan koksnes ieguvi meža apsaimniekošanas platībās, kur galvenais mērķis ir dabas un ainavas vērtību saglabāšana vai rekreācijas resursa nodrošināšana. Tāpat, ir identificēts provizorisks oglekļa kredītu apjoms, ko iespējams verificēt un reģistrēt piedāvāšanai brīvprātīgajos oglekļa kredītu tirgos, aplēsti potenciālie ienākumi no oglekļa kredītu realizācijas. Veiktās priekšizpētes rezultāti liecina par potenciālu, saimnieciski pamatotu iespēju attīstīt oglekļa kredītu projektus verificētu oglekļa piesaistes vienību - kredītu, realizācijai brīvprātīgajā oglekļa kredītu tirgū.

Oglekļa kredītu produkta attīstības procesa nozīmīgākie posmi ir oglekļa kredītu ģenerēšanas projekta sagatavošana un validācija, saražoto oglekļa kredītu verifikācija un verificēto (sertificēto) kredītu iekļaušana reģistros, kas tiek izmantoti brīvprātīgā oglekļa tirgus darījumos. Projekta sagatavošanas ietvaros tiek veikti paredzamās oglekļa piesaistes aprēķini, tiek sagatavota nepieciešamā pamatojošā dokumentācija, kā arī tiek nodrošināta projekta validācijai nepieciešamā informācija. Projekta validācijas ietvaros tiek veikts plānoto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas vai oglekļa piesaistes *ex ante* novērtējums vai *ex post* novērtējums, atkarībā no izvēlētais standarta ietvaros apstiprinātās metodikas, kas izvēlēta projekta īstenošanai. Tāpat tiek novērtēts, vai projekts kopumā atbilst izvēlēta oglekļa kredītu sertifikācijas standartu prasībām un spēj radīt novērtējamus oglekļa kredītus. Oglekļa kredītu verifikāciju (sertifikāciju) veic akreditētas organizācijas, atbilstoši izstrādātiem un apstiprinātiem Standartiem. Šādu Standartu izmantošana

nodrošina to, ka oglekļa emisiju samazināšanas projektos tiek ievēroti stingri oglekļa kredītu novērtēšanas un uzskaites noteikumi. Starptautiski visbiežāk lietotie oglekļa kredītu sertifikācijas Standarti ir *Verified Carbon Standard* un *Gold Standard*, kamēr Eiropas Savienībā dažādās jomās tiek izmantoti vietējiem apstākļiem speciāli pielāgoti Standarti, piemēram, *Forest Climate Standard* un *Forest Carbon Standard*.

Jebkura oglekļa kredītu projekta būtisks elements ir *Papildinātība*. *Papildinātības princips* paredz, ka katrai projekta ietvaros ģenerētajai papildu oglekļa piesaistes vienībai jāatspoguļo siltumnīcefekta gāzu daudzuma samazinājums, kas nebūtu radies, ja projekts netiktu īstenots. Tas pēc būtības nosaka, ka oglekļa kredītu piesaistes projekta aktivitātes, SIA "Rīgas meži" situācijā - oglekļa piesaisti koksnes biomasā un kopējo oglekļa uzkrājumu palielinoša meža apsaimniekošanas prakse, nodrošina oglekļa piesaisti, kas ir "papildus" tam oglekļa piesaistes vai emisiju samazinājuma apjomam, kas būtu noticis, ja meža apsaimniekošanas prakse neveicinātu meža apsaimniekošanas ieguldījumu oglekļa piesaistes palielināšanai.

SIA "Rīgas meži" oglekļa kredītu produkta attīstība plānota, sagatavojot oglekļa kredītu projektu jeb oglekļa uzkrājumu plānu, apsaimniekotajām meža platībām. Projekts tiks sagatavots, balstoties uz oglekļa kredītu ģenerēšanu, atbilstoši *Improved Forest Management* (IFM) principiem.

Oglekļa uzkrājumu plāna sagatavošanai un papildus piesaistītā oglekļa kredītu apjoma modelēšanai tiks izmantota ICROA (*International Carbon Reduction and Offset Alliance*) akreditēta oglekļa kredītu sertifikācijas Standarta IMF metodika, kas ir pielāgota izmantošanai reģionā, kurā ietilpst Latvija.

Sagatavotais oglekļa kredītu projekts tiks iesniegts izvērtējumam (reģistrēts) un validācijai izvēlēta oglekļa kredītu sertifikācijas Standarta organizācijai. Projektam pēc tā reģistrācijas tiks veikts neatkarīgs izvērtējums, ko veic gan izvēlētais oglekļa kredītu sertifikācijas Standarts, gan kvalificēti trešās puses auditori. Neatkarīgs audits tiek veikts, lai pārbaudītu, vai sagatavotais projekts un izmantotās metodikas tiek izmantotas godprātīgi, caurspīdīgi un augstā kvalitātē. Projekta izvērtējums ietver pārbaudi, vai projekts:

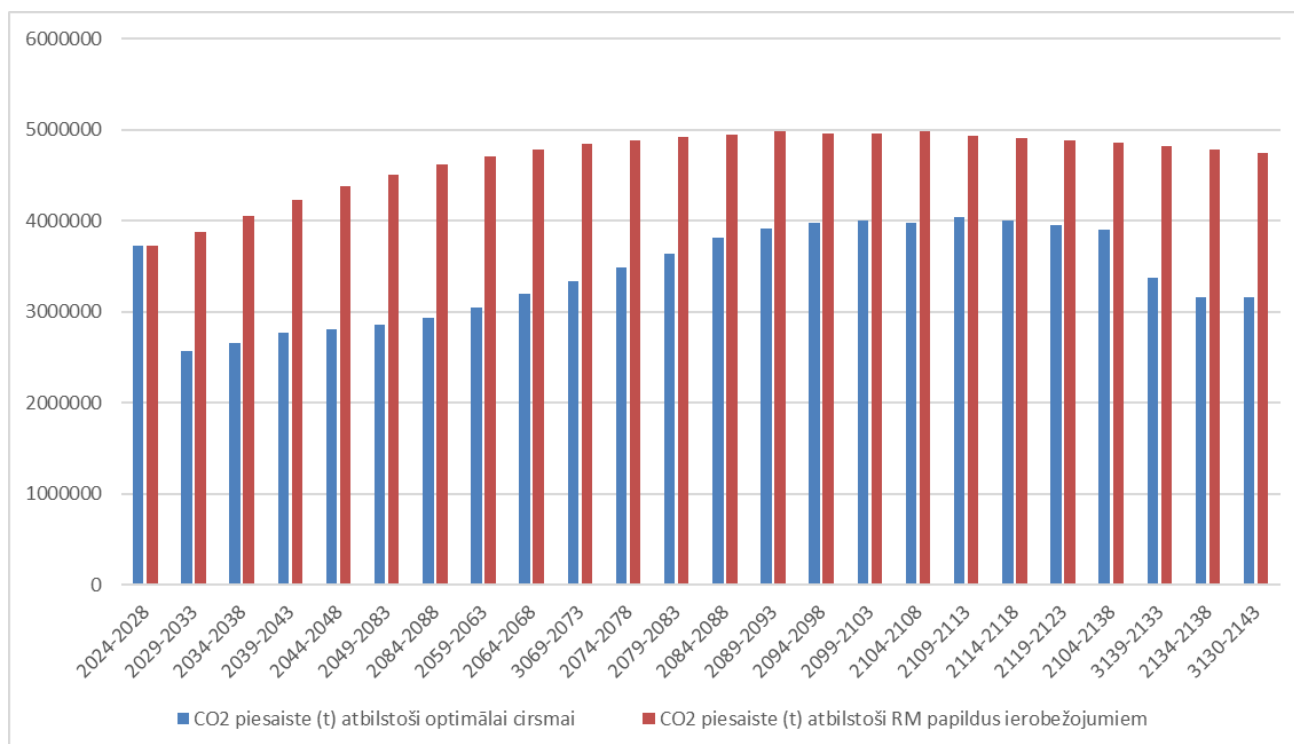
- atbilst visiem izvēlēta Standarta noteikumiem un prasībām;
- ir pareizi pielietojis izvēlētajās metodikas;
- atbilst attiecīgajiem Nacionāliem noteikumiem;
- nerada vērā ņemamas negatīvas sekas vietējām ieinteresētajām pusēm.

Projekta īstenošanas ietvaros potenciāli papildus uzkrāto oglekļa kredītu apjoma novērtējumam tiks izmantota informācija par meža augšanas gaitu un plānotajiem koksnes ieguves apjomiem, kā arī tiks identificēts oglekļa piesaistes bāzes scenārijs (*baseline*) apsaimniekotajai platībai, kas iekļauta projektā.

Projekta validācijas procesa ietvaros tiks plānota un izveidota projekta rezultātu mērīšana, ziņošana un verifikācijas jeb monitoringa sistēma (*Measurement, Reporting, and Verifying*), kas būs pamats projekta oglekļa kredītu verifikācijai. Atbilstoši projektā noteiktajam periodiskumam, projektā iekļautajā mežu platībā tiks veikti *in situ* uzmērījumi, kā arī attālās izpētes datu analīzē balstīti novērtējumi, uz kuru pamata tiks veikts oglekļa piesaistes *ex post* novērtējums.

Pēc projekta ietvaros piesaistīto oglekļa kredītu verifikācijas, kredīti tiks reģistrēti izvēlēta oglekļa kredītu sertifikācijas Standarta vietnē un būs pieejami brīvprātīgā oglekļa tirgus darījumiem.

SIA "Rīgas meži" integrētās meža apsaimniekošanas plānošanas pieejas nodrošinātā provizoriski modelētā papildu oglekļa piesaistes dinamika un uzkrājuma apjoma pieaugums sniegts (Attēls 5).

Attēls 5 Modelētā oglekļa piesaistes dinamika un uzkrājums atbilstoši meža apsaimniekošanas pieejai.

Uzņēmuma īstenotā ilgtspējīgā un klimatam pozitīvā zemes resursu apsaimniekošana, ietver integrētu meža platību apsaimniekošanu, kas balstās uz ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošinātiem ienākumiem no koksnes realizācijas, vienlaikus nodrošinot rekreācijas un dabas vērtību saglabāšanu, tajā skaitā arī purvu un kūdrāju apsaimniekošanu ar mērķi nodrošināt ieguvumus bioloģiskai daudzveidībai un klimatam, vienlaikus iespēju robežās rodot risinājumus platību sabalansētai saimnieciskai izmantošanai.

SIA "Rīgas meži" apsaimniekotajās platībās, kas ietver gan Uzņēmuma īpašumā esošās, gan apsaimniekošanā uz līguma pamata nodotās Rīgas valstspilsētas pašvaldības īpašumā esošās platības, vēsturiski izstrādātie purvi (degradētie kūdrāji) un purvi, kuros šobrīd turpinās kūdras ieguve, aizņem vairāk nekā 3'400 ha.

Nemot vērā, ka veiktie siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķinu rezultāti liecina, ka vēsturiski izstrādātie purvi (degradēto kūdrāju platības) ir viens no lielākajiem SIA "Rīgas meži" apsaimniekoto platību emisiju avotiem, kas veido vairāk nekā 80 % no ar Uzņēmuma darbību saistītajām SEG emisijām, degradēto kūdrāju rekultivācija ir būtisks priekšnoteikums Uzņēmuma Stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Degradēto kūdrāju platību atjaunošana un šādu platību pielāgošana turpmākai ekonomiski pamatotai izmantošanai, ir saistīta ar ievērojamām finanšu investīcijām, ko veido gan teritoriju detalizētas izpētes izmaksas, gan platību sakārtošanas izmaksas turpmākai apsaimniekošanai. Tieši atjaunoto kūdrāju ekonomiski pamatota izmantošana pēc atjaunošanas ir svarīgs priekšnoteikums, lai būtu iespējams piesaistīt kūdrāju atjaunošanai nepieciešamo finansējumu.

Līdz šim veiktajās izpētēs SIA "Rīgas meži" ir identificējusi potenciāli piemērotākos atjaunoto kūdrāju apsaimniekošanas veidus, kuru īstenošanas iespējas un piemērotību katrā konkrētā platībā nosaka

galvenokārt vietas hidroloģiskie, ģeoloģiskie un piegulošo platību izmantošanas aspekti. Kā piemērotākie un Uzņēmuma darbībai kopumā piemērotākie kūdrāju atjaunošanas veidi identificēti:

renaturalizācija, kas tiek īstenota stabilizējot hidroloģisko režīmu un veicinot purvu veģetācijas atjaunošanos. Šis atjaunošanas veids ilgākā laika posmā nodrošina gan SEG emisiju apjoma samazināšanu, gan devumu bioloģiskās daudzveidības uzlabošanai un atjaunošanai;

apmežošana, kas īstenojama platībās, kur dažādu apsvērumu dēļ nav iespējama pārmitru apstākļu atjaunošana, bet iespējama produktīvu mežaudžu ierīkošana. Atjaunošanas veids nodrošina koksnes ražošanas potenciālu, kā arī nodrošina daļēju SEG emisiju piesaisti koksnes biomasā;

paludikultūra, kas ir lauksaimniecības novirziens mitros kūdrājos, arī degradētos kūdrājos, kuros atjaunoti pārmitri apstākļi un pārmitrās kūdraugsnēs, kas nodrošina noteiktu kultūru audzēšanu izejvielu ieguvei. Paludikultūrai izmantotu nosusināto kūdrāju organisko augšņu un hidroloģiskā režīma atjaunošana palīdz būtiski vairo bioloģisko daudzveidību, vērā ņemami samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas no šīm platībām, vienlaikus nodrošinot tautsaimniecībā izmantojamu izejvielu (biomasas) ražošanu.

Meža infrastruktūra

Meža infrastruktūra ir fizisko objektu un sistēmu kopums, kas nodrošina piekļuvi mežam un veicina efektīvu meža apsaimniekošanu, kokmateriālu transportēšanu, uguns apsardzību, kā arī atbalsta citas saimnieciskās un rekreatīvās darbības. Meža infrastruktūras galvenie elementi ir:

Meža ceļi: ceļu tīkls, kas nodrošina piekļuvi dažādām meža teritorijām, lai atvieglotu mežizstrādes, kokmateriālu transportēšanas, meža uzraudzības, kopšanas un citu saimniecisko darbību veikšanu. Tie arī kalpo kā pieejas iespējas ugunsdzēsējiem un citām ārkārtas situācijām.

Tilti un caurtekas: infrastruktūras elementi, kas nodrošina transportlīdzekļu pārvietošanos pāri upēm, strautiem, grāvjiem un mitrām vietām, lai nodrošinātu nepārtrauktu piekļuvi meža teritorijām, vienlaicīgi nodrošinot nepārtrauktu ūdens plūsmu.

Loģistikas objekti - krautuves: vietas, kas paredzētas kokmateriālu uzglabāšanai, šķirošanai un pārkraušanai, pirms tie tiek transportēti tālāk uz kokzāģētavām vai citām pārstrādes vietām.

Mineralizētās joslas: specializēti elementi, piemēram, ugunsdrošības joslas, kas veidotas, lai ierobežotu un kontrolētu uguns izplatīšanos meža ugunsgrēku gadījumos, veicot auglīgās augsnes virskārtas uzirdināšanu līdz minerālgruntij.

Meliorācija: meliorācija ir pasākumi vai pasākumu komplekss, ar kuriem izmaina vai nodrošina iespēju ilgstoši izmainīt kādas teritorijas klimatiskos, augsnes, hidroģeoloģiskos, hidroloģiskos un citus apstākļus atbilstoši konkrētiem saimnieciskiem nolūkiem.

Rekreācijas infrastruktūra: ceļi, ceļu paplašinājumi ceļu malās auto novietošanai, takas, skatu torņi, informācijas stendi un norādes, kas paredzēti sabiedrības rekreācijas vajadzībām, ļaujot cilvēkiem baudīt mežu organizēti un droši, samazinot kaitējumu dabas vērtībām.

Ceļi

Meža infrastruktūras izbūves, remontdarbu un uzturēšanas darbi tiek veikti saskaņā ar iekšējo normatīvo aktu "Meža apsaimniekošanas plānošanas noteikumi" aktuālo redakciju.

Uzņēmums pārsvarā **veic esošo meža ceļu atjaunošanu vai pārbūvi**, tādējādi uzlabojot jau esošo ceļu stāvokli, kuri ilgstoši nav tikuši apsaimniekoti. Jaunu ceļu izbūvi paredz tikai tādās vietās, kur īpašumiem nav nodrošināta piekļuve vai mežizstrādes vajadzībām, lai ievērojami samazinātu kokmateriālu pievešanas attālumu līdz krautuvēm.

Kvalitatīvi meža ceļi ļauj samazināt kokmateriālu pievešanas attālumu līdz krautuvēm, nodrošina kokmateriālu pārvadāšanu ar autotransportu pēc iespējas dziļāk meža masīvā, samazinot laika apstākļu ietekmi uz brauktuves nestspēju, tādējādi nodrošinot paredzamu materiālu plūsmu no krautuvēm, uzlabo meža uguns apsardzību un ikdienas apsaimniekošanu, kā arī nodrošina iedzīvotāju piekļuvi mežiem atpūtas un rekreācijas vajadzībām.

Meža infrastruktūras (turpmāk tekstā - MI) speciālists kopā ar citiem speciālistiem pārbauda, kādi ceļu uzturēšanas darbi būs nepieciešami nākamajā gadā, un sastāda darbu sarakstu, kas jāveic katram iesaistītajam speciālistam līdz gada beigām, lai varētu uzsākt plānotos darbus. Prioritāri remontdarbus plāno vietās, kur tuvākajos gados paredzēta mežizstrāde.

Nosaka, kur būs nepieciešami jauni meža ceļi un krautuves.

Pārbauda citus svarīgus infrastruktūras objektus un iekļauj tos plānotajos darbos, ja nepieciešams. Infrastruktūras apsekošanu veic līdz aktuālā kalendārā gada 1. jūnijam.

Sagatavo plānu nākamajam gadam, kurā iekļauj visus remontdarbus, projektēšanas darbus, jaunu ceļu izbūvi un uzturēšanas darbus. Šo plānu saskaņo ar mežniecībām, dabas aizsardzības speciālistu un mežsaimniecības daļas vadītāju.

Plānā iekļauj:

- remontdarbu un uzturēšanas darbu sarakstu;
- jaunu un pārbūvējamo ceļu projektēšanas un izbūves sarakstu;
- remontdarbu un uzturēšanas darbu objektu atrašanās vietas shēmu;
- nepieciešamos materiālus, darba apjomus un izmaksas;
- plānoto darbu laika grafiku.

Plāna izpildei nepieciešamās izmaksas iekļauj nākamā gada budžetā. Darba uzdevumus katram objektam MI speciālists sastāda kopā ar mežniecību speciālistiem.

Ceļus iedala četrās kategorijās.

1. Brauktuves ar minerālmateriālu segumu (dolomīta šķembas, drupināta grants), piemērotas izmantošanai jebkuros laika apstākļos - maģistrālie ceļi (izņemot pavasara šķīdoņa laikā).
2. Brauktuves ar minerālmateriālu segumu (dolomīta šķembas, drupināta grants - pilnā vai daļējā klājumā), nav piemērotas izmantošanai atkušņa vai ilgstošu lietu apstākļos.
3. Augstas nestspējas brauktuve ar smilts segumu.
4. Dabiskās brauktuves bez seguma.

Uzņēmumā tiek nodrošināta meža ceļu sistēmu uzturēšanas, atjaunošanas un citu veikto darbu telpisko datu uzkrāšana un informācijas aktualizēšana.

Uzņēmums meža ceļu sistēmu uzturēšanu un atjaunošanu veic izmantojot gan savā rīcībā esošās tehnikas vienības (nelielu bojājumu novēršanai), gan slēdzot līgumus ar pakalpojumu sniedzējiem par remontdarbiem un ikdienas uzturēšanas darbiem, projektēšanas darbiem, būvdarbiem un būvuzraudzības darbiem.

Pakāpeniski, saskaņā ar apstiprināto budžetu, tiek veikta meža ceļu reģistrēšana Valsts zemes dienestā, tiem piešķirot inženierbūves statusu un kadastrālo apzīmējumu.

Uzņēmums ikdienā izmanto lielu apjomu dažādu pašvaldību autoceļus. Ievērojot to, ka pašvaldības autoceļu izmantošana ir neizbēgama, uzņēmums veic nepieciešamo autoceļu apzināšanu un par to izmantošanu slēdz rakstiskas vienošanās - Sadarbības līgumus, kas apliecina uzņēmumu kā ilgtermiņa uzticamu sadarbības partneri.

Uzņēmuma ceļu infrastruktūra (Tabula 13, 14) ir tieši un būtiski atkarīga no Pierīgas valsts un pašvaldību nozīmes infrastruktūras objektu attīstības (piemēram, *Railbaltica*, valsts nozīmes autoceļi, pašvaldības augstas nozīmes autoceļi, militārās infrastruktūras attīstība, ciematu attīstība un paplašināšanās u.c.), tāpēc ceļu infrastruktūra regulāri ir jāpārskata un jāaktualizē, lai nodrošinātu uzņēmuma ceļu tīklu un piekļuvi īpašumiem tādā apjomā, lai kvalitatīvi varētu veikt mežu apsaimniekošanu.

Tabula 13 Meža infrastruktūras garums, km Rīgas mežos

mežniecība	meža autoceļi	dabiskās un sezonas brauktuves	stigas, kvartālstigas	upes, grāvji	mineralizētās joslas
Tīreļu	317,88	229,54	134,28	1078,52	10,66
Juglas	347,33	457,36	324,84	538,03	117,43
Katrīnas	16,02	10,33	40,56	218,58	0
Rīgas	35,39	84,04	29,21	62,94	29,57

Tabula 14 Meža infrastruktūras garums, km Rīgas domes mežos

mežniecība	meža autoceļi	dabiskās un sezonas brauktuves	stigas, kvartālstigas	upes, grāvji	mineralizētās joslas
Tīreļu	4,39	11,03	0,31	68,53	0
Juglas	6,23	9,42	7,06	0,62	8,77
Katrīnas	0,23	0,54	0,82	0,86	0
Rīgas	39,77	223,71	82,63	45,14	13,95

Lai mazinātu infrastruktūras uzturēšanas ietekmi uz citām ekosistēmu pakalpojumu vērtībām, tiek pievērsta uzmanība plānošanā šādiem jautājumiem:

Par ūdens regulāciju:

- Lai nemazinātu mitrzemju funkciju (ūdens akumulācija, filtrācija).
- Ņemt vērā biotopu hidroloģisko jutību (piem., pārmitrie un purvaini meži).

Bioloģiskā daudzveidība:

- Izvairīties no šķērsojuma bioloģiski vērtīgiem nogabaliem.
- Izveidot ekoloģiskos savienojumus (piem., platākas joslas starp grāvjiem, pārejas virs ceļiem).

Rekreācija:

- Plānot ceļu blīvumu atkarībā no teritorijas izmantošanas prioritātes.

- Iekļaut sabiedrības līdzdalību plānošanā, īpaši rekreatīvi intensīvās teritorijās.

Augsnes un ūdens kvalitātes regulācija:

- Filtrējošas buferjoslas pie grāvjiem un ūdenstilpēm.
- Ceļu segums un slīpums, kas mazina eroziju un izskalošanos.

Meža meliorācija

Meža meliorācijas sistēmas: darbību kopums, kas vērsts uz meža teritoriju ūdens režīma regulēšanu, lai uzlabotu mežaudzes augšanas apstākļus, nodrošinātu produktīvākas meža platības un samazinātu pārmērīga mitruma negatīvo ietekmi. Meliorācija mežos galvenokārt tiek veikta, lai uzlabotu meža ražīgumu, krājas pieaugumu un palielinātu kokmateriālu kvalitāti un veicinātu efektīvāku mežsaimniecību.

Meža nosusināšanas nepieciešamības vērtēšanā nav jāņem vērā tikai koksnes masas pieauguma vērtība vien, bet arī visi pārējie ieguvumi, kas uzlabo mežsaimniecības apstākļus un nodrošina apsaimniekošanas iespējas. Jāņem vērā arī meža izstrādāšanas un transporta apstākļu uzlabošanās, meža atjaunošanas un kopšanas atvieglošanās, labāku ugunsdzēsības apstākļu nodrošināšana, kā arī rekreācijas iespēju palielināšanās.

Uzņēmuma apsaimniekotajās teritorijās jaunas meža meliorācijas sistēmas netiek veidotas. Tiek uzturētas un atjaunotas tikai esošās meliorācijas sistēmas - jauni grāvju tīkli netiek veidoti, tiek nodrošināta esošo grāvju funkcionēšana un to atjaunošana līdz sākotnējiem parametriem. Tiek atjaunotas nokalpojušās un tiek tīrītas esošās caurtekas, lai nodrošinātu efektīvu piekļuvi meža nogabaliem.

Uzņēmuma meža meliorācijas sistēmu uzturēšanu un atjaunošanu veic, izmantojot gan savā rīcībā esošās tehnikas vienības, gan slēdzot līgumus ar pakalpojumu sniedzējiem par projektēšanas darbiem, būvdarbiem un būvuzraudzības darbiem.

Meliorācijas likuma 25. pants un Ministru kabineta (turpmāk tekstā - MK) noteikumi Nr. 714 nosaka prasības, kas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro meliorācijas sistēmas izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā. Šo MK noteikumu būtiskākais un uz uzņēmumu attiecināmais punkts ir 7.6.: "meža zemēs novadgrāvju, susinātājgrāvju un kontūrgrāvju atbērtnes pusē, bet ne vairāk kā astoņu metru attālumā no kroles un grāvja otrā pusē viena metra attālumā no grāvja kroles novāc augošus krūmus un kokus (to celmus un saknes), ja tie traucē veikt meliorācijas sistēmas un uz tās esošās hidrotehniskās būves ekspluatācijas un uzturēšanas darbus, kā arī renovācijas vai rekonstrukcijas būvdarbus. Minētajos gadījumos kokus cērt saskaņā ar normatīvajiem aktiem par koku ciršanu ārpus meža."

Meža meliorācijas uzturēšanas un atjaunošanas darbi tiek plānoti ņemot vērā meža hidromelioratīvo stāvokli, bebru populācijas koncentrēšanos, mežniecību speciālistu ieteikumus, mežizstrādes darbus, tehnikas piekļuves iespējas un piegulošo zemes īpašnieku (vietējo iedzīvotāju) sūdzības. Primāri meža meliorācijas atjaunošana un uzturēšana tiek veikta vietās, kur esošā situācija ir vissliktākā no hidroloģisko apstākļu aspekta, kā arī vietās, kur mežniecības un mežizstrādes nodaļa ir veikusi grāvju trases atbrīvošanu no apauguma atbilstoši MK noteikumu Nr. 714. punktam 7.6. Meža meliorācijas darbu plānošanā tiek iesaistīts dabas aizsardzības speciālists, kas pamatojoties uz aktuālo informāciju par dabas vērtībām, nosaka vietas, kur plānotā darbība netiek veikta, un kur - tiek veikta ar ietekmes uz vidi mazinošiem pasākumiem aizsargājamu sugu un biotopu saglabāšanai.

Tiek nodrošināta meža meliorācijas sistēmu uzturēšanas un atjaunošanas veikto darbu telpisko datu uzkrāšana un informācijas aktualizēšana.

INTEGRĒTĀ MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PIEEJA RĪGAS MEŽOS

Integrētā meža apsaimniekošanas plānošana sastāv no vairākiem būtiskiem elementiem, kas nodrošina līdzsvarotu un ilgtspējīgu pieeju meža ekosistēmas apsaimniekošanā. Tā ir nepieciešama, jo mūsdienās mežiem tiek izvirzītas daudzveidīgas un nereti savā starpā pretrunīgas prasības – no koksnes ieguves un ekonomiskās attīstības līdz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, oglekļa piesaistei, rekreācijai un ainavas aizsardzībai. Tradicionālās mežsaimniecības pieejas, kas balstās uz šo funkciju nodalīšanu atsevišķās teritorijās (jeb zonās), bieži vien nespēj efektīvi risināt kompleksās prasības meža resursu ilgtspējīgā apsaimniekošanā. Integrētā meža apsaimniekošanas plānošana ļauj kompleksi apvienot šos dažādos mērķus vienotā pieejā, optimizējot resursu izmantošanu un vienlaikus saglabājot ekosistēmu veselību un stabilitāti, izvairoties no savā starpā lieki nodalītiem un lineāriem risinājumiem - papildus tradicionālajai mežsaimniecībai ieviešot līdz-dominējošus risinājumus. Šāda pieeja ir īpaši svarīga, ņemot vērā notiekošās klimata pārmaiņas, sociālās vajadzības un pieaugošo pieprasījumu pēc ilgtspējīgiem risinājumiem mežu apsaimniekošanā.

Viens no galvenajiem aspektiem ir **ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošana**², kurā tiek ņemti vērā dažādi meža sniegtie labumi sabiedrībai, piemēram, koksnes ieguve, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, oglekļa piesaiste, ūdens kvalitātes nodrošināšana un rekreācijas iespējas. Lai nodrošinātu šo pakalpojumu saskaņotu un vienotu pārvaldību, būtiska loma ir **telpiskajai plānošanai**³, kas ļauj dažādas funkcijas apvienot vienā ainavā vai pat vienā meža nogabalā, veicinot harmonisku un efektīvu resursu izmantošanu.

Integrētajā meža apsaimniekošanas plānošanā nozīmīga ir arī **adaptīvā pārvaldība**⁴, kas balstās uz monitoringa datiem un ļauj pielāgot apsaimniekošanas praksi mainīgajos apstākļos, piemēram, reaģējot uz bioloģiskās daudzveidības izmaiņām vai koksnes ieguvi. Lai sasniegtu vairākus mērķus vienlaikus, tiek izmantotas **daudzfunkcionālas apsaimniekošanas metodes**⁵, piemēram, izlases cirtes ar atvērumu veidošanu, nozīmīgu struktūras elementu - koku grupas, paaugas/pameža kopšana, priekšatjaunošana, mirusī koksne, mitras ieplakas u.c., buferjoslu noteikšana, gan citi dabai draudzīgi risinājumi, kas vienlaikus nodrošina gan resursu ieguvi, gan ekosistēmu stabilitāti, gan estētisku ainavu.

² **ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošana** – plānošanā tiek ņemti vērā dažādi meža sniegtie pakalpojumi sabiedrībai, piemēram, koksnes ieguve, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, oglekļa piesaiste, ūdens kvalitātes nodrošināšana un rekreācijas iespējas

³ **telpiskā plānošana** – meža teritorijas tiek plānotas tā, lai dažādas funkcijas varētu tikt integrētas vienā ainavā vai pat vienā meža nogabalā

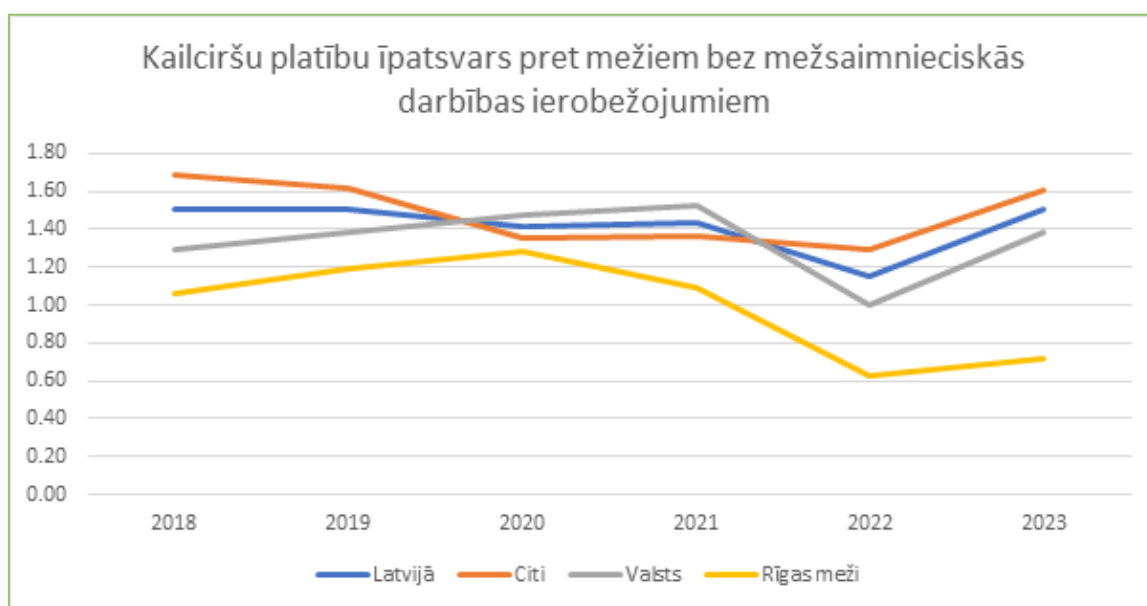
⁴ **adaptīvā pārvaldība** – plānošanā tiek iestrādāti mehānismi, kas ļauj pielāgot apsaimniekošanas praksi, balstoties uz monitoringa datiem un mainīgajiem apstākļiem, piemēram, klimata pārmaiņām vai bioloģiskās daudzveidības izmaiņām

⁵ **daudzfunkcionālas apsaimniekošanas metodes** – tiek izmantotas metodes, kas nodrošina vienlaicīgu dažādu mērķu sasniegšanu, piemēram, izlases cirtes, atstāto koku grupu saglabāšana vai mikrobiotopu aizsardzība

Svarīgs elements ir arī **datu vadība**⁶ lēmumu pieņemšana, kurā lēmumi tiek balstīti uz detalizētu informāciju par meža resursiem, ekosistēmu pakalpojumiem un sociālekonomiskajiem faktoriem, ļaujot plānot ilgtspējīgu un efektīvu apsaimniekošanu. Integrētās pieejas veiksmīgai īstenošanai būtiska ir arī **sadarbība un līdzdalība**, iesaistot dažādus ieinteresētos dalībniekus, piemēram, vides aizsardzības organizācijas, pašvaldības un vietējās kopienas, lai nodrošinātu sabalansētus un sabiedrībai pieņemamus risinājumus.

Lai veicinātu profesionālās dabas aizsardzības pasākumu ieviešanu, integrētajā meža apsaimniekošanas plānošanā tie izmantoti **ekonomiskie mehānismi un stimuli**⁷, piemēram, kompensācijas par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu vai sertifikācijas shēmas, kas motivē saimniekot ilgtspējīgi un atbalsta dabas aizsardzības mērķu sasniegšanu. Kopumā šo elementu apvienošana veido visaptverošu un pielāgojamu pieeju, kas ļauj līdzsvarot dažādas meža funkcijas un ilgtermiņā nodrošināt gan ekoloģiskos, gan ekonomiskos ieguvumus. Patreiz uzņēmums strādā CO₂ kredītu izmantošanas mehānismu iespējām un ekosistēmu pakalpojumu vērtībām.

Rīgas meži jau ilgstoši savā mežsaimnieciskajā darbībā seko līdzi saimnieciskās darbības ietekmei uz vidi, plāno un īsteno ietekmes uz vidi mazinošas rīcības, lai nodrošinātu dabas, sociālo un ekonomisko interešu līdzsvaru, ko parāda ilgstoši zemāks kailciršu īpatsvars (Attēls 6) jau kopš 2020.gada.

Attēls 6 Mežizstrādes apjoma salīdzinājums ar Latvijas vidējo

Ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošana

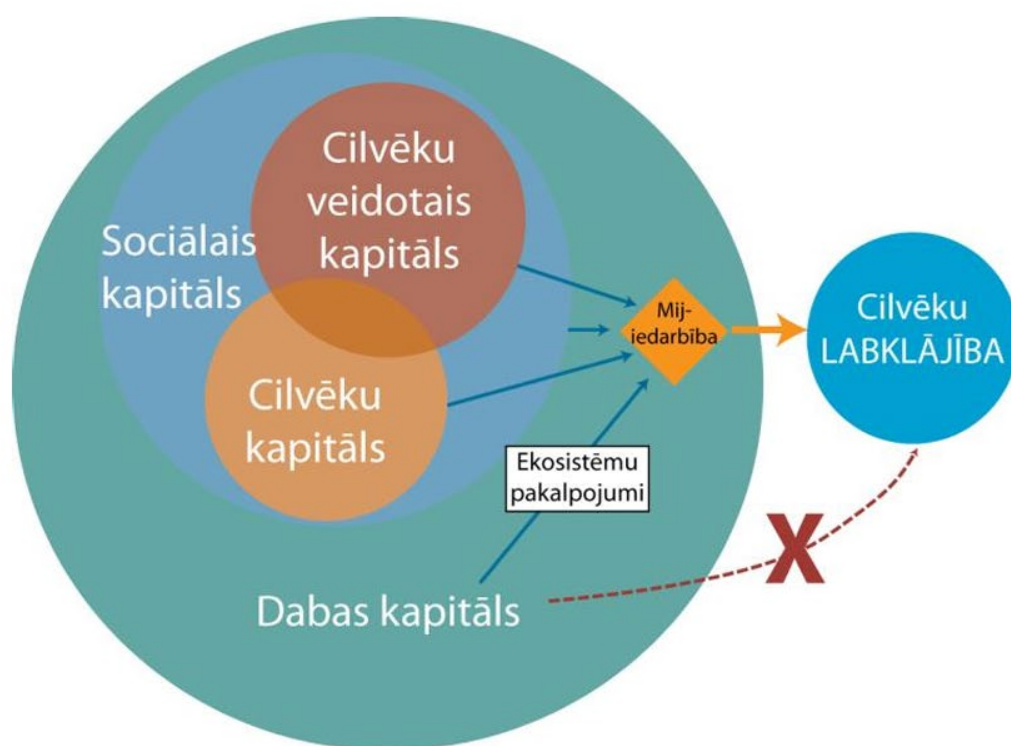
Integrētā meža apsaimniekošana plānošana balstās uz dažādu ekosistēmu pakalpojumu sabalansētu nodrošināšanu, lai vienlaikus sasniegtu gan ekoloģiskās, gan sociālās un ekonomiskās vajadzības.

⁶ **datu vadība** (datu analīzē balstīta) lēmumu pieņemšana – lēmumu pieņemšana balstās uz detalizētiem datiem par meža resursiem, ekosistēmu pakalpojumiem un sociālekonomiskajiem faktoriem

⁷ **incentīvi un ekonomiskie mehānismi** – lai veicinātu dabas aizsardzības pasākumu ieviešanu, tiek izmantoti stimuli, piemēram, kompensācijas par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu vai sertifikācijas shēmas

Ekosistēmu pakalpojumi ir ekosistēmu struktūru un funkciju ieguldījumi cilvēku labklājībā. Tas nozīmē, ka cilvēce ir atkarīga no pilnvērtīgi funkcionējošām ekosistēmām un dabas kapitāla, kas ir pamats pastāvīgai EP plūsmai no dabas uz sabiedrību, tās vajadzību nodrošināšanai.

Ekosistēma nevar sniegt nekādus labumus cilvēkiem bez cilvēku klātbūtnes - cilvēkkapitāla, viņu kopienām - sociālā kapitāla, un viņu ierīkotās vides - cilvēku veidotā kapitāla. Tādējādi ekosistēmu pakalpojumi ir jāuztver kā dabas kapitāla ieguldījums cilvēka labklājībā, kas veidojas, mijiedarbībā ar cilvēkkapitālu, sociālo un cilvēku veidoto un uzkrāto kapitālu (Attēls 7). Ekosistēmu pakalpojumu koncepcija ir antropocentriska – virzot cilvēku *Homo sapiens*, kā centrālo subjektu resursus patērējošā sabiedrībā. Kamēr mūsdienu urbānā vidē kāda ir Rīga un Pierīga, konkrētā pieeja ir godīgākais profesionālais risinājums kā vērtēt un telpiski plānot meža zemes.

Attēls 7 Mijiedarbība starp uzbūvēto, sociālo, cilvēku un dabas kapitālu, kas veido cilvēku labklājību (Avots: Costanza et al., 2014)

Ekosistēmu pakalpojumus iedala trīs galvenajās kategorijās – apgādes (nodrošināšanas) pakalpojumi, vidi regulējošie pakalpojumi un kultūras pakalpojumi kas atsevišķi tiek dalīti sīkāk: biotiskajos un abiotiskajos (Attēls 8).

APGĀDES PAKALPOJUMI

- ieguvumi no ekosistēmu saražotajiem produktiem
- **PRODUKTI**
 - labība, gaļa, zivis, ārstniecības augi, medus
- **MATERIĀLI**
 - koksne, siens, šķiedras
- **ENERĢIJA**
 - biomasas enerģijas ieguvei

VIDI REGULĒJOŠIE PAKALPOJUMI

- ieguvumi no ekosistēmu pašregulācijas procesiem
- **PIESĀRŅOJUMA MAZINĀŠANA**
 - bioremediācija, fitoremediācija, filtrācija, akumulācija
- **PLŪSMU REGULĒŠANA**
 - erozijas, plūdu kontrole
- **DABAS FUNKCIJU UZTURĒŠANA**
 - apputeksnēšana, dzīvotņu uzturēšana, klimata kontrole

KULTŪRAS PAKALPOJUMI

- nemateriālie ieguvumi no ekosistēmām
- **FIZISKĀ UN INTELEKTUĀLĀ SASKARSME**
 - rekreācija, izglītība un zināšanas, estētika, psihiskā veselība
- **GARĪGĀ UN SIMBOLISKĀ SASKARSME**
 - tradīcijas, simboli, pastāvēšanas vērtība

Attēls 8 Ekosistēmu pakalpojumu iedalījums

Ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošana sākama ar izejas situācijas (bāzes līnijas) noteikšanu, ar esošās situācijas izpēti un analīzi noteiktā telpiskā vienībā, noskaidrojot šo pakalpojumu savstarpējās mijiedarbības un saites. Pamatojoties uz šo analīzi, katrai telpiskajai vienībai tiek noteikti konkrēti ekosistēmu pakalpojumu mērķi. Šie mērķi var būt vērsti vai nu uz esošo pakalpojumu saglabāšanu, vai arī uz to palielināšanu. Piemēram, teritorijās ar augstu bioloģisko vērtību prioritāte var būt dzīvotņu uzturēšana, savukārt koksnes ražošanas zonās mērķis var būt saglabāt ilgtspējīgu koksnes ieguves līmeni, vienlaikus nodrošinot pietiekamu mirušās koksnes apjomu un bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu mikrobiotopu un struktūru saglabāšanu. Lai varētu pārskatāmi un salīdzināmi veikt ekosistēmu pakalpojumu līdzsvarošanu, tiek izmantots tā saucamais ekosistēmu pakalpojumu “ekvalaizers”: ekosistēmu pakalpojumi ir savstarpēji saistīti, tāpēc izmaiņas vienā pakalpojumā ietekmē citus noteiktā proporcijā. Piemēram, palielinot koksnes ieguvi, var samazināties dzīvotņu kvalitāte vai oglekļa *sekvestrācija*, savukārt, stiprinot dzīvotņu aizsardzību, var palielināties rekreācijas vērtība, bet samazināties koksnes ieguves apjomi.

Telpiskā plānošana

Meža apsaimniekošana tiek plānota tā, lai dažādas funkcijas varētu tikt integrētas vienā ainavā vai pat vienā meža nogabalā. Tas nozīmē, ka dabas aizsardzības, koksnes ražošanas un rekreācijas mērķi tiek plānoti tā, lai tie papildinātu cits citu. Tomēr, lai nodrošinātu specifisku funkciju efektivitāti, atsevišķās teritorijās var būt nepieciešama prioritizācija, piemēram, bioloģiski vērtīgu nogabalu

izcelšana vai rekreācijas infrastruktūras koncentrēšana konkrētās zonās. Šāda pieeja nav klasiska zonēšana ar stingru funkciju nodalīšanu, bet gan telpiska optimizācija, kas ļauj dažādām funkcijām pārklāties un mijiedarboties.

Integrētā meža apsaimniekošanas plāna ietvaros ainavu ekoloģiskais plāns nodrošina telpisko organizāciju, kas palīdz līdzsvarot dažādus ekosistēmu pakalpojumus, vienlaikus saglabājot bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko savienojamību.

Ainavu ekoloģiskais plāns nodrošina pamatotu telpiskās struktūras izveidi, kas veicina ekosistēmu pakalpojumu savstarpējo saikni, ekoloģisko koridoru uzturēšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Ainavu dizaina plāns koncentrējas uz vizuālajiem, rekreācijas un estētiskajiem aspektiem, veidojot pievilcīgu un funkcionālu ainavu, kas vienlaikus saglabā ekoloģisko vērtību, nodrošinot ainavu mērogam atbilstošu vērtību analīzi, vērtību telpisku novietojumu, ilgtermiņa mērķi piešķiršanu un atbilstošu ilgtermiņa apsaimniekošanas pasākumu piemērošanu. Abi plāni papildina viens otru, nodrošinot gan ekoloģisko stabilitāti, gan sabiedrības vajadzību ievērošanu, gan uzņēmuma darbību.

Adaptīvā pārvaldība

Adaptīvā pārvaldība ir metodiska pieeja dabas resursu apsaimniekošanā, kas balstās uz nepārtrauktu zināšanu pārnesi, mācīšanos un pielāgošanos, izmantojot monitoringa rezultātus un jaunu informāciju, lai uzlabotu lēmumu pieņemšanu mainīgos apstākļos, izsekojami un godīgi sasniegtu stratēģijā uzstādītos mērķus:

- **monitorings un atgriezenisko saišu mehānisms** – regulāra datu ievākšana par meža ekoloģisko stāvokli, sugu daudzveidību, koksnes ieguves apjomiem un citām būtiskām norisēm;
- **indikatoru sistēma** – ekoloģiskie, ekonomiskie un sociālie rādītāji (tajā skaitā ekosistēmu pakalpojumu vērtības), kas palīdz novērtēt, vai plānošanas mērķi tiek sasniegti;
- **eksperimentālās plānošanas pieejas *adaptive experimentation*** – izmanto dažādas apsaimniekošanas metodes ierobežotās teritorijās, lai novērtētu to efektivitāti un atlasītās metodes izmantotu plašākā mērogā, ekoloģiskām prasībām piemērotās vietās un apjomā;
- **elastīgas apsaimniekošanas plāni *flexible management plans*** – plāni, kas nav stingri ierobežoti laika un darbību ziņā, bet paredz regulāru atjaunināšanu, balstoties uz monitoringa datiem un vides apstākļu izmaiņām;
- **scenāriju modelēšana** – izmanto simulācijas modeļus, lai prognozētu iespējamus iznākumus dažādos apsaimniekošanas scenārijos un izvēlētos optimālo pieeju;
- **pielāgojama riska pārvaldība** – iekļauj rīcības plānus, kas ļauj ātri reaģēt uz neparedzētiem notikumiem, piemēram, kaitēkļu invāzijām, vētrām vai ugunsgrēkiem, vienlaikus saglabājot dabas aizsardzības un ražošanas līdzsvaru.

Daudzfunkcionālas apsaimniekošanas metodes

Pieejas, kas vienlaikus veicina koksnes ražošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un citus ekosistēmu pakalpojumus. Uzņēmums izmanto dažādas dabai draudzīgas mežsaimniecības metodes un rūpīgi izvērtē - monitorē un modelē, kā konkrētas mežizstrādes metodes un prakses ietekmē dažādus ekosistēmu pakalpojumus.

Datu vadīta (datu analīzē balstīta) lēmumu pieņemšana

Lēmumu atbalsta sistēmas (*Decision Support Systems* - turpmāk tekstā DSS), kas apvieno dažādus datu avotus, modeļus un algoritmus, lai palīdzētu pieņemt pamatotus un efektīvus apsaimniekošanas lēmumus. DSS izmanto tālizpētes datus, mežaudžu inventarizācijas informāciju un ekosistēmu pakalpojumu novērtējumus, lai modelētu dažādus apsaimniekošanas scenārijus un prognozētu to ietekmi. Atvērtie algoritmi nodrošina caurskatāmību un iespēju pielāgot sistēmu specifiskiem reģionāliem vai ekoloģiskiem apstākļiem. DSS ļauj izvērtēt kompromisus starp koksnes ražošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un citiem ekosistēmu pakalpojumiem, padarot integrēto meža apsaimniekošanas plānošanu mērķtiecīgāku un efektīvāku.

Kompromisi un sinerģijas

Integrētā meža apsaimniekošanas plānošana adresē dažādos ekosistēmu pakalpojumu kompromisus, izmantojot stratēģiskas pieejas, kas līdzsvaro konkurējošus mērķus un veicina sinerģijas. Telpiskos kompromisus mazona, pārdomāti un atbildīgi izvietojot mežsaimniecības aktivitātes ainavā, piemēram, koncentrējot koksnes ieguvu mazāk ekoloģiski jutīgās teritorijās un saglabājot dabas aizsardzībai svarīgus nogabalus ar augstu bioloģisko vērtību. Laika kompromisus risina, izmantojot adaptīvu pārvaldību, kas ļauj pielāgot apsaimniekošanas metodes, piemēram, plānojot cirtes tā, lai tās saglabātu ilgtermiņā ekosistēmu stabilitāti un nodrošinātu oglekļa piesaisti. Strukturālo kompromisu mazināšanai izmanto daudzfunkcionālas metodes, piemēram, nepārtraukta kokaudžu vainagu klāja mežkopību (*continuous cover forestry*), kas vienlaikus nodrošina koksnes ražošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ainavas stabilitāti, atbilstīgi Hemiboreālā biogeogrāfiskā reģiona ekoloģiskajām prasībām. Funkcionālie kompromisi tiek risināti, izmantojot tādus risinājumus kā aizsargjoslu izveide ap ūdenstecēm, ES nozīmes biotopiem vai augsnes sablīvēšanās risku mazināšana, kas palīdz saglabāt ekosistēmu regulējošās funkcijas to pilnā apjomā. Sociālie kompromisi tiek mazināti, iesaistot dažādus ieinteresētos dalībniekus lēmumu pieņemšanā, nodrošinot sabalansētu pieeju, kas respektē gan ekonomiskās intereses, gan sabiedrības vajadzības pēc rekreācijas un dabas vides saglabāšanu.

Ekosistēmu pakalpojumu izvērtēšana integrētā meža apsaimniekošanas plāna kontekstā

Uzņēmumā ekosistēmu pakalpojumu izvērtēšanas metodika ir sagatavota 2023. gadā iekšējā zinātniskās izpētes projekta "Ainavu ekoloģiskā plāna, ekosistēmu pakalpojumu kartēšanas un novērtēšanas metodikas izstrāde, ekspertu pakalpojumu piesaiste" ietvaros. Pētījuma ietvaros sagatavoja datu bāzes atlasē algoritmus, lai, balstoties uz tiem, veiktu ekosistēmu pakalpojumu kartēšanu un atlasī no uzņēmuma meža inventarizācijas datiem. Uzņēmumā izveidots šāds

ekosistēmu pakalpojumu dalījums, kam IMAP izstrādes ietvaros ir iespējams noteikt vērtības koeficientu veidā, lai varētu veikt līdzsvarošanu.

Integrētais meža apsaimniekošanas plāns izstrādāts, lai izsvērtu līdz šim skaitliski apzinātos dažādos meža ekosistēmu pakalpojumus, kuri iedalīti atbilstoši starptautiskajai klasifikācijai apgādes, regulējošos un kultūras ekosistēmu pakalpojumos. Aprēķinu pamatā, kas sekojoši izklāstīta plāna Ekosistēmu pakalpojumu aprēķinu sadaļā, ir Latvijā veiktu pētījumu atainojums meža inventarizācijas datu atlases kritērijos.

No pieejamajiem ekosistēmu pakalpojumu aprēķiniem uzņēmuma integrētās meža apsaimniekošanas tematiskajā darba grupā, sadarbojoties ar zinātniekiem, izvēlēti ekosistēmu pakalpojumi, kuri nav lokāli, ir izvērtējami plašākas teritorijas - **ainavas līmenī**, kas pieļauj to izvērtēšanu līdztekus ar tradicionālajiem apgādes ekosistēmu pakalpojumiem kā koksnes ražošanu. Ekosistēmu pakalpojumu metodika novērtē izvēlētos ekosistēmu pakalpojumus katra nogabala līmenī vērtību skalā no 1 līdz 5 vai skaitļos, atbilstoši metodikai, piemēram, rekreācijas pakalpojumi gradācijā no 1 līdz 120. Lai vienkāršāk būtu savstarpēji salīdzināt izvērtētos ekosistēmu pakalpojumus, kā arī, lai noteiktu savstarpējos ekosistēmu pakalpojumu pretrunas vai sinerģijas, lielākās vērtības var tikt normalizētas. Piemēram, rekreācijas vērtība tiek normalizēta atbilstoši pētījumiem gradācijā no 1 līdz 5.

Ekosistēmu pakalpojumu pretrunu un sinerģiju salīdzināšanas mērķis ir integrētā meža apsaimniekošanas plāna perioda laikā ainavas līmenī izsekot ekosistēmu pakalpojumu vidējām vērtībām, noteikt mērķus katrai ainavas vienībai, kas nosaka viena ekosistēmu pakalpojuma vērtības nesamazināšanos, saglabāšanos attiecībā pret citiem ekosistēmu pakalpojumiem. Piemēram, nosakot, lai iegūstot koksni, ainavas līmenī nesamazinātos citu ekosistēmu pakalpojumu vidējās vērtības, proti - maksimāli samazinātos iespējamo izslēdzot kompromisi.

Ainavas līmenis ir izvēlēts vienlaicīgi saistībā ar uzņēmuma strukturālo iedalījumu septiņos meža iecirkņos, gan saistībā ar ainavu ekoloģiskā plāna zonējumu mežsaimniecības un apvienotā dabas - rekreācijas zonā. Šāds iedalījums izvēlēts, jo šādā mērogā uzņēmumā tiek noteikts maksimāli pieļaujamais ciršanas apjoms, saistīti - ekosistēmu pakalpojumu novērtējumam uzņēmumā maksimāli var būt 28 ainavas vienības.

No aprēķinātajiem ekosistēmu pakalpojumiem, integrētās meža apsaimniekošanas plānošanai un novērtēšanai izvēlēti tālāk uzskaitītie pakalpojumi, kurus plāna sagatavošanas laikā ir reāli iespējams analizēt. Nākotnē - plāna īstenošanas un attīstības vajadzībām, plānots vērtējamo ekosistēmu pakalpojumu klāstu papildināt.

Apgādes jeb nodrošinājuma pakalpojumi

- **koksnes produkti** - pieejamais ekspluatācijas fonds m^3 , kas rāda teorētiski iespējamo ienākumu apjomu jeb pieejamo m^3 apjoms/ainavas vienības hektārā;
- **nekoksnes produkti** - meža ogas – mellenes, brūklenes; ārstniecības augi; kosmētika; floristika; no aprēķinātajām ekosistēmu pakalpojumu vērtībām netiek vērtēta trokšņa aizturēšana, smakas un fitoremediācija - kas, atkarībā no lokālās situācijas tiek vērtētas Ainavu dizaina plānu sagatavošanas ietvaros.

Vidi regulējošie pakalpojumi

- **klīmata kontrole** - CO₂ piesaiste jeb *sekvestrācija*; neskatoties uz to, ka atbilstoši ikgadējā meža monitoringa novērojumiem un pēdējo gadu uzņēmuma ilgtspējas pārskatiem, Rīgas mežu apsaimniekoto mežaudžu emisiju piesaiste pret pašu emisijām ir vismaz deviņas reizes lielāka, uzņēmuma stratēģiskais mērķis ir līdz 2030.gadam par 80% samazināt savas radītās emisijas kā arī kompensēt pārējos 20%. Pamatojoties uz to, ka uzņēmums mežu apsaimnieko ar mērķi primāri aizsargāt dabas un rekreācijas vērtības, arī teritorijās ārpus šīm vērtībām mežsaimniecisko darbību veicot mazākā apjomā, pēdējo divu gadu laikā tiek izskatītas iespējas, veikta tirgus izpēte un saņemti piedāvājumi par emisiju kvotu tirdzniecību, kas pēc provizoriskajiem izpētes piedāvājumiem varētu nodrošināt uzņēmuma stratēģijā noteiktos 25% ieņēmumus, kuri nav saistīti ar kokmateriālu tirdzniecību;
- **ūdens plūsmu kontrole** – kam ir būtiska nozīme augsnes erozijas un plūdu aizturēšanā, saistīti - ūdens kvalitātes uzturēšanā;
- **dzīvotņu uzturēšana** - uzņēmumā tiek strādāts ar šādiem dzīvotņu uzturēšanas indikatoru izvērtējumiem:
 - ES nozīmes meža un mežaino piejūras kāpu biotopu kopplatība un vidējā kvalitāte (Tabula 15);
 - meža ekoloģiskās grupas (Attēls 9), kuras raksturo potenciāli bioloģiski vērtīgās mežaudzes;
 - putniem nozīmīgas vietas, kuras ietvertas ainavu ekoloģiskā plāna zonējumā;
 - fragmentācija un savstarpējā savienotība *connectivity*;
 - mirusī koksne – pareiz tiek iekļauta emisiju aprēķinu algoritmā.

I grupa Dažādvecuma (kohortu) audzes						II grupa Sukcesijas audzes			III grupa Pašizrobošanās audzes				
Priekš (k10) >= 60% no krājas (sastāva formulā >=6)						Kopējais bērzu un apšu īpatsvars sastāvā >= 6			Kopējais egļu, melnalkšņu, ošu un platlapju īpatsvars sastāvā >=5				
Bonitāte													
Ia	I	II	III	IV	V-VI	Apšu audzes	Bērzu mistr- audzes	Bērzu tīr- audzes	Melnalkšņu tīraudzes	Melnalkšņu mistraudzes	Oši, plat- lapji	Egļu mistr- audzes	Egļu tīr- audzes
Minimālais vecums (gadi), 80% vērtīgākās audzes													
140	130	115	105	90	75	75	90	105	55	65	100	100	120

Attēls 9 Noteiktie kritēriji bioloģiski vērtīgu mežaudžu atlasei un klasifikācijai meža ekoloģiskajās grupās - atkarībā no dominējošā dabiskā traucējuma⁸

⁸ AS "Latvijas valsts meži" iekšējais attīstības projekts "Daudzfunkcionāla meža apsaimniekošanas plānošana. I posms - pilnveidot vides stratēģisko plānošanu un apvienot ar ekonomisko plānošanu, 2012-2014.

Kultūras pakalpojumi:

- **Aktīvā rekreācija** - tajā skaitā medības;
- **Pasīvā rekreācija** - tajā skaitā izprotot dabas vides pieejamības nozīmi un sabiedrības psiho-emocionālā stāvokļa un labbūtības stabilizēšanā;

Tabula 15 Rīgas mežos reģistrēto ES nozīmes meža un mežaino piejūras kāpu biotopu (2024.gada augusts) kvalitātes īpatsvars ainavu vienībās

ainavas vienība - zona	izcila	labā	vidēja	zema	nav kvalitātes vērtējuma	īpatsvars (%) no novērtētiem ar labu un izcilu kvalitāti
Daugavas - Daba	0,00	45,64	43,20	1,14	10,02	50,73
Daugavas - Daba un rekreācija	5,42	54,93	36,04	0,00	3,61	62,61
Daugavas - Mežsaimniecība	0,20	50,88	38,78	2,11	8,03	55,54
Daugavas - Rekreācija	0,00	9,60	60,57	29,83	0,00	9,60
Garkalnes - Daba	4,18	60,17	26,44	4,98	4,24	67,19
Garkalnes - Daba un rekreācija	3,31	65,73	11,41	1,93	17,63	83,82
Garkalnes - Mežsaimniecība	1,31	44,49	38,76	3,96	11,48	51,73
Garkalnes - Rekreācija	1,22	55,22	18,56	3,53	21,47	71,87
Juglas - Daba	1,01	54,73	30,30	5,53	8,42	60,88
Juglas - Daba un rekreācija	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00
Juglas - Mežsaimniecība	2,78	55,48	17,85	5,33	18,57	71,54
Juglas - Rekreācija	0,00	34,99	30,39	0,13	34,49	53,41
Katrīnas - Daba	4,75	63,98	13,84	12,47	4,96	72,31
Katrīnas - Mežsaimniecība	6,09	48,36	38,39	6,67	0,49	54,72
Olaines - Daba	1,27	30,33	41,77	4,01	22,61	40,83
Olaines - Daba un rekreācija	0,00	24,31	52,10	23,58	0,00	24,31
Olaines - Mežsaimniecība	3,63	31,12	38,06	12,25	14,93	40,85
Olaines - Rekreācija	0,00	69,93	30,07	0,00	0,00	69,93
Rīgas - Daba	4,91	37,66	25,34	3,87	28,22	59,30
Rīgas - Daba un rekreācija	3,42	27,92	28,43	6,47	33,77	47,31
Rīgas - Mežsaimniecība	0,00	14,75	22,45	25,55	37,25	23,50
Rīgas - Rekreācija	2,78	27,83	32,30	12,45	24,64	40,62
Tīreļu - Daba	1,34	43,22	21,80	9,24	24,40	58,94
Tīreļu - Daba un rekreācija	0,00	0,00	21,30	78,70	0,00	0,00
Tīreļu - Mežsaimniecība	0,00	20,11	61,89	10,99	7,01	21,63
Tīreļu - Rekreācija	0,00	20,54	63,29	14,75	1,43	20,83

Vidējās izvēlēto ekosistēmu pakalpojumu vērtības ainavas vienībās

Ainavas vienība ir apkopojums no uzņēmuma meža iecirkņa teritorijām un ainavu ekoloģiskā plāna zonējumiem. Tas saistīts ar maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma aprēķinu, kas tiek administrēt pēc platības pa meža iecirkņiem, kur atkarībā no ainavu ekoloģiskā plāna zonējuma tiek piemērota cita

(skatīt tāmes aprēķinu) cirtes aprēķina formula. Pavisam iespējamas 28 ainavas vienības, kurās noteiktas EP vidējās vērtības (Tabula 16).

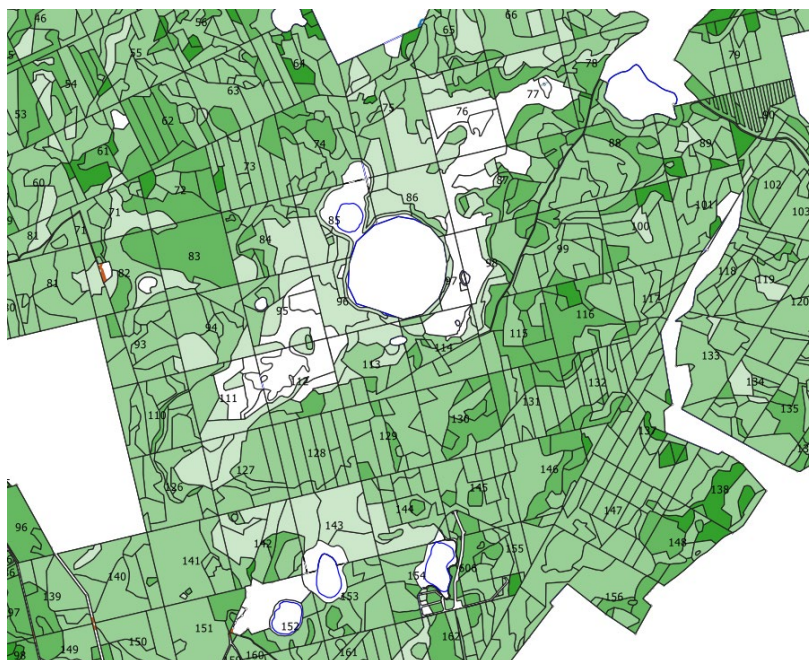
Tabula 16 Ekosistēmu pakalpojumu vidējās vērtības

ainavas vienība - zona	Ārstniecības augi	brūklenes	fitoremediācija	augi floristikai	augi kosmētikai	mellenes	rekreācijas ciņas noturī	vizuāli pievilcīga	Rekreācija	troksnis	mežaudzes krājs	filtrācija	plūdi	klimats
Daugavas-Daba	3,68	1,12	3,79	3,39	3,29	12,70	3,80	6,43	40,99	3,99	1,74	1,74	2,10	3,22
Daugavas-Daba un rekreācija	3,93	4,83	3,74	4,18	2,98	20,53	4,43	6,53	67,15	4,07	1,72	1,72	1,29	2,61
Daugavas-Mežsaimniecība	3,78	1,78	3,63	3,66	3,32	12,94	3,83	6,38	42,44	3,87	1,99	1,99	1,73	3,19
Daugavas-Rekreācija	3,93	2,77	3,87	3,92	3,21	18,47	4,42	6,51	61,81	3,90	1,63	1,63	1,61	2,95
Garkalnes-Daba	3,29	6,53	3,78	3,18	3,29	24,68	3,52	6,48	50,67	3,95	2,38	2,38	2,00	2,90
Garkalnes-Daba un rekreācija	3,27	13,12	3,94	3,50	3,00	36,66	3,87	6,60	71,56	4,01	2,36	2,36	1,43	2,38
Garkalnes-Mežsaimniecība	3,35	6,63	3,56	3,54	3,18	21,55	3,57	6,41	45,01	3,94	2,54	2,54	1,79	2,87
Garkalnes-Rekreācija	3,44	14,45	3,92	3,84	2,97	37,90	3,97	6,59	71,40	3,94	2,38	2,38	1,26	2,37
Juglas-Daba	3,28	4,62	3,55	3,16	3,29	22,49	3,56	6,44	42,87	3,89	2,35	2,35	2,15	3,02
Juglas-Daba un rekreācija	3,33	5,03	3,54	3,29	3,42	23,55	3,58	6,50	51,88	3,92	2,92	2,92	1,96	2,83
Juglas-Mežsaimniecība	3,35	4,18	3,48	3,35	3,42	18,00	3,62	6,40	40,43	3,92	2,54	2,54	1,92	3,06
Juglas-Rekreācija	3,46	12,04	3,94	3,85	3,00	32,29	4,01	6,62	72,18	4,14	2,44	2,44	1,36	2,44
Katrīnas-Daba	3,57	0,29	2,90	3,32	3,38	6,39	4,08	6,34	26,35	3,93	3,18	3,18	2,50	3,33
Katrīnas-Mežsaimniecība	4,00	0,20	2,95	3,81	3,47	3,99	4,01	6,22	22,64	3,87	3,17	3,17	1,95	3,53
Olaines-Daba	3,34	1,35	3,70	2,78	3,44	10,69	3,30	6,35	35,09	3,83	2,42	2,42	2,44	3,23
Olaines-Daba un rekreācija	3,75	10,48	4,09	4,29	3,21	33,79	4,06	6,65	69,95	4,09	2,82	2,82	1,39	2,44
Olaines-Mežsaimniecība	3,50	1,27	3,56	3,20	3,44	9,22	3,51	6,26	33,86	3,66	2,23	2,23	1,93	3,25
Olaines-Rekreācija	4,16	5,37	3,96	4,48	3,18	26,30	4,28	6,52	63,59	3,94	1,83	1,83	1,27	2,79
Rīgas-Daba	3,36	7,38	3,43	3,36	3,06	25,13	3,97	6,53	55,10	3,84	2,49	2,49	1,81	2,69
Rīgas-Daba un rekreācija	3,32	9,43	3,58	3,76	2,68	28,35	3,93	6,65	76,65	4,07	2,07	2,07	1,28	2,34
Rīgas-Mežsaimniecība	3,36	5,56	3,53	3,38	3,13	18,54	4,07	6,53	53,79	4,01	2,29	2,29	1,74	2,79
Rīgas-Rekreācija	3,40	9,33	3,62	3,85	2,72	27,34	4,02	6,62	75,20	4,04	2,03	2,03	1,22	2,37
Tīreļu-Daba	2,76	2,35	3,36	2,24	3,29	11,49	2,93	6,25	29,15	3,74	2,55	2,55	2,73	3,20
Tīreļu-Daba un rekreācija	4,29	0,00	3,00	4,00	3,57	8,61	4,43	6,32	47,86	3,86	2,00	2,00	1,71	3,43
Tīreļu-Mežsaimniecība	3,18	1,53	3,24	3,01	3,56	9,68	3,46	6,29	34,14	3,73	2,62	2,62	1,96	3,18
Tīreļu-Rekreācija	3,93	5,38	3,59	4,21	3,18	22,97	4,48	6,60	69,29	4,04	1,93	1,93	1,31	2,80
Vidējais uzņēmumā	3,54	5,27	3,59	3,56	3,22	20,16	3,87	6,46	51,96	3,93	2,33	2,33	1,76	2,89

Kopsavilkuma tabulā (Tabula 16), ekosistēmu pakalpojumiem ārstniecības augi, fitoremediācija, augi floristikai, augi kosmētikai, plūdu aizturēšana, troksnis, filtrācija, klimats - novērtējums noteikts ballēs no 1 līdz 5, kur 5 ir lielākā vērtība. Mellenes un brūklenes noteiktas ražas kilogramos uz hektāru. Rekreācijas vērtības noteiktas gradācijā no 1 līdz 100 (Donis *et al.* 2023), kur augstākā vērtība ir 100.

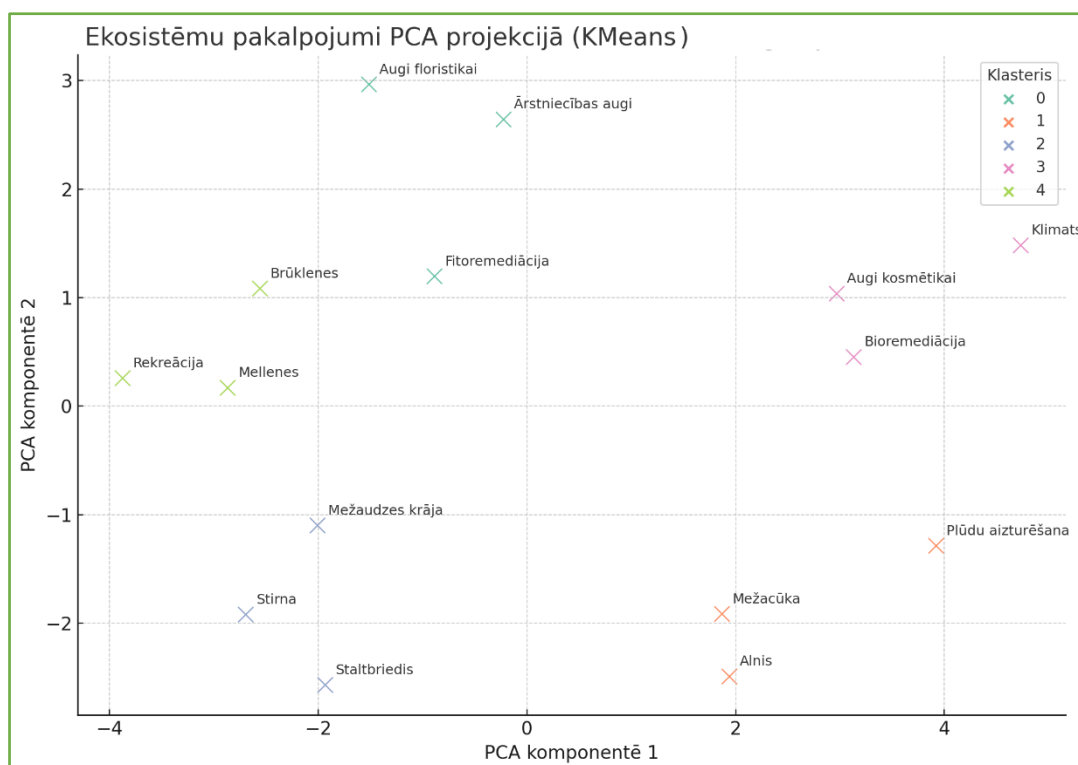
Tālākai savstarpējo sakarību izvērtēšanai izvēlēti ekosistēmu pakalpojumi, kuri ir novērtējami ainavas līmenī un savā starpā ir līdzsvarojami. Tāds ekosistēmu pakalpojums kā trokšņu aizturēšana ir lokāls un tiek ņemts vērā sagatavojot ainavu dizaina plānus. Arī definēto 7. grupu savstarpējā izsvēršana tiks noteikta lokālajos ainavu dizaina plānos, attiecīgi kā vienu grupu, izvēloties mežsaimnieciskās darbības veidus, teritorijas, izvērtējot, piemēram, nekoksnes produktu grupas plānotās izmaiņas iepretī koksnes produktiem.

Sagatavotā informācija ir pieejama tematisko karšu formātā uzņēmuma meža datu pārvaldības sistēmā (Attēls 10).

Attēls 10 Ekosistēmu pakalpojumu kartējuma piemērs - ārstniecības augi

Lai noteiktu ekosistēmu pakalpojumu savstarpējās sakarības konkrētā teritorijā, kas saistīti nosaka nepieciešamību līdzsvarot mežsaimniecisko darbību, nepieciešams veikt ekosistēmu pakalpojumu grupēšanu. Tas atvieglo darbu plānošanu, kas nozīmē, ka nodrošinot labus apstākļus vienam no ekosistēmu pakalpojumu grupas pakalpojumiem, tiek labvēlīgi ietekmēti arī pārējie grupā esošie pakalpojumi. Tāpēc ir veikta ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma nogabalu līmenī klāsterizācija (Attēls 11). Datus iekļauts arī apgādes ekosistēmu pakalpojumu medijamo dzīvnieku barības bāzes novērtējums, kas šobrīd nav iekļauti IMAP monitorējamo ekosistēmu pakalpojumu klāstā.

Attēls 11 Ekosistēmu pakalpojumu klasterizācija

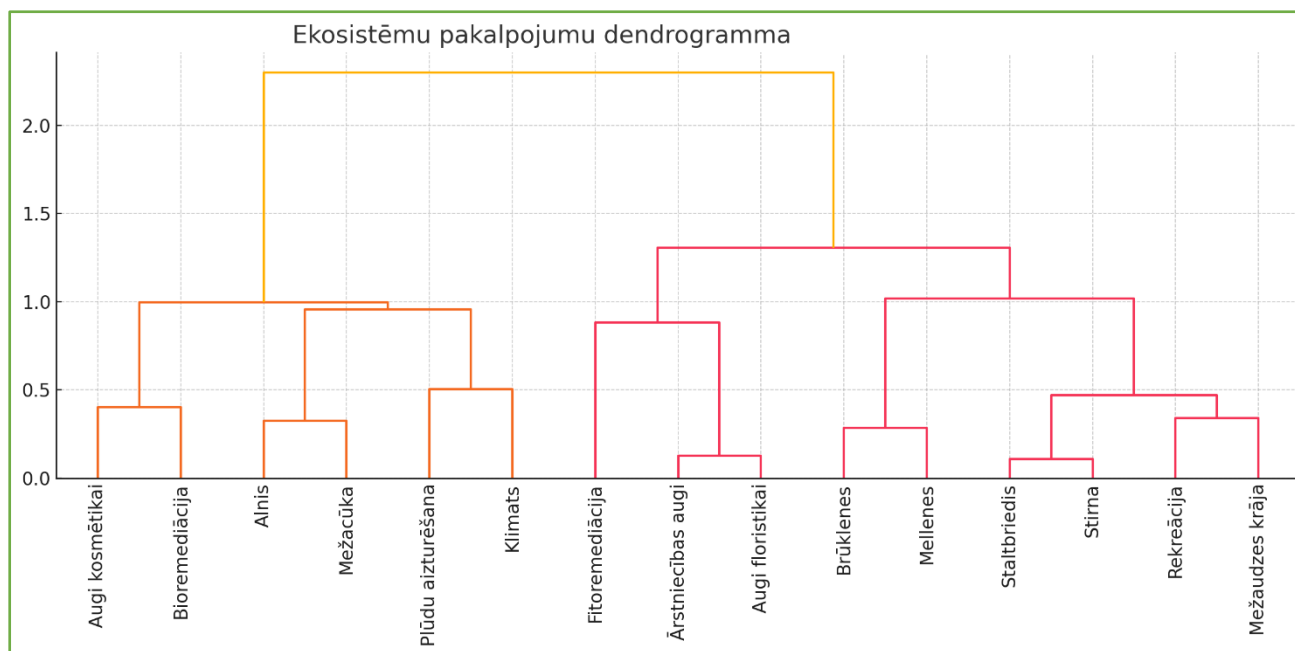
Pirmajā grupā ir apvienoti elementi, kuriem raksturīgas augstas pozitīvas korelācijas savā starpā, īpaši floristika, ārstniecība un fitoremediācija. Šie pakalpojumi bieži sastopami augstas dabas vērtības teritorijās, kur botāniskā daudzveidība un ārstniecības augu pieejamība ir cieši saistītas.

Otrajā grupā ir elementi ar mērenām, bet mainīgām korelācijām - alnis, mežacūka un plūdu aizturēšana.

Trešajā grupā ir ar visaugstāko vidējo korelāciju - krāja, staltbriedis, stirna. Nepieciešams šajā grupā līdzsvarot medību un mežsaimniecības intereses, jo šie ekosistēmu pakalpojumu pretendē uz vienu vides nišu.

Ceturtnajā grupā, kurā ietilpst bioremediācija, klimats un kosmētika ar zemāko vidējo korelāciju, kas nozīmē, ka mainīgie var būt vairāk savā starpā izolēti.

Piektā grupā – rekreācija, mellenes, brūklenes, ar vidēju sakarību, bet lielāku savstarpējo izkliedi, skaidri liecina par sausieņu mežu nozīmīgumu rekreācijas pievilcīgumā.

Attēls 12 Ekosistēmu pakalpojumu sakarību dendrogramma

Arī izvērtējot ekosistēmu pakalpojumus dendrogrammas (Attēls 12) sadalījumā (*Ward* metode), ekosistēmu pakalpojumi: floristika, ārstniecība un fitoremediācija atrodas saistīti - kopā, staltbriedis un stirna, alnis un mežacūka veido divas atsevišķas meža dzīvnieku grupas. Plūdi, klimats, un daži citi faktori veido grupu, kas parāda vienlaicīgas divu regulējošo ekosistēmu pakalpojumu teritorijas. Brūklenes, mellenes, un rekreācija savukārt atrodas saistīti - tuvu, norādot uz saistību ar ainavisko un meža nekoksnes apgādes ekosistēmu pakalpojumiem.

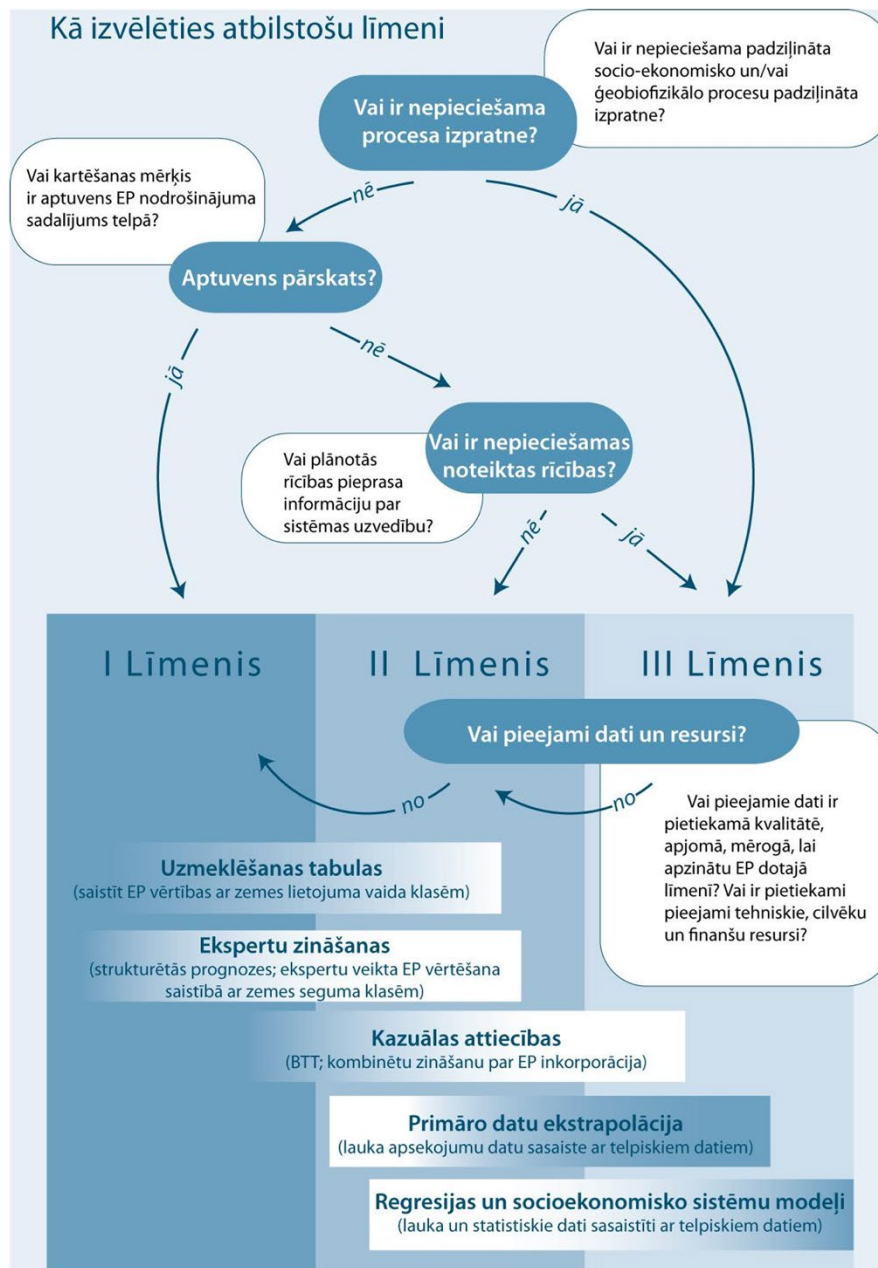
Klāsterizācija un dendrogramma izmantota, lai IMAP periodā izvērtētu līdzīgi reaģējošos ekosistēmu pakalpojumus un, iespējams, nākotnē samazinātu monitorējamo ekosistēmu pakalpojumu skaitu.

Integrētā pieeja ekosistēmu pakalpojumu vērtību saglabāšanai

Meža apsaimniekošanas plāna periodā katru gadu paredzēts meža monitoringa ietvaros veikt ekosistēmu pakalpojumu vidējo vērtību noteikšanu visās ainavu novērtēšanas teritorijās kontekstualizējot vērtību izmaiņas pēc (Attēls 13):

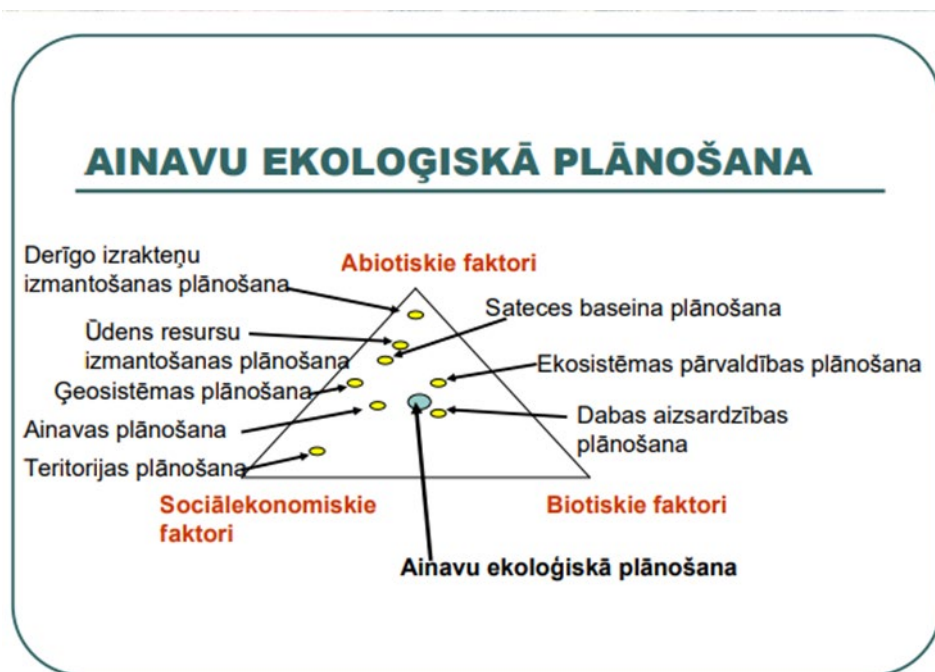
- mežsaimniecisko darbu apjoma noteiktajās ainavu vienībās;
- dabisko traucējumu ietekmi, ja tādi būs notikuši.

Atbilstoši, katru gadu pieļaujot korekcijas mežsaimniecisko darbu apjomā, veicot maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma ikgadēju pārrēķinu, saglabāt ekosistēmu pakalpojumu vidējās vērtības bāzes līmeni.

Attēls 13 Ekosistēmu pakalpojumu kartēšanas pieeju izvēles lēmuma atvieglošanas koks (Avots: Burkhard un Maes, 2017)

AINAVU EKOLOĢISKAIS PLĀNS

Ahern., 1999

Attēls 14 Ainavu ekoloģiskās plānošanas pieeja

Ainavu ekoloģiskā plānošana klasiskā izpratnē ir mēģinājums zinātniski pamatoti un strukturēti sabalansēt resursu izmantošanu telpā (Attēls 14, citēts pēc O.Nikodemusa). Ainavu ekoloģiskā plāna (turpmāk tekstā - AEP) rezultāts ir zonējuma pazīmes datu bāzē, atbilstošas pazīmes pie nogabaliem, īpašumiem. AEP tiek aktualizēts ne retāk kā reizi 5 gados. Šī brīža AEP ir izstrādāts 2021. gadā.

Mērķi un metodika

Meža ainavu ekoloģiskais plāns satur dabas, rekreācijas, mežsaimnieciskās ražošanas vērtību kartogrāfisko materiālu par:

- normatīvajos aktos noteiktajiem mežsaimnieciskajiem aprobežojumiem;
- papildus dabas vērtības par uzņēmuma kā arī Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols" reģistrēto ES nozīmes biotopu teritorijām;
- Īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzības plāniem, uzņēmuma izstrādāto Rīgas mežiem raksturīgo reto sugu dzīvotnēm piemērotāko teritoriju kartējumu;
- rekreācijas pieprasījuma - piedāvājuma kartējumu;
- rekreācijas slodžu novērtējumu;
- tiešā tuvumā Rīgas mežiem esošo apdzīvoto vietu, iedzīvotāju blīvuma kartējumu;
- mežaudzes, zemes dzīļu, citu vērtību monetāro novērtējumu;
- augsnes, reljefa kā ražojošā pamata novērtējumu.

Veikts iepriekš uzskaitīto vērtību apkopojums pēc to koncentrācijas nedefinētās ainavu līmeņa vienībās.

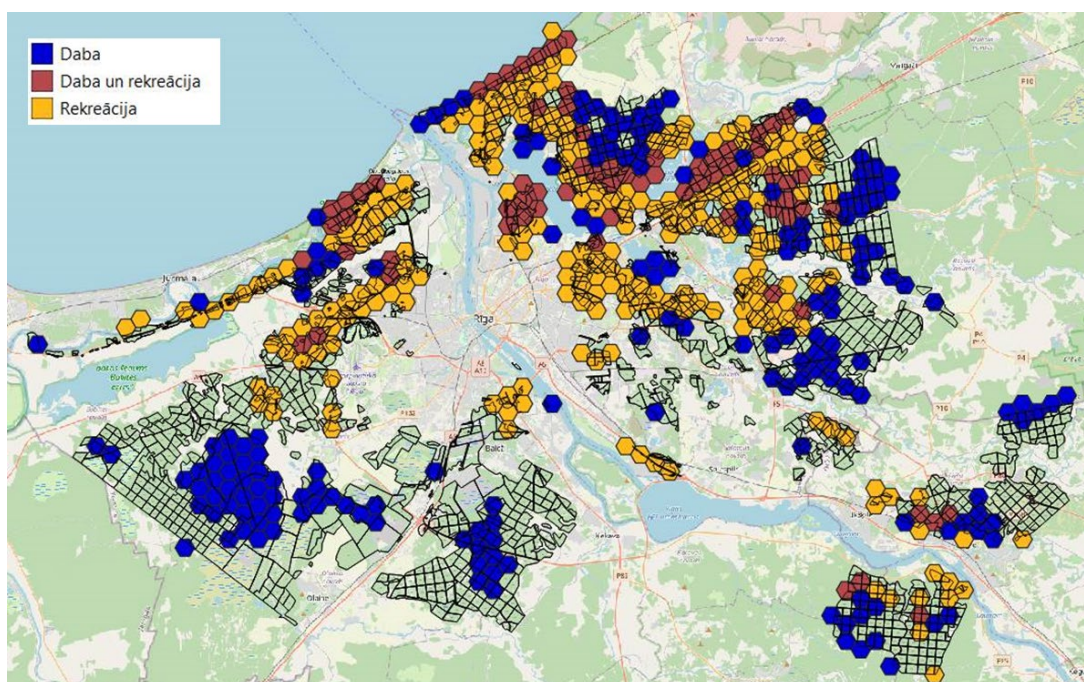
Pēc uzņēmuma vidējām vērtībām dabas, rekreācijas, ražošanas novērtējumā tiek noteiktas prioritārās dabas, rekreācijas, mežsaimniecības teritorijas un atbilstoši zonētas teritorijas (Attēls 15).

Pamatojoties uz AEP, dabas un/vai rekreācijas zonējuma teritorijās pirms mežizstrādes atbilstoši noteiktajai metodikai mežniecības izstrādā ainavu dizaina plānus (turpmāk tekstā - ADP).

Katram ADP tiek sagatavots informatīvais materiāls, kurš satur aprakstošo daļu un kartogrāfisko materiālu.

Ainavu ekoloģiskā plāna zonējums

Pavisam Rīgas mežos Dabas, dabas un rekreācijas zonējumā iekļaujas aptuveni puse no visām platībām (Attēls 15).

Attēls 15 Ainavu ekoloģiskais plānojums Pierīgā

Zonējuma teritoriju apsaimniekošanas mērķi

Dabas zonējums. Bioloģiski vērtīgu teritoriju saglabāšana, Eiropas Savienības nozīmes meža biotopu kvalitātes saglabāšana un paaugstināšana, potenciāli bioloģisku vērtīgu teritoriju apsaimniekošana ar dabiskus traucējumus atdarinošām metodēm, vienlaidus meža vainagu seguma sasniegšana.

Rekreācijas zonējums. Rekreācijas piedāvājuma un rekreācijas pieprasījuma līdzsvarošana, meža apsaimniekošanas pasākumu izvēle, lai veicinātu mežaudžu vizuālo pievilcību, vienlaidus meža vainagu seguma sasniegšana.

Mežsaimniecības zonējums. Maksimāla mežaudžu pieauguma veicināšana, viena m³ peļņas maksimizēšana.

AINAVU DIZAINA PLĀNOŠANAS METODIKA, PAMATPRINCIPI

Pēc teorijas ainavu dizaina plānus var dalīt trīs savstarpēji pakārtotās grupās, atkarībā no plāna mēroga.

Reģionālā līmeņa plāni jeb indikatīvas mežsaimniecības stratēģijas, kas nosaka stādīšanas veidu un daudzumu, bet neaptver ciršanu vai esošo mežu apsaimniekošanu. Dažreiz ir noderīgi veikt plaša mēroga novērtējumu, lai labāk sagatavotu meža plānus. Lielie īpašnieki vai uzņēmumi atzīst, ka mērķi, piemēram, kokmateriālu ražošana un atpūtas nodrošināšana, atšķiras atkarībā no meža jutīguma, atrašanās vietas un piekļuves.

Meža līmeņa plāni aptver “visu mežu” vai īpašumu un nosaka koku ciršanas vietu un laiku, kā arī koku sugu izplatību. Šie plāni palīdz kontrolēt meža struktūru un nodrošināt ilgtspējīgu meža produktu plūsmu. Meža dizaina plānošana ir īpaši piemērota lieliem un sarežģītiem meža masīviem, bet mazākām teritorijām var būt nepieciešama mazāka detalizācija.

Vietas līmeņa plāni ir galvenie darbības jeb operatīvie plāni, kas nosaka ikdienas ražas novākšanas un krājumu atjaunošanas operācijas. Katram ciršanas gadījumam ir jābūt sagatavotam teritorijas apsaimniekošanas plānam pirms darbu uzsākšanas. Šie plāni nodrošina, ka visi iesaistītie zina, kas nepieciešams konkrētajai vietai, un palīdz izpildīt ilgtspējības prasības.

Lai nodrošinātu noteiktajās zonās attiecīgo vērtību saglabāšanu un to uzlabošanu tiek noteikti mežsaimniecisko darbu plānošanas un veikšanas norādījumi dabas vērtību un rekreācijas vērtību zonās.

Dabas vērtību zona

- koku ciršana un saglabāšana tiek plānota un veikta, balstoties uz meža ainavu dizaina plānošanas ietvaros plānojuma teritorijai sagatavotajiem norādījumiem;
- koku ciršana netiek īstenota nogabalos, kuros ir reģistrēti Eiropas Savienības nozīmes biotopi (DAP DDPS “Ozols”); izņēmumi ir ES nozīmes piejūras biotopi “Mežainas piejūras kāpas” un “Ķērpjiem bagāti priežu meži”, kuros var tik plānoti labai draudzīgi meža apsaimniekošanas risinājumi mērķa biotopa uzturēšanai, uzlabošanai un atjaunošanai, ciktāl to nosaka mērķa biotopa ekoloģiskās prasības;
- meža ainavu dizaina plānošanas procesā tiek iesaistīta sabiedrība un sabiedrības interešu grupas;
- koku ciršana, izmantojot kailcirtes paņēmieni, ir pieļaujama platībās, kas nepārsniedz 2 ha, plānojot neregulāras formas kailcirti, kuras robežas ir noteiktas, ievērojot dabiskos apstākļus - reljefu un lokālos mitruma apstākļus, kā arī citus dabiskus apstākļus un vietas specifiku.

Rekreācijas vērtību zona

- koku ciršana un saglabāšana tiek plānota un veikta balstoties uz meža ainavu dizaina plānošanas ietvaros plānojuma teritorijai sagatavotajiem norādījumiem;
- koku ciršana netiek īstenota nogabalos, kuros ir reģistrēti Eiropas Savienības nozīmes biotopi (DAP DDPS “Ozols”); izņēmumi ir ES nozīmes piejūras biotops Mežainas piejūras kāpas un Ķērpjiem bagāti priežu meži, kuros - saskaņā ar sertificēta dabas eksperta pamatotiem norādījumiem var tik plānoti labai draudzīgi meža apsaimniekošanas risinājumi mērķa biotopa uzturēšanai, uzlabošanai un atjaunošanai, ciktāl to nosaka mērķa biotopa ekoloģiskās prasības;

- meža ainavu dizaina plānošanas procesā tiek iesaistīta sabiedrība un sabiedrības interešu grupas;
- koku ciršana, izmantojot kailcirtes paņēmieni, ir pieļaujama platībās, kas nepārsniedz 2 ha, plānojot neregulāras formas kailcirti, kuras robežas ir noteiktas, ievērojot dabiskos apstākļus - reljefu un lokālos mitruma apstākļus, kā arī citus dabiskus apstākļus un vietas specifiku;

Dabas un rekreācijas vērtību zonās koku ciršana notiek pēc mežniecībā izstrādātā ainavu dizaina plāna, kas apstiprināts uzņēmuma ADP darba grupā, veikta sabiedriskā apspriešana, kuras ietvaros ar sabiedrību un NVO izdiskutētas un zināmas vismaz:

- ciršanai paredzētās teritorijas atrašanās vietas;
- ciršanai paredzētās teritorijas platība, kas iedalīta pēc ciršanas mērķa atsevišķās apakšzonās un paredzētie ciršanas paņēmieni, to detalizēta telpiska shēma;
- apakšzonu ciršanas mērķiem atbilstošs darbu apraksts;
- darbu veikšanas laiki.

Sabiedrības informēšanas pasākumi var notikt arī neklātienē, izsūtot visu nepieciešamo informāciju, pēc vienota komunikācijas plāna.

MEŽA BOJĀJUMI

Mežaudžu bojājumus var izraisīt dažādi dabas un cilvēka radītie faktori, kas ietekmē meža veselību, augšanu un ilgtspēju. Biežākie riski ietver vējus, kā arī sniega un ledus uzkrāšanos, kas bojā koku vainagus un stumbrus. Mežaudzes apdraud arī ugunsgrēki, kaitēkļi, galvenokārt, mizgrauži, un dažādas sēņu izraisītas slimības. Ietekmi rada arī meža dzīvnieku postījumi, īpaši jaunaudzēs. Klimatiski faktori, piemēram, sausums ir uzņēmuma apsaimniekotos mežos radījis postījumus tikko atjaunotās mežaudzēs. Cilvēka darbība, tostarp mežizstrādes radītie mehāniskie bojājumi ir uzņēmuma ietekmes uz vidi novērojumu fokusā.

Uzņēmums mežsaimniecisko darbu ietekmes uz vidi ikgadējā monitoringa ietvaros apkopo un monitoringa pārskatā publicē šādus kvantitatīvi fiksētus novērojumus:

- augsnes bojājumi (risas);
- meža ceļu, stigu bojājumi;
- ūdensteču, grāvju aizsprostojumi, bojājumi;
- cirsma uz slapjām augsnēm;
- nav saglabāti apzīmētie koki;
- bojāti paliekošie koki;
- vides aizsardzības prasību pārkāpumus.

IEGŪTĀS MEŽA NEKOKSNES VĒRTĪBAS

Meža nekoksnes vērtības ir daļa no ekosistēmu pakalpojumiem, kas novērtēti Rīgas mežos. Integrētā meža apsaimniekošanas plāna kontekstā tās tiek izteiktas izsniegtajos citos meža produktos ārpus m³ sortimentiem. Veids un apjomi tiek fiksēti ikgadējā monitoringa pārskatā (Tabula 17).

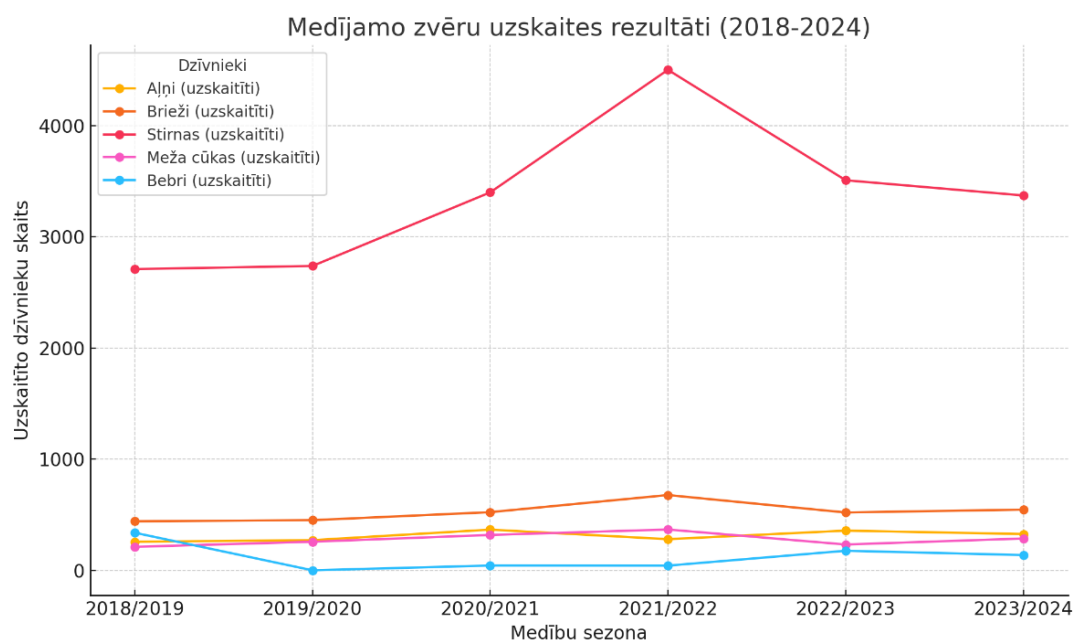
Tabula 17 Koksnes blakusproduktu apjomi (2012-2024)

gads	malka, līgumi	malka, m ³	egļu zari, gab.	egļu zari, kg	egļītes, gab.	bērzu meijas, gab.	zaru šķelda, m ³
2012		110	237	275	950		
2013		115	148	110	10220		
2014	437	6842	168		134	195	24000
2015	349	4530		290	366	240	17800
2016	283	5238		238	785	448	14284
2017	279	3905		190	211	396	42035
2018	293	3986		260	235	6298	16914
2019	316	4585		170	307	4002	31371
2020	273	4942		70	223	300	30259
2021	193	2673		20	124	255	26884
2022	319	4115		70	125	620	19432
2023	201	2592		60	136	380	12919
2024	193	2411		50	122	350	34363

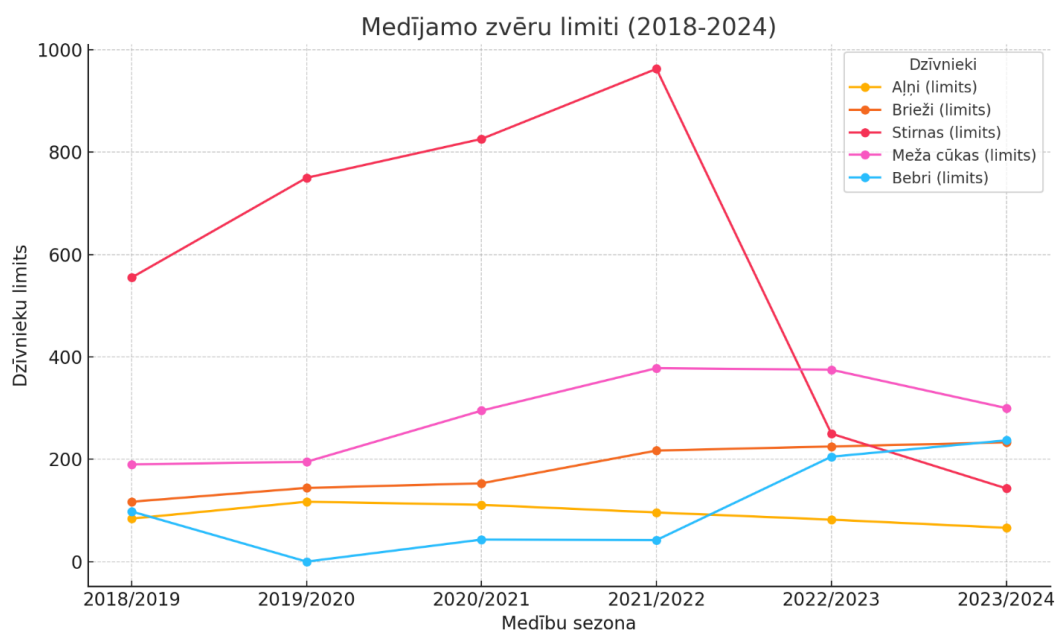
Medījamie dzīvnieki

Medījamo dzīvnieku uzskaitē, limita plānošana un nomedīto dzīvnieku uzskaitē tiek organizēta saņemot atbilstošo informāciju no VMD par uzņēmuma teritorijām. Informācija par medījamo zvēru statistiku ir apkopota 16., 17. un 18. attēlos. Nepieciešamības gadījumā uzņēmuma pārstāvji piedalās pašvaldību medību komisiju darbībā limita noteikšanai.

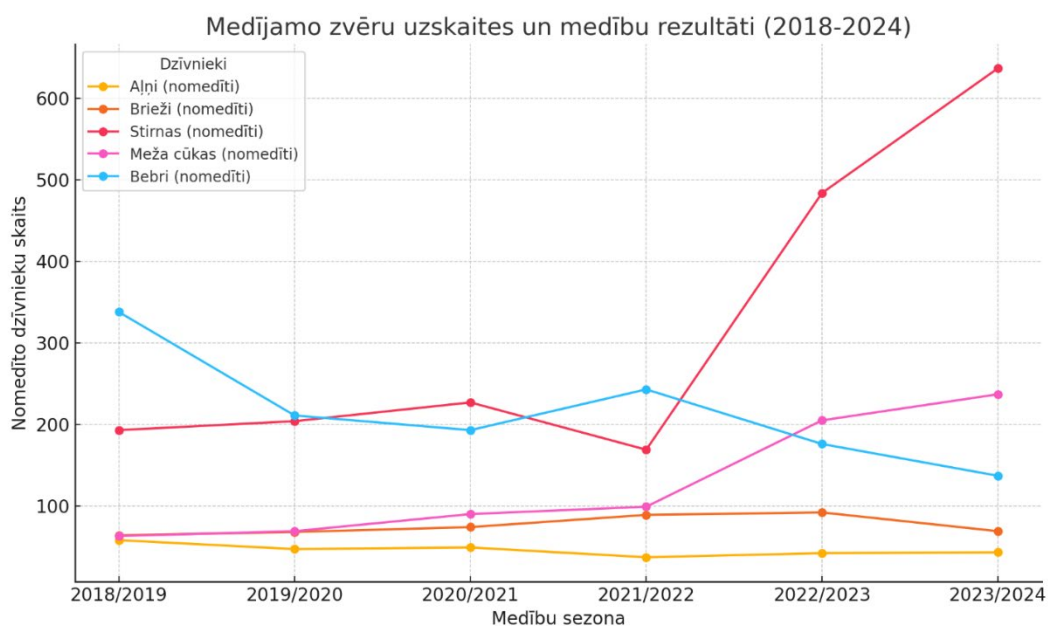
Plāna izstrādes laikā (2025) uzskaites teritorijas VMD izveido atbilstoši saviem ieskatiem, tāpēc, novērtējot medījamo dzīvnieku uzskaiti, kopsakarības ar nomedīto informāciju var novērtēt tendenču izmaiņās tajās platībās, kuras visvairāk - pilnībā pārsedz apsaimniekotās meža platības.

Attēls 16 Medījamo dzīvnieku uzskaites laika rinda

Attēls 17 Medījamo dzīvnieku limitu laika rinda

Attēls 18 Medijamo dzīvnieku medību rezultātu laika rinda

2024. gadā ir uzsākta nomedīto dzīvnieku informācijas apkopošana un analīze no VMD Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas, kura ievākta ar lietotni Mednis. Šajā integrētā meža apsaimniekošanas plāna periodā paredzēts izstrādāt Medību saimniecības plānu tieši Rīgas mežu apsaimniekotām teritorijām.

Savvaļas augi

Uzņēmuma mežos iedzīvotāji vāc tādus savvaļas augus kā mellenes, brūklenes, dzērvenes, lācenes, zīlenes, korintes, kā arī sēnes. Potenciāli pieejamais apjoms novērtēts atbilstoši jaunākajiem Latvijas valsts mežzinātnes institūta “Silava” pētījumiem un sagatavota ekosistēmu pakalpojumu karte nogabalu līmenī mellenēm un dzērvenēm.

Derīgie izrakteņi

Rīgas mežu teritorijā sastopami šādi derīgie izrakteņi: smilts, grants, kūdra, dolomīts. Rūpnieciskā apjomā tiek iegūta galvenokārt kūdra, kuru iegūst trešās personas nomas līgumu ietvaros. Detalizēts apkopojums par pieejamajiem resursiem iekļauts 2023. gadā izstrādātajā “Nekustamo īpašumu un derīgo izrakteņu stratēģijas izstrāde 2024.-2030. gadam” nodevumu dokumentācijā [Nekustamo īpašumu un derīgo izrakteņu stratēģija 2024. - 2030. gadam | Rīgas Meži](#). Tajā pašā laikā uzņēmuma vadība 2023. gadā pieņēmusi stratēģisku lēmumu neturpināt kūdras iegūšanu, neslēdzot jaunus kūdras ieguves līgumus, tomēr nelaužot jau noslēgtos.

Rekreācijas resursi un iespējas

Rīgas mežu teritorijās Rīgā un Pierīgā ir dažādas atpūtas vietas un iespējas. Tās ir piemērotas visiem gadalaikiem - kā pavasarim un vasarai, tā rudenim un ziemai. Tiek gādāts, lai atpūtas iespējas atbilstu dažādu vecumu, interešu, fiziskās sagatavotības cilvēkiem un viņu iespējām. Rīgas mežu rekreācijas vietas un objekti (Tabula 18) atrodas uzņēmuma teritorijās Rīgas un Jūrmalas pilsētās, kā arī Ādažu, Ķekavas, Limbažu, Mārupes, Ogres, Olaines, Ropažu, Salaspils un Siguldas novados. Ņemot vērā, ka

Rīga un tuvā Pierīga atrodas Piejūras zemienē, kurā dominē ainaviski augstvērtīgie priežu meži uz kāpām ar ezeriem kāpu ieplakās, uzņēmuma teritorijām ir tieša robeža ar Baltijas jūras Rīgas līci, kā arī augstākā apdzīvotība valstī - šīs ir visnoslogotākās Rīgas mežu teritorijas apmeklētāju skaita ziņā. Saistīti - arī rekreācijas objekti un labiekārtojums Rīgā un tuvajā Pierīgā ir visvairāk.

Digitāli markētās takas - digitālo taku projektu *#RadiTakasRīgasMežos* esam radījuši, attīstām un pilnveidojam, lai rosinātu cilvēkus doties dabā un lai radītu labākas iespējas tuvāk iepazīt mūsu dabu un darbu: <https://rigasmezi.lv/atputas-iespejas/musu-digitali-marketas-takas>.

Orientēšanās iespējas - Rīgas mežu teritorijās sadarbībā ar Latvijas Orientēšanās federāciju ir izveidoti vairāki digitālie orientēšanas poligoni. Tie ir pieejams bez maksas un piemēroti visdažādākajām auditorijām - gan ģimenēm ar bērniem, gan jauniešiem un pieaugušajiem, gan orientēšanās sporta profesionāļiem. Poligonā ir dažādas distances, kuras ir veidotas dažāda garuma un atšķiras pēc sarežģītības. Atkarībā no kontrolpunktu skaita, tās piemērotas gan iesācējiem, gan jau pieredzējušiem orientēšanās profesionāļiem:

- orientēšanās ABC "EkVido" - <https://rigasmezi.lv/ekvido/orientšanas-abc-ekvido>;
- orientēšanās poligons Biķernieku mežā - <https://rigasmezi.lv/atputas-iespejas/orientšanas-bikerniekos>;
- orientēšanās poligons Mežaparkā - <https://rigasmezi.lv/mezaparks/orientšanas-abc>.

Enduro moto takas - Rīgas mežu teritorijās Juglas un Tīreļu mežniecībās izveidotas Enduro moto takas, kas paredzētas motobraucējiem. Taku kopējais garums 28km. Tās izveidotas ar mērķi, ļaut motobraucējiem kontrolēti pārvietoties mežā konkrētā teritorijā, tādējādi izvairoties no zemsedzes un infrastruktūras bojājumiem: <https://rigasmezi.lv/atputas-iespejas/enduro-moto-taka>.

Rīgas meži apsaimniekotajā teritorijās atrodas vairāk kā 70 ūdenstilpes. Tie ir ezeri, ūdenskrātuves un purvu ezeri.

Apmeklētākie no tiem ir Beberbeķu ūdenskrātuve, Asaru ezers, Peldezers, Lielais Jūgezers, Ataru ezers, Skaista ezers un Melnezers. Pie daļas no šiem ezeriem un ūdenstilpēm ir ierīkotas labiekārtotas atpūtas vietas, kas papildina peldēšanās iespējas ar organizētas atpūtas iespējām (Tabula 18).

Apskates objekti un atpūtas vietas - rekreācijas iespēju uzskaitījums atpūtas vietu, objektu veidā, to stāvoklis un nepieciešamie uzlabojumi tiek apkopoti (Attēls 19) ikgadējā monitoringa pārskatā.

Tabula 18 Labiekārtotie rekreācijas objekti

Nr. p.k.	mežniecība	kvar tāls , nogabals	objekta nosaukums
1	Jugla	43. kv. 12. nog.	Asaru ezera atpūtas vieta
2		159. kv. 1. nog.	Zaķu apgaitas atpūtas vieta
3		158. kv. 1. nog.	Zaķu apgaitas atpūtas vieta
4		158. kv. 3. nog.	Zaķu apgaitas atpūtas vieta
5		76. kv. 1. nog.	Tumšupes ūdenskrātuve
6		28. kv. 22. nog.	brāļu kapi "Vecpelšos"
7		146. kv. 13. nog.	piemiņas vieta "Sili" (Sille)
8		334. kv. 6. nog.	"Kausu kapi"
9		271. kv.	"Vācu kapi"
10		15. kv.	Selēku ezers
11	Tīreļi	170. kv.	Cenu tīreļa purva laipa
12		175. kv. 14. nog.	Ziemassvētku kauju piemiņas vieta

13	Rīga	20. kv. 34. nog.	atpūtas vieta "Pīļukalns"
14		55. kv. 7. nog.	E. Ostvalda piemiņas vieta
15		613. kv.	Piejūras dabas parks
16		604. kv.	Piejūras dabas parks
17		614. kv.	Piejūras dabas parks
18		157. - 158. kv.	gājēju laipa Mangaļsalā
19		158. - 160. kv.	gājēju laipa Mangaļsalā
20		159. kv.	gājēju laipa Mangaļsalā
21		160. kv.	gājēju laipa Mangaļsalā
22		160. kv.	gājēju laipa Mangaļsalā
23		55. kv.	gājēju laipa Vecāķos
24		29. kv.	gājēju laipa un platforma Bumbukalnā
25		29. kv.	gājēju kāpnes Bumbukalnā
26		2. kv.	gājēju laipa Buļļu salā
27		3. kv.	gājēju laipa Buļļu salā
28		22. kv. 11. nog.	piemiņas vieta Daugavpils 5.pulkam
29		29. kv. 28. nog.	piemiņas vieta Bumbukalnā
30		118. kv. 6. nog.	ebreju piemiņas vieta Biķerniekos
31		124. kv. 24. nog., 127. kv. 9. nog.	ebreju piemiņas vieta Biķerniekos
32		149. kv. 6. nog.	nacisma terora piemiņas vieta Dreiliņu mežā
33		114. kv. 4. nog.	atpūtas vieta
34		113. Kv. 2. nog.	atpūtas vieta
35		118. kv. 1. nog.	atpūtas vieta
36		126. kv. 10. nog.	atpūtas vieta
37		139. kv. 5. nog	atpūtas vieta
38		408. kv. 4. nog.	atpūtas vieta
39		405. kv. 8. nog.	atpūtas vieta
40		405. kv. 5. nog.	atpūtas vieta
41		Pie Beberbeķu ezera	atpūtas vieta
42		Pie Beberbeķu ezera	atpūtas vieta
43		86. kv. 23. nog.	atpūtas vieta
44		163. kv. 9. nog.	atpūtas vieta
45		Šmerļa mežs	pieejamības taka

Atpūtas vietu (Attēls 19) uzturēšanas informācija ikgadēji tiek publicēta meža apsaimniekošanas monitoringa pārskatos.

Attēls 19 Atpūtas vietu izvietojums

Kopējais rekreācijas piedāvājums apkopots ekosistēmu pakalpojumu kartējumā nogabala līmenī.

Rīgā esošie un plānotie mežaparki

Mežaparks pēc definīcijas ir: sabiedriskas vai kultūrvēsturiskas nozīmes **meža teritorija**, kurā ir labiekārtojuma elementi un kuru sabiedrība izmanto rekreācijai. Mežaparks ir meža teritorija, kurā pārsvarā ir **“mežs”**, bet ir arī citas zemes kategorijas.

Mežaparku izveido, lai nodrošinātu sabiedrības atpūtai, sportam un izklaidei piemērotus apstākļus mežā, un to apsaimnieko tādā apjomā, lai saglabātu meža ekosistēmu un nepasliktinātu teritorijas estētisko, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību. Parku un mežaparku izveido vietējā pašvaldība pēc vienošanās ar zemes īpašnieku, izdodot saistošos noteikumus par konkrēta parka vai mežaparka izveidošanu, apsaimniekošanu un aizsardzību.

Esošie mežaparki

Kultūras un atpūtas parks “Mežaparks” - daļu no kultūras un atpūtas parka "Mežaparks" Rīgā aizņem mežaparks, kura apsaimniekošanu un aizsardzību nosaka Rīgas domes saistošie noteikumi Nr. 115. Mežaparka teritorija ietilpst valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļautā vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļa Nr. 3814 teritorijā. Mežaparkam ir izstrādāts atsevišķs meža apsaimniekošanas plāns 2017.-2026. gadam, kas apstiprināts ar Rīgas domes 13.06.2017. lēmumu Nr. 5299. Mežaparks. Tajā ietilpst četri zemes gabali ar kopējo platību 391,8 ha, no kuriem 344,7 ha ir meža inventarizācijā noteiktā meža platība. Populārākās no rekreācijas un atpūtas iespējām: BMX trase “Mežaparks”, orientēšanās poligons, “airBaltic” disku golfs, minigolfs, piedzīvojumu parks “Mežakaķis”, bērnu rotaļu laukumi, kafejnīcas u.c. Kā arī vasaras sezonas laikā darbojas skrituļslidu nomas punkts, kur jebkurš, kas vēlas var iznomāt skrituļslidas un baudīt “Mežaparka” burvību. Uzņēmums veic teritorijas mežu apsaimniekošanu atbilstoši izstrādātajam Mežaparka lokālplānojumam.

Mārupītes mežaparks - Rīgas domes Mājokļu un vides komiteja 2021. gada augustā pieņēma saistošos noteikumus Nr. 86 par Mārupītes mežaparka apsaimniekošanas un aizsardzības kārtību. Mārupītes mežaparks atrodas Rīgā, Zemgales priekšpilsētas Bierīņu apkaimē posmā no Dauguļu ielas līdz Tēriņu ielai. Galvenokārt kluss, mierīgām pastaigām piemērots lineārs mežaparks, kura centrālā ass ir Mārupīte un tās applūstošie krasti ar bioloģiski vecu melnalkšņu audzēm. Mežaparka izveidošanas vēsture aizsākās 2003.gadā, ar Latvijas Dabas fonda speciālistu īstenotu dabas vērtību izpēti, ieteicamo parka robežu rekomendēšanu un dabas vērtību saglabāšanas pasākumu ieteikšanu.

Anņīņmuižas mežaparks - Anņīņmuižas mežaparka izveidošanu Rīgas pašvaldības Mājokļu un vides departaments sāka 2021. – 2022. gadā ar bioloģiskās daudzveidības izpēti, kur arborists – kokkopis, bezmugurkaulnieku, sikspārņu (hiropterologs), vaskulāro augu, mežu un virsāju biotopu, un putnu sugu eksperti veica izpēti un sniedza savus atzinumus par nozīmīgākajām dabas vērtībām teritorijā un nosacījumiem to saglabāšanai. Anņīņmuižas mežaparka plāns un apsaimniekošanas saistošie noteikumi izstrādāti, lai saglabātu teritorijas estētisko, ainavisko, ekoloģisko, vides, kultūrvēsturisko, izglītojošo, rekreācijas un aktīvās atpūtas vērtības. Anņīņmuižas mežaparks izveidots ar Rīgas domes 28.08.2024. Lēmumu prot. Nr. 126, 146. §, ar ko apstiprināti Anņīņmuižas mežaparka apsaimniekošanas un aizsardzības saistošie noteikumi Nr. RD-24-298-sn. Šajā mežaparkā pieejams gan apgaismojums, asfaltēti celiņi, gan arī dabiskas taciņas. Ikviens Anņīņmuižas mežaparka apmeklētājs atradīs sev vēlamo pastaigu vai skriešanas maršrutu.

Sagatavošanas darbu posmā atrodas **topošais Bābelītes mežaparks** - teritorija, kuras centrā atrodas Bābelītes ezers, kuru no visām pusēm ieskauj piejūras kāpas un mežs. Ezeram nav noteces un tas barojas no nokrišņiem un gruntsūdeņiem. Ap Bābelītes ezeru mežā pieejama pastaigu infrastruktūra - celiņi un takas, izveidotas piknika vietas ar galdiem un soliņiem, volejbola laukumi. 2024. gadā Bābelītes ezera peldvietai piešķirts Zilā karoga statuss.

Uzņēmums **plāno mežaparku statusu un turpina labiekārtošanas darbus** šādās teritorijās: Biķernieku mežaparks, Bolderājas mežaparks, Imantas mežaparks, Juglas mežaparks, Kleistu mežaparks, Šampētera mežaparks, Šmerļa mežaparks un Ulbrokas mežaparks.

Kultūras pieminekļi

Rīgas mežu teritorijās un to tuvumā esošie kultūras pieminekļi ir apkopoti izmantojot *mantojums.lv* karšu servisa datus (Tabula 19). Pavisam Rīgas mežu apsaimniekotajās teritorijās, ieskaitot Dārzu un Parku deleģējuma līguma teritorijas, ir būtiski lielāks skaits kultūras pieminekļu, kamēr integrētā meža apsaimniekošanas plānā ir akcentēti tie objekti, kas atrodas meža zemju teritorijās (Attēls 20). Papildus, kultūras pieminekļu, to buferzonu pazīmes ir iekļautas meža inventarizācijas datos un tiek respektētas, sagatavojot mežsaimniecisko darbu un ainavu dizaina plānus.

Tabula 19 Kultūras pieminekļu saraksts

Nr. p.k.	objekta nosaukums	statuss	veids
1	dzīvojamā ēka	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arhitektūra
2	Bišumuižas ansamblis ar parku	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arhitektūra

3	Pulkstenkalniņš - viduslaiku nocietinājums	vietējās nozīmes kultūras piemineklis	arheoloģija
4	Vārnu māju Kalēju sēta	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arhitektūra
5	"Bumbu kalniņš" - Latvijas Atbrīvošanas cīņu vieta	Valsts nozīmes kultūras piemineklis	vēsturiska notikuma vieta
6	Priedaines apmetne	Valsts nozīmes kultūras piemineklis	arheoloģija
7	Babītes pilskalns (Poļu kalns)	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arheoloģija
8	Mežaparks	Valsts nozīmes kultūras piemineklis	arhitektūra (pilsēt būvniecība)
9	Sniedžu kokogļu ieguves uzkalniņi	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arheoloģija
10	Latvijas Atbrīvošanas kara kaujas piemiņas vieta pie bijušā Vīķu kroga	Valsts nozīmes kultūras piemineklis	vēsturiska notikuma vieta
11	nocietinājumu sistēma ar Plūģu skansti	reģiona nozīmes kultūras piemineklis	arheoloģija
12	Daugavas grīvas krastu fortifikācijas būvju komplekss	Valsts nozīmes kultūras piemineklis	vēsturiska notikuma vieta

Attēls 20 Kultūras pieminekļi (mantojums.lv) Rīgas mežu teritorijās

DABAS VĒRTĪBAS

SIA "Rīgas meži" noteiktais augstvērtīgo meža kategoriju – īpaši saglabājamo vērtību, iedalījums saskaņā ar FSC Pagaidu Nacionālā meža uzraudzības standarta Latvijai (FSC-STD-LVA-01-2023 LV) prasībām aprakstīts tabulā (Tabula 20). Apsaimniekojamā teritorijā nepārtraukti tiek nodrošināts, vismaz 10 % no kopējās mežu platības primārais apsaimniekošanas mērķis ir – dabas aizsardzība.

Tabula 20 SIA "Rīgas meži" noteiktais augstvērtīgo meža kategoriju – īpaši saglabājamo vērtību, iedalījums saskaņā ar FSC Pagaidu Nacionālā meža uzraudzības standarta Latvijai (FSC-STD-LVA-01-2023 LV) prasībām⁹

FSC kategorija	kategorijā iekļautās "Rīgas meži" apsaimniekotās platības	kopējā platība, ha
ĪSV1	Sugu daudzveidība. Bioloģiskā daudzveidība, tostarp endēmiskās sugas un retas, apdraudētas vai izmirstošas sugas, kuras ir nozīmīgas vispasaules, reģionālā vai konkrētās valsts mērogā.	1954,4
	Meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie retu, apdraudētu un/vai izmirstošu sugu (MK 2012. gada 18. decembra noteikumos Nr. 940 iekļautās sugas) atradņu punkti.	827,3
	Mikroliegumi, kas izveidoti MK 2012. gada 18. decembra noteikumos Nr. 940 iekļauto sugu aizsardzībai.	550,8
	Buferzonas mikroliegumiem, kas izveidoti MK 2012. gada 18. decembra noteikumos Nr. 940 iekļauto sugu aizsardzībai.	382,8
	Koki, kas sasnieguši dižkoku izmērus, kas definēti MK 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 264 2. pielikumā.	193,5
ĪSV2	Ainavas līmeņa ekosistēmas un mozaīkas. Neskartas mežu ainavas, lielas ainaviski vērtīgas ekosistēmas un ekosistēmu mozaīkas, kuras ir nozīmīgas vispasaules, reģionālā vai konkrētās valsts mērogā, un kur sastopama lielākā daļa šiem apstākļiem raksturīgo sugu dzīvotspējīgo populāciju to dabiskā izplatībā un koncentrācijā.	7161,1
	Meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (t.sk. ES nozīmes <i>Natura2000</i> teritorijas, mikroliegumi u.c. ĪADT) ar mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem.	7161,1
ĪSV3	Ekosistēmas un dzīvotnes. Retas, apdraudētas vai izmirstošas ekosistēmas, dzīvotnes vai refūģijas.	9613,1
	Visi meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie Eiropas Savienības nozīmes biotopi (atbilstoši Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 1. pielikumam) un Latvijā īpaši aizsargājamie biotopi (atbilstoši MK 2017. gada 20. jūnija noteikumiem Nr. 350, atbilstoši DAP DDPS "Ozols" datiem, izņemot ES nozīmes biotopu 2180 Mežainas piejūras kāpas.	9424,7
	Eiropas Savienības nozīmes biotopa 2180 Mežainas piejūras kāpas poligoni, kas atbilst pDMB vai DMB.	ieskaitīts ĪSV 3.1
	Īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai izveidotie mikroliegumi.	188,4

⁹ FSC® - preču zīmes licences kods: FSC-C159932

	Bufersonas ap īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai izveidotajiem mikroliegumiem.	nav
ĪSV4	Ekosistēmu pakalpojumi kritiskās situācijās. Ekosistēmu pamatpakalpojumi kritiskās situācijās, tostarp ūdens satences baseinu, augsnes un nogāžu aizsardzība, erozijas kontrole.	2993,4
	Meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie nogabali Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjosla, virszemes ūdensobjektu (t.sk. mitrzemju) aizsargjoslas.	2993,4
ĪSV5	Vietējās sabiedrības vajadzības. Vietas un resursi, kas nozīmīgi vietējo kopienu vai pamatiedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanai (piemēram, iztika, veselība, pārtika, ūdens), kuri noteikti, iesaistot vietējās kopienas vai pamatiedzīvotājus.	5663,7
	Meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie nogabali pilsētas aizsargjoslā.	5663,7
ĪSV6	Kultūrvēsturiskas vērtības. Vietas, resursi, dzīvotnes un ainavas, kuras ir arheoloģiski vai vēsturiski nozīmīgas vispasaules vai konkrētas valsts mērogā, un/vai kuras ir nozīmīgas vai svētas vietējām kopienām vai pamatiedzīvotājiem to kultūrvēsturiskās, ekoloģiskās, ekonomiskās vai reliģiskās nozīmes dēļ viņu tradicionālajā kultūrā, un kuras noteiktas, iesaistot šīs vietējās kopienas vai pamatiedzīvotājus.	1156,4
	Meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošie vietējas, reģiona vai valsts nozīmes kultūras pieminekļi.	520,6
	Aizsargjoslas ap meža valsts reģistrā reģistrētajās zemes vienībās ietilpstošiem vietējas, reģiona vai valsts nozīmes kultūras pieminekļiem.	635,8
ĪSV1-6	KOPĀ, bez pārklāšanās	20 829,8
Meža zemju teritorijas, kurās apsaimniekošanas galvenais mērķis ir dabas, vai citu vērtību aizsardzība un kuras ir atbilstošas ĪSV nosacījumiem, SIA "Rīgas meži" mežos: 20 829,8 ha (bez pārklāšanās), kas veido 33,2 % no kopējās meža zemes platības.		

Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk tekstā - ĪADT) ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību - retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas¹⁰.

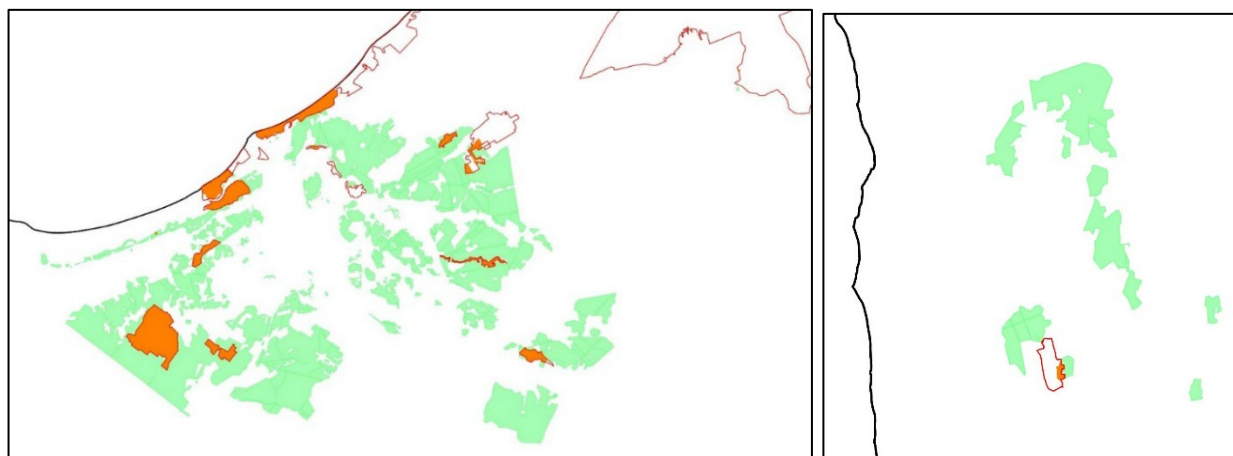
SIA "Rīgas meži" apsaimniekotajās teritorijās ietilpst vai ar tām daļēji pārklājas 12 valsts nozīmes ĪADT, neskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, deviņas no tām ir arī Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamas dabas jeb *Natura2000* teritorijas (Tabula 21).

Tabula 21 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Nr. p.k.	ĪADT nosaukums	kategorija	<i>Natura2000</i>	kopējā platība, ha	SIA "Rīgas meži" esošā platība, ha
1	Cenas tīrelis	dabas liegums	ir	2296	2296,9

¹⁰ <https://www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>

2	Dziļezers un Riebezers	dabas liegums	ir	351,7	36,4
3	Garkalnes meži	dabas liegums	ir	1785	364,6
4	Jaunciems	dabas liegums	ir	353	18
5	Ķīvuļurga	dabas liegums	nav	207,44	204,6
6	Melnā ezera purvs	dabas liegums	ir	342	342,7
7	Beberbeķi	dabas parks	ir	268	252,9
8	Ogres zilie kalni	dabas parks	ir	312	283,6
9	Piejūra	dabas parks	ir	4180	1328
10	Buļļu kāpa	ģeoloģisks un ģeomorfoloģisks dabas piemineklis	nav	679	670
11	Gaujas Nacionālais parks	nacionālais parks	ir	91786	2,2
12	Darmštates priežu audze	dabas liegums	nav	4,69	4,7

Attēls 21 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ar sarkanu kontūru ĪADT robeža, ar oranžu pildījumu - platība Rīgas mežu teritorijās)

Mikroliegumi

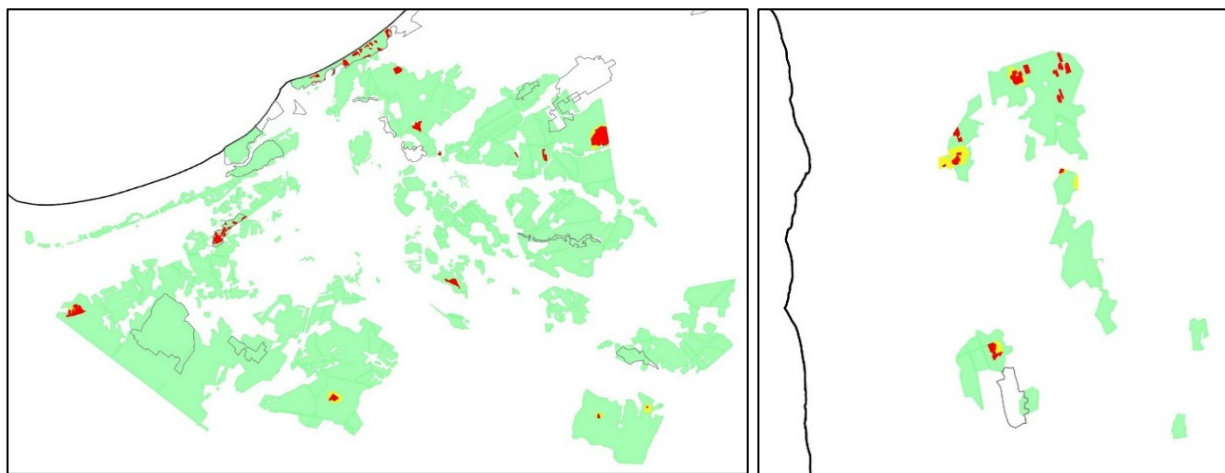
Mikroliegumi ir teritorijas, kas tiek izveidotas ar mērķi aizsargāt īpaši retas sugas un to dzīvotnes, kā arī Latvijā īpaši aizsargājamus biotopus. Tāpat kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos tiek aizliegtas vai ierobežotas darbības, kas var apdraudēt šo sugu vai biotopu saglabāšanu. Mikroliegumu izveidošanu regulē Sugu un biotopu aizsardzības likums, Meža likums un tiem pakārtotie normatīvie akti. Svarīgākie no tiem ir:

- Ministru kabineta noteikumi Nr. 940 (18.12.2012.) „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”;
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 350 (20.06.2017.) „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”.

Mikroliegumu un to buferzonu (Tabula 22, Attēls 22) platības uzņēmuma informācijas sistēmā tiek uzturētas no DAP dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols” pēc telpiskās pārklāšanās.

Tabula 22 Mikroliegumu platības

mikrolieguma veids	Rīgas meži	Rīgas pilsētas pašvaldība	KOPĀ, ha
putnu aizsardzībai	533,4		533,4
ķērpju aizsardzībai	5,3		5,3
vaskulāro augu un paparžaugu aizsardzībai	3,8		3,8
biotopu aizsardzībai	34,1	154,2	188,3
bezmugurkaulnieku aizsardzībai	-	4,9	4,9
MIKROLIEGUMI KOPĀ	576,6	159,1	735,6
putnu aizsardzības mikroliegumu buferzonas	385,7		385,7
MIKROLIEGUMI UN TO BUFERZONAS KOPĀ	962,2		1121,3

Attēls 22 Mikroliegumi un to buferzonas (ar dzeltenu) uz Rīgas mežu apsaimniekoto kvartālu un ĪADT robežu fona.

Īpaši aizsargājami meža iecirkņi

Īpaši aizsargājami meža iecirkņi (turpmāk tekstā - ĪAI) tika izveidoti 20. gadsimta 90. gados, lai aizsargātu īpaši aizsargājamās sugas, bioloģiski nozīmīgus biotopus un kultūrvēsturiskas vietas. To izveidošana tika pārtraukta 2000. gadā, kad tika pieņemts Sugu un biotopu aizsardzības likums un Meža likums, kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pasākumus mežos, tostarp mikroliegumu veidošanu. Pašlaik ĪAI funkcijas aizstāj mikroliegumi. Joprojām notiek iepriekš izveidoto ĪAI izvērtēšana, lai noteiktu to aktuālo aizsardzības pamatojumu. ĪAI izvērtēšana tiek veikta pēc meža

īpašnieka, valdītāja vai citas puses pieprasījuma. Pēc sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēta dabas eksperta atzinuma saņemšanas Valsts meža dienests pieņem lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai ĪAI statusa atcelšanu. Līdz lēmuma pieņemšanai ir spēkā iepriekš noteiktie meža apsaimniekošanas ierobežojumi.

Pavisam uzņēmuma īpašumos ir nedaudz vairāk kā 100 ha ĪAI teritoriju (Tabula 23).

Tabula 23 ĪAI platības

īpašnieks	biotopa aizsardzībai	aizsargājams zooloģisks liegums
Rīgas meži	101,18	2,98

Aizsargjoslas

Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas tiek noteiktas ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides un dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas viedokļa (Tabula 24). To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas (Aizsargjoslu likums).

Meža aizsargjoslu ap pilsētu nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, ko izstrādā attiecīgās republikas pilsētas vai novada dome, kuras teritorijā atrodas pilsēta. Ja aizsargjosla atrodas arī blakus pašvaldības teritorijā, to nosaka, pamatojoties uz līgumu starp iesaistīto pašvaldību domēm. Aizsargjosla tiek attēlota tās pašvaldības teritorijas plānojumā, kuras teritorijā tā atrodas.

Tabula 24 Aizsargjoslu platības

aizsargjoslas veids	Rīgas mežu īpašumos, ha
Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes krastu kāpu aizsargjosla	1,6
Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ierobežotās saimnieciskās darbības josla	535,2
Ūdenstilpju(teču) aizsargjosla	697,6
Aizsargājamā zona gar ūdeņiem	0
Aizsargājamā zona gar mitrzemēm	335,5
Ūdenstilpju/teču, mitrzemju aizsargjosla/ierobežojuma josla	636,5
Aizsargjosla ap pilsētām	5604,7
Meži pilsētu administratīvajās robežās	362,0
Aizsargjosla ap ūdens ņemšanas vietām	731,0

Eiropas Savienības nozīmes biotopi

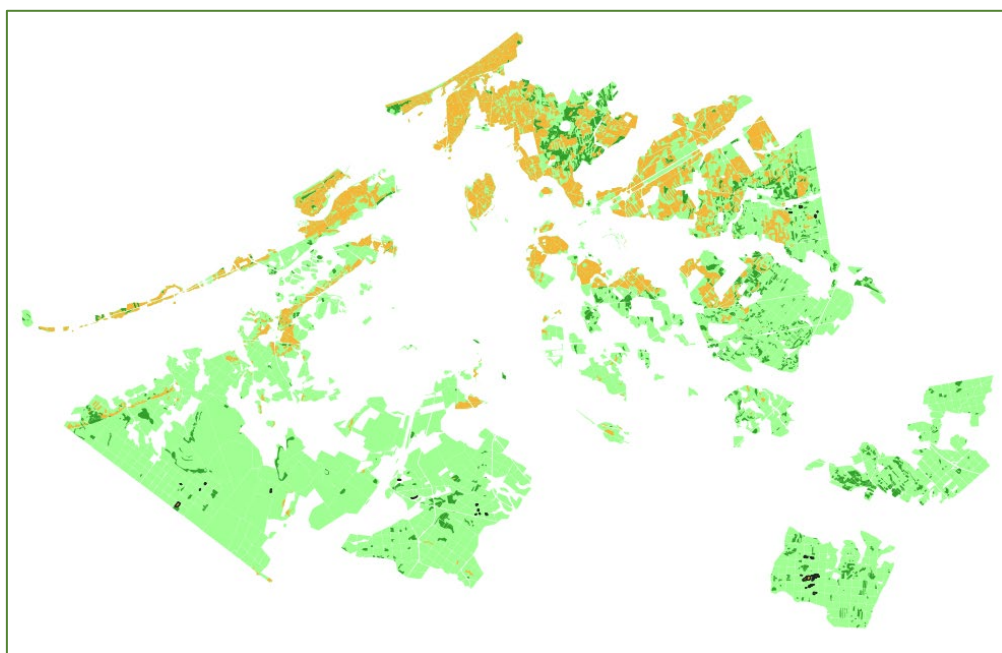
Rīgas mežos papildus tiek aizsargāti nogabali, kuriem Meža valsts reģistrā nav mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, ja tie ir:

- Rīgas mežu pašu kartētās mežaudzes, kuras, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību mežos un nodrošinātu retu un apdraudētu sugu izdzīvošanas iespējas, kurām ir īpašas prasības pret dzīvotni; mežos, kas pastāv ilgstoši un kur saimnieciskā darbība nav veikta vai veikta ļoti mazā apjomā, atbilstoši kārtībai šo vietu noteikšanai (SIA "Rīgas meži" Valdes lēmums Nr. 22, 16.12.2015.);

- Dabas aizsardzības pārvaldes īstenotā projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb “Dabas skaitīšana” ietvaros, kā arī citās izpētēs un monitoringos, kartētie šādi ES nozīmes purvu un mežu biotopi:
 - 7110* Aktīvi augstie purvi
 - 7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās
 - 7140 Pārejas purvi un slīkšņas
 - 7160 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi
 - 9010* Veci vai dabiski boreāli meži;
 - 9020* Veci jaukti platlapju meži;
 - 9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži;
 - 9060 Skujkoku meži uz osveida reljefa formām;
 - 9070 Meža ganības;
 - 9080* Staignāju meži;
 - 9160 Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži);
 - 9180* Nogāžu un gravu meži;
 - 91D0* Purvaini meži;
 - 91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži);
 - 91F0 Jaukti ozolu, gobu, ošu meži gar lielām upēm;
 - 91T0 Ķērpjiem bagāti priežu meži,

kā arī ES nozīmes piejūras biotops 2180 Mežainas piejūras kāpas - aizņem 11 010 ha, un nemeža biotopi – kuru aizņemtā platība kopumā veido 551 ha, ko nosaka uzņēmuma īpašumu izvietojums.

Līdz šim, reģistrēti ES nozīmes biotopi teju 20 359 ha kopplatībā (Attēls 23).

Attēls 23 ES nozīmes meža biotopu un Mežaino piejūras kāpu biotopu izvietojums

Saimnieciskās darbības aprobežojumi

Tabula 25 Normatīvajos aktos noteiktie saimnieciskās darbības ierobežojumi

aprobežojums	Rīgas meži, ha	Rīgas pilsētas pašvaldība, ha	KOPĀ	īpatsvars, %
nav mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu	42046,6	161,5	42208,1	69,3
sezonāli aizliegta mežsaimnieciskā darbība	391,9	0	391,9	0,6
aizliegta kailcirte	6797,3	4724,2	11521,5	18,9
aizliegta galvenā cirte	541,0	2162,7	2703,7	4,4
aizliegta kopšanas cirte (suga, vecums) un galvenā cirte	148,2	1163,0	1311,2	2,2
aizliegta mežsaimnieciskā darbība	2280,2	504,7	2784,9	4,6
KOPĀ	52205,2	8716,1	60921	100

Saglabājamie meža struktūras elementi

Meža darbos saglabā struktūras elementus, kas ir svarīgi bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai:

- vismaz 10 augtspējīgus ekoloģiskos kokus uz vienu cirsmas hektāru;
- kokus ar lielām putnu ligzdām ($D > 50$ cm), kā arī koku rindas un pamežu ap tiem vismaz 50 m rādiusā;
- visus dobumainos kokus, neatkarīgi no atvēruma izmēra, koka sugas vai koka stāvokļa;
- kokus ar skudru pūžņiem pie tiem;

- visu apaugumu ap avotiem 10 metru rādiusā un mikroieplakās;
- koku grupas ar paaugu un pamežu ap savvaļas zvēru (galvenokārt lapsu un āpšu) alām;
- kokus, kuru caurmērs pārsniedz valdošās sugas vidējo caurmēru;
- kokus ar deguma rētām, kā arī ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, kļavas, melnalkšņus, apses un bērzus;
- mežmalās apaugumu, kas netraucē meža atjaunošanu, darba drošību un rekreācijas objektu apsaimniekošanu;
- vismaz 5 resnākos sausos kokus uz hektāru cirsmas, ieskaitot kritalas, stumbeņus un sausos kokus, ja to novietojums neapdraud darba drošību; šādus kokus nozāgē un novieto paralēli ceļam, bet izmantojot *harvesteru*, saglabā augstos celmus (4-6 m);
- pieaugušās un pāraugušās audzēs saglabā ne mazāk kā 5 m³ mirušās koksnes / ha, dodot priekšroku lielu izmēru (>30 cm diametrā) mirušai koksnei;
- kadiķus, mežābeles un citas vietējās koku un krūmu sugas, ja tās netraucē meža atjaunošanu un darba drošību.

Šie meža struktūras elementi tiek noteikti cirsmas sagatavošanās periodā un kontrolēti cirsmu izstrādes laikā.

MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI TURPMĀKAJIEM 10 GADIEM

Ekspluatācijas fonds

Kopējais iespējamais ekspluatācijas fonds, kas integrētā meža apsaimniekošanas plāna izstrādes brīdī (2025) ir atbilstošas galvenās cirtes normatīvajam regulējumam, visas Rīgas mežu apsaimniekotajā platībās aizņem >21 000 ha (Tabula 26).

Apkopojums salīdzināms ar pieejamo ekspluatācijas fondu, lai noteiktu esošo apgādes ekosistēmu pakalpojumu – koksnes resursus, kuri netiek izmantoti, lai nodrošinātu citus ekosistēmu pakalpojumus. Tas nozīmē, ka sekojošā tabulā iekļauti šobrīd pieejamie koksnes resursi pilnīgi visās meža teritorijās neatkarīgi no aprobežojuma statusa.

Tabula 26 Ekspluatācijas fonds

ainavas vienība	Priede, ha	egle, ha	bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	baltalksnis, ha	kopā, ha
Daugavas - Daba	227,1	57,8	63,2	4,6	2,2	1,3	356,3
Daugavas - Daba un rekreācija	83,1	20,7	16,8	2,3	2,2		125,0
Daugavas - Mežsaimniecība	662,1	93,8	144,8	10,5	24,3	17,1	952,6
Daugavas - Rekreācija	172,7	5,5	19,9	0,1	0,8		199,0
Garkalnes - Daba	1 083,6	15,8	94,7	36,2			1 230,2
Garkalnes - Daba un rekreācija	1 373,4	2,1	35,9	7,7		0,4	1 419,5
Garkalnes - Mežsaimniecība	563,6	13,5	38,7	29,3	10,9	3,1	659,0
Garkalnes - Rekreācija	2 035,4		30,2	2,2			2 067,8
Juglas - Daba	754,5	53,7	91,9	35,1	0,9	1,9	938,0
Juglas - Daba un rekreācija	12,2						12,2
Juglas - Mežsaimniecība	1 132,7	51,0	141,9	32,8	10,2	1,7	1 370,3
Juglas - Rekreācija	363,1		1,3	0,9			365,3
Katrīnas - Daba	70,6	12,5	151,9	8,1	50,4	8,4	301,9
Katrīnas - Mežsaimniecība	176,4	54,7	252,0	35,6	93,8	11,8	624,3
Olaines - Daba	361,3	28,1	84,0	109,9	0,9		584,2
Olaines - Daba un rekreācija	75,1	1,0					76,1
Olaines - Mežsaimniecība	1 358,5	200,2	587,4	77,6	10,1	1,1	2 234,9
Olaines - Rekreācija	152,4	2,6	2,2				157,2
Rīgas - Daba	305,1	9,4	56,5	12,5		14,0	397,4
Rīgas - Daba un rekreācija	834,5	0,6	59,2	25,8	1,4	1,9	923,4
Rīgas - Mežsaimniecība	830,9	2,1	145,7	69,6	3,3	3,9	1 055,5
Rīgas - Rekreācija	2 211,6	6,4	77,2	31,1	1,5	2,9	2 330,8
Tīreļu - Daba	197,6	6,3	54,6	8,7	1,6	0,5	269,3

Tīreļu - Daba un rekreācija	6,6						6,6
Tīreļu - Mežsaimniecība	1 621,2	40,8	341,3	46,2	2,2	0,3	2 052,0
Tīreļu - Rekreācija	326,8		9,1	4,0			339,9
kopā	16 992	678	2 500	591	217	70	21 049

Pieejamais ekspluatācijas fonds mežsaimniecisko darbu plānošanai

Pieejamajā ekspluatācijas fondā tiek iekļautas audzes, kuras IMAP izstrādes brīdī (2025) ir atbilstošas galvenās cirtes vecuma normatīvajam regulējumam, respektējot uzņēmuma papildus labprātīgos ierobežojumus, izslēdzot tos no fonda, kā arī neplānojot galveno cirti pēc caurmēra.

Galvenā cirte

Galvenās cirtes ekspluatācijas fonds (Tabula 27) plānojams gan kailcirtes, gan izlases ciršu veidā, atbilstoši ainavu ekoloģiskā plānā un sekojoši ainavu dizainu plānos noteiktajam. Attiecīgi teritorijās, kur atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem ir pieļaujama kailcirte, var tikt plānota izlases cirte.

Tabula 27 Galvenās cirtes ekspluatācijas fonds

ainavas vienība (apkopota)	priede, ha	egle, ha	bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	baltalksnis, ha	kopā, ha
Daugavas - Daba, rekreācija	286,1	46,4	87,6	1,7	2,4	1,3	425,6
Daugavas - Mežsaimniecība	551,2	69,4	86,0	2,9	10,9	15,7	736,1
Garkalnes - Daba, rekreācija	2444,8	7,2	104,5	7,5		0,4	2564,5
Garkalnes - Mežsaimniecība	350,0	4,1	17,3	15,6	2,0	3,1	392,0
Juglas - Daba, rekreācija	590,9	23,5	48,8	3,3	0,9	1,9	669,3
Juglas - Mežsaimniecība	760,1	28,1	84,6	8,4	7,7	1,7	890,6
Katrīnas - Daba, rekreācija	10,5	2,2	54,0	3,0	15,5	8,4	93,7
Katrīnas - Mežsaimniecība	57,6	21,0	136,6	8,3	33,8	12,1	269,4
Olaines - Daba, rekreācija	340,9	30,5	48,5	7,1	0,9		427,9
Olaines - Mežsaimniecība	1168,3	118,2	466,1	10,2	7,1	1,1	1771,0
Rīgas - Daba, rekreācija	1779,9	16,3	78,6	16,2	3,0	7,1	1901,1
Rīgas - Mežsaimniecība	530,1	2,1	117,8	41,1	3,3	3,7	698,0
Tīreļu - Daba, rekreācija	335,1	2,0	21,9	5,4		0,6	365,0
Tīreļu - Mežsaimniecība	1327,2	18,2	235,1	5,1	1,8	0,3	1587,6
kopā	10533	389,2	1587,4	135,6	89,4	57,3	12792

Kopšanas cirte

Kopšanas cirte tiek plānota audzēs (Tabula 28), kuras jaunākas par briestaudžu vecumu pēc atlases principa, ja no nogabala šķērslaukuma atņemot minimālo šķērslaukumu (atbilstoši valdošās sugas normatīviem), kuram pieskaita divas vienības, šo vērtību reizinot ar veidaugstumu nogabalā izcērtami vismaz 30m³.

Tabula 28 Eventuālo kopšanas ciršu ekspluatācijas fonds

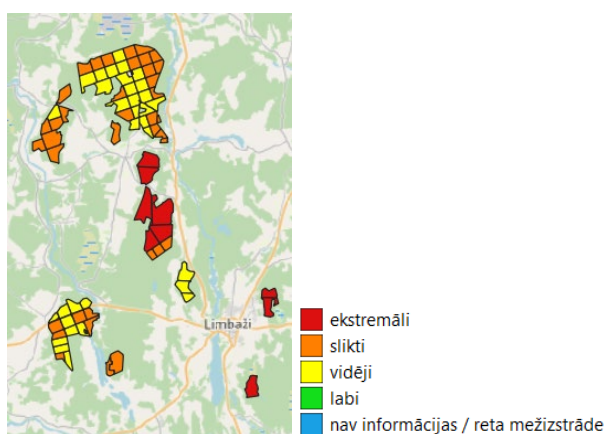
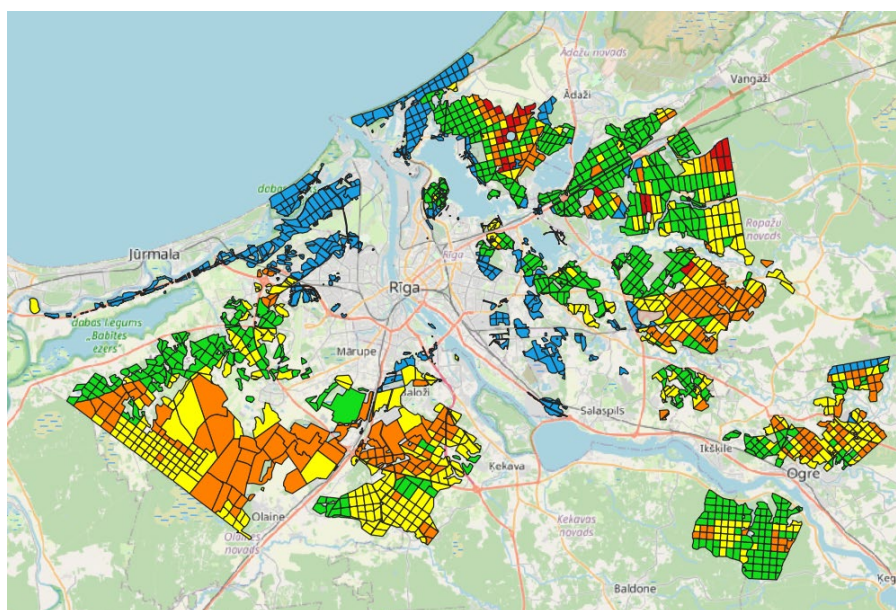
ainavas vienība (apkopota)	priede, ha	egle, ha	bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	kopā, ha
Daugavas - Daba, rekreācija	108,2	19,1	20,3	3,1	0,1	150,8

Daugavas - Mežsaimniecība	335,8	104,0	91,9	1,1		532,8
Garkalnes - Daba, rekreācija	490,7	24,2	24,5	10,0		549,5
Garkalnes - Mežsaimniecība	151,7	43,6	16,4	4,5	0,1	216,2
Juglas - Daba, rekreācija	176,6	86,7	27,8	14,6		305,7
Juglas - Mežsaimniecība	154,3	181,8	75,2	23,7	1,1	436,2
Katrīnas - Daba, rekreācija	7,9	54,4	50,7	24,2	9,9	147,2
Katrīnas - Mežsaimniecība	58,6	222,1	233,0	10,6	53,1	577,3
Olaines - Daba, rekreācija	249,9	57,8	76,2	5,6		389,5
Olaines - Mežsaimniecība	850,4	155,8	453,2	23,1	7,6	1490,2
Rīgas - Daba, rekreācija	353,7	0,2	22,3	9,9	3,7	389,9
Rīgas - Mežsaimniecība	240,1	0,3	128,7	6,7	0,4	376,2
Tīreļu - Daba, rekreācija	79,7	61,7	52,9	0,7		195,0
Tīreļu - Mežsaimniecība	540,0	460,8	285,7	1,7	3,9	1292,2
kopā	3798	1473	1558,9	139,5	80,0	7049

Neatkarīgi no eventuālo kopšanas ciršu ekspluatācijas fonda, veicot fonda plānošanu atbilstoši iekšējiem normatīviem, Plānotājs pēc galvenās cirtes cirsmu iestigošanas, veic kopšanas ciršu atlasī lauka apstākļos - dabā.

Mežizstrādes apstākļi

Lai izvērtētu mežsaimniecisko darbu sezonalitāti, nelabvēlīgos laika apstākļos neplānotu izstrādāt cirsmas, kuras atrodas uz zemas nestspējas augsnēm, uzņēmumā veikts sākotnējais izstrādes apstākļu novērtējums mežu kvartālu līmenī (Attēls 24.24 Meža izstrādes apstākļi).

Attēls 24 Meža izstrādes apstākļi

Vienlaicīgi plānojot mežsaimnieciskos darbus, tiek izmantoti no tālīzpētes datiem iegūta karšu informācija par mitrām teritorijām (LVMI “Silava”).

Tabula 29 Mežizstrādes apstākļi ainavu vienībās

ainavas vienība	Labi, %	vidēji, %	slikti, %	ekstremāli, %	nav informācijas, %
Daugavas - Daba	9	41	31		19
Daugavas - Daba un rekreācija	75	13	13		
Daugavas - Mežsaimniecība	29	46	22		3
Daugavas - Rekreācija	72	28			
Garkalnes - Daba	25	23	31	10	11
Garkalnes - Daba un rekreācija	69	15	9	6	2
Garkalnes - Mežsaimniecība	43	30	12	10	5
Garkalnes - Rekreācija	85	6	2		7
Juglas - Daba	22	57	15	7	
Juglas - Daba un rekreācija	100				
Juglas - Mežsaimniecība	26	30	23	1	20

Juglas - Rekreatīcija	91	9			
Katrīnas - Daba		20	55	25	
Katrīnas - Mežsaimniecība		48	45	7	
Olaines - Daba	27	37	35		
Olaines - Daba un rekreācija	100				
Olaines - Mežsaimniecība	28	50	22		
Olaines - Rekreatīcija	100				
Rīgas - Daba	15	3			81
Rīgas - Daba un rekreācija	47	9	2		42
Rīgas - Mežsaimniecība	9	4	1		87
Rīgas - Rekreatīcija	12	7	2		79
Tīreļu - Daba	15	37	48		
Tīreļu - Daba un rekreācija		100			
Tīreļu - Mežsaimniecība	43	40	17		
Tīreļu - Rekreatīcija	68	32			

Galvenā cirte

Galvenās cirtes tāmes aprēķina pamatprincipi

Galvenās cirtes maksimāli pieļaujamais ciršanas apjoms - tāme, rēķināta atlases datos iekļaujot tās mežaudzes, kur saimnieciskās darbības ierobežojums atļauj veikt kailcirti, izslases cirti, izslēdzot no šīm audzēm uzņēmuma papildus dabas aizsardzības apņemšanos – uzņēmuma nokartētos, Dabas aizsardzība pārvaldes DDPS "Ozols" reģistrētos ES nozīmes biotopus. Aprēķinātas normālā cirsma, optimālā cirsma, pirmā un otrā cirsma pēc vecuma un cirsma pēc Moisejeva algoritma iecirkņu sadalījumā, atļauto galvenās cirtes izpildes veidu un ainavu ekoloģiskā plāna zonu grupām. Ievērojot, ka ainavu ekoloģiskais plāns ir izstrādāts vienots visām īpašumā un apsaimniekošanā esošajām zemēm, tad tāme netiek dalīta īpašumu veidu sadalījumā iecirkņos.

Tāmes aprēķins mežniecību un iecirkņu sadalījumā

Integrētā meža apsaimniekošanas plāna Periodam tāme tiek noteikta mežsaimniecības AEP zonējuma teritorijās pēc pirmās un otrās cirtes, pēc vecuma atkarībā no valdošās koku sugas, bet dabas un rekreācijas zonējuma teritorijās pēc Moisejeva algoritma (Tabula 30). Tāme tiek administrēta pēc platības hektāros. Ikgadēji pārskatot tāmes izpildi, gatavojot cirsma fondu, pēc maksimālā piesardzības principa, ņemot vērā aktuālo situāciju ar egļu astonzību mizgrauzi, tāmes platībās tiks iekļautas arī sanitārās kailcirtes. Dabas, rekreācijas, dabas un rekreācijas zonas tiek skatītas kā vienota teritorija maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma kontekstā, salīdzinoties ar novērtētajiem ekosistēmu pakalpojumiem ainavu teritorijās.

Tabula 30 Maksimāli pieļaujamais ciršanas apjoms apvienotās ainavu vienībās

ainavas vienība (apkopota)	Priede, ha	egle, ha	bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	baltalksnis, ha	kopā, ha
Daugavas - Daba, rekreatīcija	6,5	1,4	2,0	0,2	0,1	0,1	10,1
Daugavas - Mežsaimniecība	17,0	4,3	5,5	0,2	0,6	1,7	29,1
Garkalnes - Daba, rekreatīcija	57,2	0,4	3,2	0,3		0,0	61,1

Garkalnes - Mežsaimniecība	9,9	1,1	1,2	0,9	0,1	0,3	13,5
Juglas - Daba, rekreācija	14,5	1,5	1,3	0,2	0,0	0,1	17,6
Juglas - Mežsaimniecība	19,1	4,4	5,0	0,7	0,5	0,2	29,9
Katrīnas - Daba, rekreācija	0,4	0,2	2,5	0,2	0,9	0,3	4,5
Katrīnas - Mežsaimniecība	2,3	5,5	13,0	1,0	2,0	1,2	25,1
Olaines - Daba, rekreācija	11,9	1,9	2,9	0,2	0,0		16,9
Olaines - Mežsaimniecība	35,9	4,7	35,5	0,6	0,5	0,1	77,3
Rīgas - Daba, rekreācija	36,7	0,2	2,2	0,4	0,2	0,2	39,9
Rīgas - Mežsaimniecība	14,9	0,1	9,5	2,4	0,2	0,4	27,3
Tīreļu - Daba, rekreācija	6,2	0,1	1,6	0,1		0,0	8,0
Tīreļu - Mežsaimniecība	33,9	6,7	16,3	0,3	0,1	0,0	57,3
kopā	266,3	32,4	101,5	7,6	5,2	4,6	417,5

Iepriekšējā MAP perioda tāme

Iepriekšējā perioda tāmes aprēķins veikts pa tā brīža Rīgas mežu iecirkņu platībām, tāmi rēķinot katrai teritorijai atsevišķi, sekojot sākotnējai tāmes aprēķina metodikai valstī, kad to rēķināja pa mežniecībām (Tabula 31).

Tabula 31 Iepriekšējā MAP perioda maksimālie pieļaujamais ciršanas apjoms

iecirknis 2017.gadā	priede, ha	egle, ha	bērzs, ha	melnalksnis, ha	apse, ha	baltalksnis, ha	kopā, ha
Tīreļu	46,7	12,2	12,6	1,3	0,1	0	72,9
Olaines	39,6	16,8	34,3	1,2	0,5	0	92,4
Garkalnes	42,3	0	2,5	0,8	0,3	0	45,9
Juglas	83,7	10,4	18,2	2,6	0,5	0,5	115,9
Daugavas	71,3	10,3	14,8	0,6	1,1	0,7	98,8
Katrīnas	5,1	4,5	27	1,2	6,3	2,5	46,6
kopā	288,7	54,2	109,4	7,7	8,8	3,7	472,5

Ekosistēmu pakalpojumu vidējo vērtību prognoze pēc IMAP perioda

Prognozētās ekosistēmu pakalpojumu vērtības pēc 10 gadiem (Tabula 32) aprēķinātas veicot retrospektīvu modelēšanu par ekosistēmu pakalpojumu vērtībām MAP 2017.-2026. g. perioda sākumā. Atbilstoši skatoties ainavu teritoriju vienībās šajā periodā veikto mežsaimniecisko darbību, izsverot pret ainavas vienības platību, salīdzinot ar IMAP plānoto maksimāli pieļaujamo ciršanas apjomu. Salīdzinājumā ņemta vērā topošā IMAP pieeja, ka, kaut arī sākotnējā tāmē, neprognozējot mizgraužu savairošanos kāda tā notikusi pēdējos gados, atbilstoši vispārpieņemtai praksei neierēķina sanitārās cirsmas, ņemtas vērā periodā veiktās sanitārās kailcirtes.

Tabula 32 Prognozētās ekosistēmu pakalpojumu vērtības pēc 10 gadiem

ainavas vienība - zona	ārstniecība	brūklenes	fitoremediācija	floristika	kosmētika	mellenes	noturība	pievilcība	rekreācija	troksnis	Bioremediācija	filtrācija	plūdi	klimats
Daugavas-Daba	3,68	1,12	3,79	3,39	3,29	12,70	3,80	6,43	40,99	3,99	1,74	1,74	2,10	3,22
Daugavas-Daba un rekreācija	3,93	4,81	3,74	4,18	2,98	20,40	4,43	6,52	67,18	4,08	1,72	1,72	1,29	2,60

Daugavas-Mežsaimniecība	3,78	1,78	3,63	3,66	3,32	12,92	3,83	6,38	42,44	3,87	1,99	1,99	1,73	3,19
Daugavas-Rekreācija	3,93	2,76	3,87	3,92	3,21	18,45	4,42	6,50	61,80	3,91	1,63	1,63	1,61	2,95
Garkalnes-Daba	3,29	6,53	3,78	3,18	3,29	24,67	3,52	6,48	50,67	3,95	2,38	2,38	2,00	2,90
Garkalnes-Daba un rekreācija	3,27	13,12	3,94	3,50	3,00	36,65	3,87	6,60	71,57	4,01	2,36	2,36	1,43	2,38
Garkalnes-Mežsaimniecība	3,35	6,62	3,56	3,54	3,18	21,54	3,57	6,40	45,00	3,94	2,54	2,54	1,79	2,87
Garkalnes-Rekreācija	3,44	14,45	3,92	3,84	2,97	37,90	3,97	6,59	71,40	3,94	2,38	2,38	1,26	2,37
Juglas-Daba	3,28	4,62	3,55	3,16	3,29	22,49	3,56	6,44	42,87	3,89	2,35	2,35	2,15	3,02
Juglas-Daba un rekreācija	3,33	5,02	3,54	3,29	3,42	23,50	3,58	6,49	51,89	3,93	2,92	2,92	1,96	2,83
Juglas-Mežsaimniecība	3,35	4,18	3,48	3,35	3,42	17,94	3,62	6,39	40,44	3,91	2,54	2,54	1,92	3,06
Juglas-Rekreācija	3,46	12,05	3,94	3,85	3,00	32,28	4,01	6,61	72,19	4,14	2,44	2,44	1,36	2,43
Katrīnas-Daba	3,57	0,29	2,90	3,32	3,38	6,39	4,08	6,33	26,35	3,93	3,18	3,18	2,50	3,33
Katrīnas-Mežsaimniecība	4,00	0,17	2,94	3,82	3,47	3,70	3,99	6,14	22,05	3,86	3,18	3,18	1,94	3,50
Olaines-Daba	3,34	1,35	3,70	2,78	3,44	10,69	3,30	6,35	35,09	3,83	2,42	2,42	2,44	3,23
Olaines-Daba un rekreācija	3,75	10,40	4,09	4,29	3,21	33,54	4,06	6,62	69,94	4,10	2,82	2,82	1,39	2,42
Olaines-Mežsaimniecība	3,50	1,27	3,56	3,20	3,44	9,20	3,51	6,26	33,85	3,66	2,23	2,23	1,93	3,25
Olaines-Rekreācija	4,16	5,36	3,96	4,48	3,18	26,25	4,27	6,52	63,54	3,94	1,83	1,83	1,27	2,78
Rīgas-Daba	3,36	7,38	3,44	3,36	3,06	25,13	3,98	6,52	55,17	3,84	2,49	2,49	1,81	2,68
Rīgas-Daba un rekreācija	3,32	9,39	3,58	3,76	2,68	28,25	3,93	6,64	76,65	4,07	2,07	2,07	1,28	2,34
Rīgas-Mežsaimniecība	3,36	5,55	3,53	3,38	3,13	18,54	4,08	6,53	53,79	4,01	2,29	2,29	1,75	2,79
Rīgas-Rekreācija	3,40	9,33	3,62	3,85	2,72	27,35	4,02	6,62	75,21	4,04	2,03	2,03	1,22	2,37
Tīreļu-Daba	2,76	2,35	3,36	2,24	3,29	11,49	2,93	6,25	29,15	3,74	2,55	2,55	2,73	3,20
Tīreļu-Daba un rekreācija	4,41	0,00	3,00	4,17	3,53	6,75	4,07	5,59	45,11	4,11	1,88	1,88	1,53	3,35
Tīreļu-Mežsaimniecība	3,19	1,53	3,24	3,01	3,56	9,67	3,46	6,29	34,13	3,73	2,62	2,62	1,96	3,18
Tīreļu-Rekreācija	3,93	5,38	3,59	4,21	3,18	22,96	4,48	6,60	69,29	4,04	1,93	1,93	1,31	2,80
vidējais uzņēmumā	3,54	5,26	3,59	3,57	3,22	20,05	3,86	6,43	51,84	3,94	2,33	2,33	1,76	2,89

Atbilstoši šobrīd modelētajam, ekosistēmu pakalpojumu vērtības vidēji uzņēmumā paliks stabilas.

Galvenās cirtes projektēšanas pamatprincipi

Galvenā cirte tiek projektēta izmantojot sagatavotus dinamiskos datu bāzes karšu skatījumus:

- ekspluatācijas fonda nogabalus;
- piesliešanās ierobežojumus;
- plānošanas vienību bloku datus kvartālu līmenī ar paredzamajiem izstrādes gadiem.

Mežniecības, atbilstoši iekšējiem cirsmu fonda sagatavošanas noteikumiem, veic atbilstošo nogabalu atlasī, respektējot maksimāli pieļaujamo ciršanas apjomu.

Kopšanas cirtes

Lai noteiktu ikgadējos kopšanas ciršu apjomus, no taksācijas apraksta atlasīti nogabali pēc šādām pazīmēm:

- saimnieciskās darbības ierobežojumi ļauj veikt krājas kopšanas cirti;

- valdošās koku sugas vecumam parasti jābūt: priedei <80 gadiem, eglei <60 gadiem, bērzam un melnalksnim <55 gadiem, apsei <35 gadiem;
- valdošās koku sugas vidējam augstumam jābūt lielākam par 10 metriem;
- iepriekšējā krājas kopšanas cirte nav notikusi pēdējo 5 gadu laikā;
- audzes bonitātei jābūt vismaz "4";
- izcērtamajai koksnes krājai jābūt lielākai par 30 m³/ha; izcērtamo krāju novērtē no audzes faktiskā šķērslaukuma un atstājamā šķērslaukuma starpības, ar veidaugstumu pārrēķinot uz kubikmetriem; pēc kopšanas cirtes atstājamo šķērslaukumu nosaka Ministru kabineta noteikumos noteiktajam minimālajam šķērslaukumam pieskaitot 2 m²/ha.

Mežizstrādes raksturojums

SIA "Rīgas mežos" galvenais peļņas avots ir apaļo kokmateriālu ieguve un pārdošana, apvienojot cirsmas izstrādes darbus, darba efektivitāti un atbildību par vidi īstermiņā un ilgtermiņā. Mežizstrādes darbus veic dažādos veidos:

- mežizstrāde ar standarta meža mašīnām;
- mazjaudas tehniku;
- tehniku, kas aprīkota ar kniebējgalvu.

Šos pakalpojums sniedz pakalpojuma sniedzējs, kas konkursa kārtībā ieguvis tiesības sniegt iepriekš minētos pakalpojumus.

Mežizstrādes sezonas strādnieki, kuru uzdevums ir veikt mežizstrādes darbus, sociāli jutīgās teritorijās, kur nepieciešama īpaši saudzīga darbu izpilde, lai samazinātu ietekmes uz vidi. Tādēļ darbus veic ar rokas motorinstrumentiem un videi saudzīgu pievešanas tehniku - dzelzs zirgs.

Pielietojamās mežizstrādes tehnoloģijas un tehnikas pamatojums atbilstoši AEP zonējumam, ainavu dizaina paņēmieniem

Ainavu Ekoloģisko Plānojumu (turpmāk tekstā - AEP) sagatavošanu un iesniegšanu, apspriedei sagatavo Mežsaimniecības daļas mežniecību speciālisti, pirms plāna apstiprināšanas iepazīstina arī atbildīgās struktūrvienības, tajā skaitā mežizstrādes nodaļu.

Iepazīstoties ar sniegto informāciju, uzsākot darbus, ir jāņem vērā vairāki faktori:

- meža tipi un pārējā informācija - taksācijas dati, kas sniegta AEP;
- cirsmas tips un ciršanas atlieku savākšanas metode, ko nosaka AEP plāns.

Mežizstrādes rīcībā ir vairāki, dažādi pakalpojuma līgumi kokmateriālu sagatavošanā un pievešanā:

- pamata pakalpojums mežizstrādē ietver cirtes veidus, kas tiek veikti sausieņu meža tipos izņemot gāršu;
- mežizstrādes pakalpojums uz zemas nestspējas augsnēm, kas ietver pārējās edafiskās rindas, kas nav pamata pakalpojumā: slapjaini, purvaini, kūdreņi, āreņi un gārša;
- mežizstrādes pakalpojums ar mazgabarīta tehniku, izstrādājam audzes, kas ir sasniegušas jaunaudzēs (skujkokiem, osim, ozolam līdz 40, lapukokam līdz 20 izņemot baltalksni, kas ir līdz

10) un vidējvecuma audzēs (eglei, osim 41-60, priedei, ozolam 41-80, bērzam, melnalksnim 21-60, apsei 21-30, baltalksnim 11-25).

Apkopojot iepriekš minēto pamatinformāciju, mežizstrādes nodaļas darbinieks pieņem pamatotāko lēmumu, kādu mežizstrādes tehnoloģiju un tehniku pielietot, lai tiktu veiksmīgi īstenotas un ievērotas ekoloģiskās, ainavas un ekonomiskās intereses un prasības.

Vietējo iedzīvotāju nodrošināšana ar malku

Uzņēmums, saskaņā ar uzņēmuma Valdē apstiprināto kārtību *Augošu koku un kokmateriālu realizācijas noteikumi*, dod iespēju juridiskām un fiziskām personām, īpašuma apkures vajadzībām iegādāties malku.

Juridiska vai fiziska persona, kura vēlas pretendēt uz augošu, vēja un/vai sniega gāztu, lauztu, nokaltušu koku pirkšanu, iesniedz attiecīgajā mežniecībā iesniegumu par vēlamo iegādes apjomu (<https://rigasmezi.lv/mezniecibas-un-mezi> - iesnieguma forma). Mežniecības mežzinis iepazīstina pieteicēju ar kārtību ciršanas atļaujas saņemšanai, kā arī ar procedūru un prasībām koku ciršanai. Sanitārajā cirtē kā malkas kokus iedzīvotājiem ir iespējams iegādāties tikai vējā gāztos/lauztos sausos kokus, kuru mežsaimnieciska izstrāde uzņēmumam nav finansiāli rentabla.

Maksimālais vienai personai koku uz celma pārdošanas apjoms sanitārajās cirtēs ir līdz 20 m³ vienā kalendārajā gadā.

Papildus tam, uzņēmums sniedz iespēju iedzīvotājiem bez maksas vākt noteiktu dimensiju ciršanas atliekas meža teritorijās, kur iepriekš ir notikusi un noslēgusies mežizstrāde. Par šo procesu, tāpat kā gadījumā ar malkas iegādi, jāvēršas konkrētajā mežniecībā, jāaizpilda iesnieguma forma (<https://rigasmezi.lv/mezniecibas-un-mezi> - iesnieguma forma). Pēc iesnieguma iesniegšanas Mežniecības mežzinis iepazīstina iesniedzēju ar kārtību ciršanas atlieku vākšanas atļaujas saņemšanai, kā arī prasībām atlieku vākšanas procesā.

MEŽA INFRASTRUKTŪRAS BŪVNICĪBA UN UZTURĒŠANA

Meža infrastruktūras objektu būvniecība un uzturēšana

Lai efektīvi un plānveidīgi veiktu meža infrastruktūras (turpmāk tekstā - MI) būvniecības, atjaunošanas un uzturēšanas darbus, šo aktivitāšu plānošanu ir nepieciešams organizēt vairāku gadu periodā uz priekšu, ņemot vērā plašo ietekmju kopumu. Nepieciešamo MI objektu īstenošanā ir jāvērtē mežizstrādes vajadzības, meža apsaimniekošanas (kopšanas, piekļuves) vajadzības, uguns apsardzības, rekreācijas un vietējo iedzīvotāju (sabiedrības) vajadzības, kā arī vides vērtību aspekts - atsevišķās vietās samazinot, vai tieši pretēji palielinot antropogēno slodzi uz meža kvartāliem.

Ceļus, tiltus un citus infrastruktūras objektus būvē tā, lai iespēju robežās mazinātu augsnes virskārtas bojāšanu, izvairītos no augsnes nonākšanas ūdenstecēs un saglabātu ūdensteču un ūdenstilpju gultnēs to dabisko stāvokli un funkcionalitāti.

MI objektu plānošanu jāveic periodam, kas ir vismaz trīs gadus uz priekšu no plānošanas gada. Attiecīgi, 2025. gadā, MI objekti jāplāno 2028.-2032. g. periodam. Secīgi katra nākamā perioda plānošanu būt vēlams veikt vismaz 3 gadus pirms tekošā perioda beigām. Attiecīgi, 2029. gadā veicot objektu plānošanu jau 2032.-2037. gadam.

Šādu ilgtermiņa plānošanas pieeju nosaka vairāki apstākļi.

- Veicot MI objektu projektēšanas darbus, lai varētu saņemt akceptētu būvniecības ieceres dokumentāciju, ir nepieciešams saņemt tehniskos noteikumus (turpmāk tekstā - TN) no Valsts vides dienesta (turpmāk tekstā - VVD). Bieži vien TN saņemšana prasa ilgu laiku. VVD pieprasa viedokli dažādām institūcijām, tajā skaitā Dabas aizsardzības pārvaldei (DAP). Ņemot vērā dabas vērtības, kas atrodas uzņēmuma apsaimniekotajos īpašumos, bieži vien, lai DAP varētu sniegt savu viedokli par konkrētu objektu, ir nepieciešams saņemt dažādu jomu sertificētu dabas ekspertu atzinumus par paredzētās darbības ietekmi. Atkarībā no objektam tuvumā esošajām dabas vērtībām, tie var būt dažādu jomu eksperti. Atzinumu sagatavošanas process ir laikietilpīgs un, ņemot vērā uzņēmuma rīcībā esošo sertificēto dabas ekspertu noslodzi, šo pakalpojumu var nākties pasūtīt sadarbības partneriem. Atsevišķu objektu gadījumā, piemēram, putnu eksperta atzinuma sagatavošana, var aizņemt pat divus gadus, jo konkrētās putnu sugas ir novērojamas tikai atsevišķos gada periodos un, lai pārliecinātos par paredzētās darbības ietekmi, šo sugu klātesamība ir jāpēta ilgtermiņā. Arī daudzu vaskulāro augu sugu klātesamību var novērot tikai noteiktos gada periodos, kas apgrūtina MI objektu plānošanu un īstenošanu.
- MI objektu ilgtermiņa plānošana ir būtiska arī no budžeta un izmaksu/investīciju plānošanas skatu punkta. Sastādot ilgtermiņa MI objektu investīciju plānu, ir iespēja attiecīgi arī plānot nepieciešamos finanšu resursus ilgākā laika periodā, nodrošinot jau ieguldīto līdzekļu pēctecību, realizējot līdz galam iesāktos MI objektus.
- Ilgāka termiņa plānošana nodrošinātu efektīvāku iekšējo uzņēmuma darbu un resursu organizēšanu. Visiem iesaistītajiem darbiniekiem būtu skaidrs darāmo darbu apjoms un periods kādā tie veicami.
- Ņemot vērā, ka MI objekta īstenošanā var būt iesaistīti vairāki, gan uzņēmuma iekšējie, gan ārējie speciālisti, tad veicot ilgtermiņa plānošanu varētu arī optimizēt uzņēmuma sertificēto dabas ekspertu darba slodzi un veiksmīgi plānot finansējumu ārējo ekspertu piesaistišanai, kas nepieciešama atzinumu sagatavošanai.

- Ņemot vērā, ka MI objektu īstenošanā ir iesaistīti ārējie sadarbības partneri – projektētāji, būvnieki, būvuzraugi, tad ilgtermiņa objektu plānošana un informācija par aptuvenu objektu apjomu un izvietojumu, veicinātu savstarpēju sadarbību un konsekvētu attieksmi pret pakalpojumu sniedzējiem, kas ilgtermiņā nodrošinātu zemākas pakalpojumu izmaksas.

Veicot investīcijas MI objektos ir jāsaprot, ka tas tāpat kā mežs, ir ilgtermiņa projekts un veiktie ieguldījumi paaugstina īpašuma vērtību. Veicot investīciju plānošanu tieši meža ceļu jomā, ir jāapzinās, ka ceļš tur atradīsies arī pēc konkrētās cirsmas izstrādes un mežizstrādes darbu veikšanas. Tas pats objekts nodrošinās piekļuvi izstrādāto cirsmu atjaunošanai, agrotehniskajai kopšanai, jaunaudžu kopšanai, krājas kopšanai, kā arī visbeidzot, nodrošinās atkārtotu piekļuvi, kad tajā pašā nogabalā tiks veikta nākamā kailcirte vai cita veida cirte. Tātad, jebkurš meža ceļš būs klātesošs un veicinās efektīvu meža apsaimniekošanu visā meža aprites ciklā, no vienas cirtes, līdz nākošajai un laika periods starp šīm darbībām var būt 60-100 gadi, atkarībā no mežaudzes un augšanas apstākļu tipa. Lai konkrētais MI objekts būtu pēc iespējas rentablāks un savu finansiālo atdevi sniegtu pēc iespējas ātrāk, protams, visefektīvākais veids ir objektu būvniecību veikt īsi pirms plānotas mežizstrādes, tādējādi samazinot konkrētās cirsmas pievešanas attālumus, uzlabojot kokvedēju piekļūšanu un nodrošinot kokvedēju pārvietošanos pēc iespējas ilgākā periodā gada griezumā, kas nozīmē, ka kokmateriālu piegādes sadarbības partneriem varam veikt visa gada garumā (izņemot tikai pavasara šķīdoni), kas ilgtermiņā samazinātu arī pārvadājuma pakalpojuma izmaksas. Šāda plāna īstenošanai ir svarīgi zināt plānotās cirsmas un plānotos mežizstrādes darbus vismaz 3 gadus uz priekšu. Vēlams salāgot gan meža infrastruktūras, gan mežizstrādes darbu plānošanas periodus. MI objektu realizācijā ir jāņem vērā uzņēmuma īpašumu specifika – atrašanās tuvu liela iedzīvotāju skaitam blīvi apdzīvotās vietās. Sabiedrības slodze Pierīgas mežiem ir jāņem vērā izvērtējot MI rekreācijas funkcijas. Rīgas mežu infrastruktūras objekti atsevišķos gadījumos var būt vairāk vērsti tieši uz rekreācijas lomas palielināšanos, nekā uz meža apsaimniekošanas vajadzībām, šis faktors jāpatur prātā izvērtējot katra ceļa finansiālo atdevi, jo uz rekreāciju vērstam objektam tā būs daudz mazāka.

Arī meža meliorācijas sistēmu (turpmāk tekstā - MMS) objektu plānošana ir ilgtermiņa ieguldījums, taču ar citām niansēm. Šeit nav tik būtiska ietekme konkrētiem mežizstrādes darbiem, vai plānotām cirmām. Bieži vien mežizstrādes darbus nav iespējams veikt tieši sliktā meliorācijas stāvokļa dēļ. Pieauguša mežaudze ir noturīgāka pret sliktākiem melioratīvajiem apstākļiem, tāpēc funkcionējoša MMS esamība ir būtiskāka tieši pēc mežizstrādes, kad tiek veikta meža atjaunošana. Ieguldījumi MMS objektos būtu jāplāno veicot esošās situācijas analīzi un darbus veicot meža masīvos, kur melioratīvais stāvoklis ir vissliktākais un negatīvā ietekme uz mežaudzi ir vislielākā. Ņemot vērā, ka MMS objekti mēdz būt gan platības ziņā lielāki par meža ceļu objektiem, gan arī šo darbu projektēšana (t.sk. uzmērīšana) un būvniecība var būt gan laika ziņā ilgāka, gan izmaksu ziņā lielāka, tad šo objektu ilgtermiņa plānošana ir īpaši būtiska. Lielās objektu platības dēļ, arī nepieciešamība pēc sertificētiem dabas ekspertiem MMS objektos ir izteiktāka, jo pastāv lielāka iespēja, ka tie piekļaujas kādām dabas vērtībām un ir nepieciešamība pēc ietekmes izvērtēšanas.

Salīdzinot MMS un meža ceļu objektus savā starpā no mežsaimniecības viedokļa, meža ceļu ietekme uz meža apsaimniekošanu ir tūlītējāka, jo pēc objekta īstenošanas nodrošina nekavējošu atdevi – pievešanas attālums samazinās, piekļuve uzlabojas, rekreācija palielinās. Savukārt, pēc MMS objektu realizācijas, atdeve būs novērojama tikai pēc tam, kad tiks veikta mežizstrāde un būs redzams koksnes krājas pieaugums attiecīgajā periodā, kad meža masīvā melioratīvais stāvoklis būs bijis atbilstošs. Kā arī rezultāts, ka mežaudze nebūs nokaltusi pārāk lielā mitruma dēļ, būs redzams tikai veicot konkrētās mežaudzes izstrādi. MMS objektu ietekme, lai arī netieša un laika ziņā attālinātāka, uz nākotnes meža vērtību ir daudz būtiskāka un finansiāli nozīmīgāka kā meža ceļu ietekme.

Investīciju apjomu ikgadēji būtu nepieciešams plānot tādu, lai nodrošinātu meža ceļu tīkla attīstību un ilgtermiņa plānošanu būtu - vismaz 8000 m³ beramo materiālu (drupināta grants vai drupinātas dolomīta šķembas) iestrāde esošo ceļu remontdarbos un atjaunošanai, un ne mazāk kā 6 km ikgadēji pārbūvētu vai jaunbūvētu meža autoceļu.

Citi pasākumi meža infrastruktūras uzturēšanā

Papildus nozīmīgākajiem darbiem, kas ir meža ceļu un MMS uzturēšana, atjaunošana, būvniecība, tiek veikti pēc nepieciešamības tādi darbi kā greiderēšana, ceļa malu un grāvju malu pļaušana, meliorācijas grāvju atbērtņu pļaušana, mineralizēto joslu ikgadēja uzturēšana, mežizstrādes laikā radušos risu līdzināšanu, sniega tīrīšana un citi uzturēšanas darbi - caurteku tīrīšana, bedrīšu piebēršana, lokāla seguma līdzināšana.

Ikdienas uzturēšanas darbi ir ļoti svarīgi, lai nodrošināt meža infrastruktūras objektu ilgmūžību. Savlaicīgi un kvalitatīvi veikti darbi nodrošina ievērojami lielāku kalpošanas laiku.

MEŽSAIMNIECISKIE PASĀKUMI

Meža atjaunošana

Meža atjaunošanas galvenais uzdevums ir produktīva un kvalitatīva meža ieaudzēšana atbilstoši mežsaimniecības prasībām, atjaunojot mežu mākslīgi - ir sējot vai stādot, vai veicinot dabisko atjaunošanos, ja tā ir iespējama un norit ar dotajiem augšanas apstākļiem atbilstošām koku sugām.

Meža atjaunošanā saglabājami sekojoši principi: augsne jāsatgavo visā iepriekšējā gada kailcirtēs nocirstajā platībā, meža mākslīgā atjaunošana veicama trešajā gadā (ieskaitot ciršanas gadu) pēc audzes nociršanas. Meža stādīšana ir visbiežāk izmantotā atjaunošanas metode – to iespējams piemērot visiem meža augšanas apstākļu tipiem. Pareizi un kvalitatīvi veikta stādīšana ir droša meža atjaunošanas metode, kas koku stādiem garantē optimālus augšanas apstākļus.

Meža mākslīgā atjaunošanā ievērojams sekojošs minimālais stādvieta skaits:

- priede - 3500 gab./ha;
- egle – 2500 gab./ha;
- bērzs, melnalksnis – 2000 gab./ha;
- ozols – 1800 gab./ha.

Pēc mežaudzes atjaunošanas nākamās trīs gadus jāapseko atjaunojamās platības un nepieciešamības gadījumā jāveic šo platību papildināšana. Papildināšanas vajadzību, pārsvarā nosaka klimatiskie apstākļi - sausums pavasarī un vasarā, kā arī citi dažāda veida bojājumi - kukaiņu, peļveidīgo grauzēju, citu meža dzīvnieku.

Atbilstoši uzņēmuma monitoringa pārskatiem, iepriekšējā meža apsaimniekošanas plāna periodā katru gadu vidēji atjauno 350 līdz 400 ha platības. Tas tiek veikts ātrāk nekā normatīvajos aktos noteiktajos gados, ko pierāda obligāti atjaunojamās platības uz 2025. gada sākumu (Tabula 33).

Tabula 33 Obligāti atjaunojamās platības uz IMAP izstrādes brīdi

obligātais atjaunošanas gads	platība, ha
2025	12,04
2026	63,08
2027	98,83
2028	364,48
2029	415,73
2030	57,86

Vienlaicīgi cirsmu platībās, kuras tiek veiktas veidojot atvērumus, galvenās atjaunošanas metodes ārpilsētas mežos ir dabiskās atjaunošanas veicināšana, paaugas saglabāšana. Augsnes satgavošana šajās vietās ir paredzēta tikai intensīva sazēluma gadījumā, piemēram, tuvumā apdzīvotām vietām. Citās teritorijās uzņēmums strādā arī ar vienkāršotas smilts atsegšanas paņēmieniem, izmantojot rokas instrumentus.

Atjaunoto mežaudžu agrotehniskā kopšana

Viens no sekmīgas meža atjaunošanas priekšnosacījumiem ir atjaunoto platību agrotehniskā kopšana. To plāno platībās, kur aizzēlums nomāc un kavē atjaunojamās sugas kokus.

Veicot atjaunoto platību agrotehnisko kopšanu, ap jaunajiem kociņiem nopļaujami vai nozāgējami zālaugi un konkurējošie kokaugi. Par savstarpēji konkurējošiem kokiem neuzskata skuju kokus, ozolu, osi, vīksnu, gobu un kļavu. Veicot atjaunoto platību agrotehnisko kopšanu iespējams panākt, ka lielākā daļa kociņu izaug un sasniedz vecumu, kad no tiem iegūst koksnes produktus - zāģbāļkus.

Parasti atjaunojamās platības kopjamas pirmos trīs gadus, sākot no atjaunošanas gada. Īpaša vērība veltāma augšanas apstākļos ar gaidāmu lielu aizzēlumu. Šeit pirmajā gadā kultūra var būt kopjama pat divas reizes, bet tas nodrošinās sekmīgāku meža atjaunošanos.

Jaunaudžu kopšana

Jaunaudžu kopšanas mērķis ir izveidot meža tipam piemērotu nākotnes mežaudzes sastāvu ar vēlamo koku sugu un optimālu koku blīvumu (skaitu), nodrošināt augšanas telpu līdz krājas kopšanas cirtei. To panāk izzāgējot kokus un krūmus, kas konkurē ar nākotnes kokiem. Kopšanu uzsāk apmežojumos (mežaudzēs) no četrus gadu vecuma un pabeidz līdz brīdim, kad jaunaudze sasniedz 10 metru augstumu.

Jaunaudžu kopšanas prioritātes ir šādas:

- lapu koku audzes jākopj, ja tas ir nepieciešams, ne vēlāk kā piektajā gadā pēc mežaudzes atzīšanas par atjaunotu;
- skuju koku audzes jākopj, ja tas ir nepieciešams, ne vēlāk kā desmitajā gadā pēc mežaudzes atzīšanas par atjaunotu;
- veicot jaunaudžu kopšanu jāievēro "Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā", kas nosaka, ka laika posmā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam visos mežos aizliegta līdz 10 gadu vecu priežu un lapu koku un līdz 20 gadu vecu egļu mežaudžu kopšana, izņemot jaunaudzes, kuru vidējais augstums skuju kokiem ir līdz 0,7 metriem, bet lapu kokiem līdz 1 metram.

Jaunaudžu kopšanā jāievēro SIA "Rīgas meži" noteiktās kvalitātes prasības.

Izvērtējot Meža valsts reģistra datus, atbilstoši iepriekš veiktajai saimnieciskajai darbībai, kas, atbilstoši normatīvajiem dokumentiem, nosaka kopšanas prasības, izpildi noteiktā laikā pēc atjaunošanas, līdz 2034. gadam plānotas darbības vismaz 3820 ha kopplatībā (Tabula 34).

Tabula 34 Obligāti kopjamās jaunaudžu platības uz IMAP izstrādes brīdi

obligātais kopšanas gads	platība, ha
2025	375,58
2026	356,87
2027	412,96
2028	375,45
2029	493,36
2030	290,56
2031	421,97
2032	355,67
2033	376,70
2034	361,37

Vienlaicīgi, atbilstoši ikgadējam meža monitoringa pārskatam, jaunaudžu kopšanas darbi tiek veikti nesagaidot spēkā esošajos normatīvajos aktos noteikto termiņu, lielākā platībā - vidēji vismaz 600 ha.

DABAS VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA

SIA „Rīgas meži” ilgtermiņa mērķis dabas vērtību saglabāšanā un vides aizsardzībā ir noteikti 2021. gadā noteiktajos nefinanšu mērķos, kā arī ietver pamatprincipus:

- nodrošināt dabas daudzveidības saglabāšanu;
- samazināt saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi;
- saglabāt dabisku mežu biotopus, reto un aizsargājamo sugu dzīvotnes.

Vienlaikus uzņēmuma mērķis, īstenojot ainavu ekoloģiskās plānošanas principus, sagatavojot dabas un rekreācijas zonās ainavu dizaina plānus, ir īstenot integrētu, dinamisku dabas vērtību saglabāšanu, veicot ikdienas mežsaimnieciskos darbus.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošana

Mežsaimnieciskie darbi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās tiek īstenoti, balstoties uz izstrādātajiem dabas aizsardzības plāniem.

Mikroliegumu un īpaši aizsargājamo meža iecirkņu apsaimniekošana

Mikroliegumos meža apsaimniekošanas pasākumi netiek plānoti. Tajos var tikt veiktas aizsargājamo sugu atbalsta darbības, piemēram, mākslīgo ligzdvieta izvietošana, sadarbojoties ar Latvijas Ornitoloģijas biedrību.

Integrētā meža apsaimniekošanas plāna periodā paredzēta mikroliegumu (ML) robežu sakārtošana, sadarbojoties ar VMD, nodrošinot ML robežu atbilstību faktiskajai meža ierīcībai un korektu ierobežojuma pazīmi Meža valsts reģistrā gan mikrolieguma, gan ar to robežojošiem nogabaliem.

Bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgu meža struktūras elementu saglabāšana

Bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu meža struktūras elementu saglabāšana ir būtisks faktors, lai aizsargātu meža ekosistēmu un tās sugu daudzveidību. Šie elementi nodrošina dzīvotnes, barības avotus un patvērumu daudziem organismiem, kā arī uztur ekosistēmas funkcijas un dabiskos procesus. Galvenie bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgie meža struktūras elementi, kuri jā saglabā, ir uzskaitīti tālāk.

Bioloģiski veci lielu dimensiju koki:

- veci koki ir dzīvotne daudzām retām un aizsargājamām sugām, piemēram, sūnām un ķērpjiem, kukaiņiem, sēnēm, putniem un zīdītājiem; šādi koki bieži vien ir dobi un īpaši svarīgi dobumos ligzdojošajiem putniem, kā arī sikspārņiem u.c. dzīvniekiem;
- vecie koki nodrošina arī barības avotus (piemēram, ziedus, augļus, sveķus) un patvērumu organismiem, kas ir atkarīgi no specifiskiem dzīves apstākļiem, kas sastopami tikai šādos kokmateriālos.

Mirusī koksne - gan stāvoša, gan kritusi:

- mirusī koksne ir ļoti nozīmīga bioloģiskajai daudzveidībai, jo tā nodrošina substrātu sēnēm, sūnām, ķērpjiem, kukaiņiem un dažādiem saprotrofiskiem organismiem;

- krituši stumbri kalpo par substrātu jaunu koku dīgšanai un augšanai, kā arī nodrošina dzīvotni dažādiem bezmugurkaulniekiem, kuriem svarīgs ir trūdēšanas process;
- stāvoša mirusī koksne ir svarīga arī dobumos dzīvojošiem putniem un kukaiņiem, kas izmanto šos kokus ligzdošanai un barošanās nolūkiem.

Atsevišķi koki un koku grupas dažādos vecumos:

- jā saglabā dažāda vecuma koku grupas, lai nodrošinātu meža struktūru dažādību; mežs ar dažādu vecumu un izmēru koki veido daudzveidīgu dzīves vidi dažādām sugām;
- tas palīdz uzturēt ilgtermiņa ekosistēmas stabilitāti un paaugstina meža spēju pielāgoties klimata pārmaiņām un citiem ārējiem faktoriem.

Atklātas vietas un zālāji mežā:

- mazas, atklātas vietas vai meža zālāji ir būtiski, lai nodrošinātu dažādus mikroklimatiskos apstākļus un barības avotus konkrētām sugām, piemēram, apputeksnētājiem kukaiņiem vai zālaugu sugām;
- šādas zonas palīdz uzturēt ainavu mozaīku un atbalsta sugu, kas ir atkarīgas no saules gaismas vai specifiskām augu sabiedrībām, kā arī ir būtiskas meža dzīvniekiem.

Ūdenstilpes, mitrzes un strauti:

- ūdens resursu un mitrāju saglabāšana ir svarīga, lai nodrošinātu dzīvotni daudzām ūdenī un mitrā vidē dzīvojošām sugām;
- dabiski mitrāji un strauti kalpo kā barības avots un dzīvotne, un tie regulē arī vietējās ekosistēmas mitrumu, kas ir svarīgi gan augiem, gan dzīvniekiem.

Bioloģiski vērtīgas mežmalas:

- mežmalas, kas ir pārejas zona starp mežu un atklātu teritoriju, ir īpaši nozīmīgas dažādām sugām; šādas vietas piedāvā gan aizsardzību, gan barības avotus dažādiem organismiem, piemēram, putniem, kukaiņiem un maziem zīdītājiem;
- šajā zonā bieži sastopamas sugas, kas dzīvo pārejas zonā (ekotonā) starp mežu un atklātu ainavu.

Nepārveidotas un dabiskas meža platības:

- dabiskas, neskartas meža platības, kur nav intensīvas cilvēka darbības, ir bioloģiskās daudzveidības patvērums un reizē balsts; šajās platībās tiek saglabāta dabiskā dinamika, piemēram, trūdošo koku cikls, koku dabiska atjaunošanās un citi būtiski ekoloģiskie procesi.

Koku sugu daudzveidība:

- meža sugu daudzveidība, ieskaitot gan lapu koku, gan skujkoku saglabāšanu, nodrošina, ka ekosistēma ir līdzsvarota un nodrošina dažādus mikrobiotopus sugām, kurām ir nepieciešami specifiski koku tipi.

Šo struktūras elementu saglabāšana ir nozīmīga ilgtspējīgas mežsaimniecības kontekstā, jo tie palīdz uzturēt dabisko bioloģisko daudzveidību, kas ir nepieciešama gan pašām sugām, gan cilvēka labklājībai.

Augstāk uzskaitītie elementi tiek galvenokārt izvērtēti, ņemti vērā, izstrādājot ainavu dizaina plānus ainavu ekoloģiskā plāna dabas un rekreācijas zonās.

Ietekmes uz vidi samazināšana

Ietekmes uz vidi samazināšana ir būtisks mērķis, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un aizsargātu dabas resursus nākamajām paaudzēm. Samazinot negatīvo ietekmi uz vidi, tiek aizsargātas ekosistēmas, mazināti klimata pārmaiņu riski un veicināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Šo mērķi var sasniegt, veicot vairākus pasākumus dažādās nozarēs. Galvenie ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumi ir:

- resursu efektīva izmantošana un pārvaldība;
- atkritumu samazināšana un pārstrāde;
- aprites ekonomika;
- piesārņojuma mazināšana;
- klimata pārmaiņu ietekmes mazināšana;
- dabas teritoriju un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība;
- izglītība un sabiedrības iesaiste.

Informācija par ietekmes uz vidi mazināšanas pasākumiem tiek apkopota un publicēta uzņēmuma Ilgtspējas pārskatā.

MEŽA AIZSARDZĪBA

Meža aizsardzības pasākumi ir darbību kopums, kas vērsts uz meža ekosistēmu, bioloģiskās daudzveidības un mežaudžu saglabāšanu, kā arī aizsardzību pret kaitēkļiem, slimībām, ugunsgrēkiem un citiem apdraudējumiem. Šie pasākumi nodrošina meža veselību un ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Galvenie meža aizsardzības pasākumi

- **Ugunsdrošības pasākumi:**
 - o ugunsdrošības joslu izveide: veido speciālas ugunsdrošības joslas, lai novērstu uguns izplatīšanos meža ugunsgrēku gadījumā;
 - o ugunsdzēsības infrastruktūras uzturēšana: nodrošina piekļuvi ūdens avotiem un ugunsdzēsības tehnikai, kā arī uztur ugunsdzēsības ceļus;
 - o atbildīga apmeklētāju uzvedība: izglīto sabiedrību par drošu uguns lietošanu mežā un izvieto informācijas standus ar ugunsdrošības noteikumiem.
- **Aizsardzība pret kaitēkļiem un slimībām:**
 - o kaitēkļu monitorings: regulāra kaitēkļu, galvenokārt, mizgraužu izplatības uzraudzība, lai savlaicīgi pamanītu invāzijas;
 - o preventīvi pasākumi: insekticīdu vai bioloģisko līdzekļu izmantošana kaitēkļu ierobežošanai, feromonu slazdu izvietošana;
 - o meža veselības monitorings, lai laicīgi konstatētu mežaudžu veselības pasliktināšanos, noskaidrotu to izraisošos cēloņus un veiktu nepieciešamos pasākumus mežaudžu aizsardzībai, sadarbojoties ar meža un augu veselības ekspertiem VMD, LVMI "Silava" un VAAD.
- **Aizsardzība pret eroziju un ūdens piesārņojumu:**
 - o atbilstoša meliorācijas un ūdens noteces sistēmu izveide, lai novērstu augsnes eroziju un aizsargātu meža augsni.
- **Meža atjaunošanas pasākumi:**
 - o dabiskās atjaunošanās veicināšana: dabas procesiem draudzīgu metožu izmantošana, lai veicinātu meža dabisko atjaunošanos pēc mežizstrādes, kas galvenokārt tiek praktizēta dabas un rekreācijas teritorijās.

Nozīmīgākie meža kaitēkļi

Egļu astoņzobu mizgrauzis *Ips typographus* L.

Bīstams kaitēklis, kas galvenokārt uzbrūk eglēm un var izraisīt nopietnus bojājumus mežaudzēm. Šis kukainis ir neliels, apmēram 4-5 mm garš vaboļu dzimtas pārstāvis, un tam raksturīgs astoņzobu rievots raksts uz tā ķermeņa aizmugures. Pēdējos gados mizgrauzim ir divas līdz trīs paaudzes gadā, atkarībā no klimatiskajiem apstākļiem. Silti un sausi laika apstākļi veicina mizgrauža ātru vairošanos.

Galvenie kontroles pasākumi:

- **sanitārā ciršana:** bojāto un invadēto koku izciršana un ātra koksnes izvešana no meža var palīdzēt ierobežot kaitēkļu izplatību;
- **feromonu slazdi:** izmantojot feromonu slazdus, var piesaistīt un iznīcināt pieaugušās vaboles pirms to vairošanās cikla sākuma;

- **veselīga meža uzturēšana:** lai samazinātu mizgrauža izplatīšanās risku, svarīgi ir uzturēt veselīgas un stipras mežaudzes, veicot savlaicīgu meža kopšanu un izvairoties no pārāk bieziem stādījumiem.

2023. un 2024. gados mizgrauža masveida savairošanās dēļ, Latvijā ir ticis izsludināts ārkārtas stāvoklis, kas paredzēja ierobežojumu noteikšanu atkarībā no attāluma līdz vērtīgām egļu mežaudzēm, jau izdoto ciršanas apliecinājumu apturēšanu uz ārkārtas stāvokļa laiku. Uzņēmums izmantoja VMD sagatavoto tiešsaistes ierobežojumu zonējuma karti kā atbalsta informāciju mežsaimnieciskās darbības plānošanai meža datu pārvaldības sistēmā.

Priežu lielais smecernieks *Hylobius abietis* L. un priežu vidējais smecernieks *H. pinastri* Gyll.

Kaitē jauniem skuju koku stādījumiem izcirtumos papildu barošanās laikā. Smecernieki bojā stādu mizu, dzinumus un pumpurus, kas kavē stādījumu augšanu un turpmāku saglabāšanos. Kaitējums izcirtumos un jaunaudzēs var turpināties vairākus gadus. Lai samazinātu smecernieku nodarīto kaitējumu, SIA "Rīgas meži" veic šādus pasākumus:

- stādīšanas atlikšana uz 1-2 gadiem platībās, kur pastāv smecernieka apdraudējums;
- augsnes sagatavošana pirms stādīšanas;
- ar sistēmas iedarbības insekticīdu apstrādātu stādu stādīšana;
- koku apstrāde ar insekticīdu smecernieku papildu barošanās laikā (kad nepieciešams).

SIA "Rīgas meži" meža atjaunošanai izmanto ar insekticīdu apstrādātus stādus. Kokaudzētavā "Norupe" priedes un egles ietvarstādi pirms šķirošanas tiek apstrādāti ar sistēmas iedarbības insekticīdu.

Egļu mūķene *Lymantria monacha* L.

Egļu mūķene ir viens no bīstamākajiem skuju koku kaitēkļiem, kas galvenokārt uzbrūk eglēm un priedēm. Tā var izraisīt nopietnus bojājumus mežaudzēm, jo kāpuri intensīvi barojas ar skujām, kas novājina koku un var novest līdz to bojāejai.

- galvenās saimniekorganismu sugas: egļu mūķene sastopama uz eglēm un priedēm;
- barošanās paradumi: kāpuri pavasarī izšķīļas un sāk intensīvi baroties ar koku skujām, radot skuju defoliāciju (zaudēšanu), kas koku padara uzņēmīgāku pret citiem kaitēkļiem un slimībām;
- dzīves cikls: pieaugušās mūķenes izlido vasarā, dēj olas uz koku mizas, un jauni kāpuri izšķīļas nākamajā sezonā; siltas ziemas un sausas vasaras veicina to vairošanos.

Masveida savairošanās:

- egļu mūķenes masveida savairošanās Pierīgas mežos novērota 2011. gada veģetācijas periodā;
- parasti masveida invāzijas cikls ilgst 6-8 gadus:
 - o 2-3 gadi skaita pieaugums;
 - o 1-2 gadi strauja savairošanās;
 - o 1-2 gadi uzliesmojums, pēc kā seko 1-2 gadu skaita samazinājums;
- kaitējuma rezultātā koki zaudē ievērojamu skuju daļu, kas apdraud mežaudzes dzīvotspēju.

Kontroles un profilakses pasākumi:

- **ķīmiskā kontrole:** masveida izplatības gadījumos mežsaimniecībā bieži tiek izmantota aviometode, izsmidzinot ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus; tomēr SIA "Rīgas meži", ņemot vērā ķīmisko vielu ietekmi uz vidi un sertifikāciju, Pierīgas mežos šo metodi neplāno izmantot;
- **dabiskie ienaidnieki:** egļu mūķenes populāciju regulē tādi dabiskie ienaidnieki kā parazitārie kukaiņi (kāpurmušas), vīrusu slimības (poliedrozes), un putni.

Profilakses pasākumi:

- **kukaiņēdāju putnu piesaistīšana:** profilaktiski ieteicams izvietot putnu būrus apdraudētajās teritorijās, lai piesaistītu kukaiņēdājus putnus, kas samazina kaitēkļu populāciju;
- **dabisko dzīvotņu uzturēšana:** mežsaimniecības pasākumi, kas veicina kukaiņēdāju putnu, plēsīgo kukaiņu un citu dabisko ienaidnieku izplatību, palīdz dabiskā veidā samazināt kaitēkļu skaitu.

Meža maijvabole *Melolontha hippocastani* F.

Viens no galvenajiem kaitēkļiem, kas apdraud jaunus skuju koku stādījumus, īpaši priedes. Tās kāpuri (tārpi) dzīvo augsnē un barojas ar koku saknēm, izraisot nopietnus bojājumus, kas var vājināt vai pat iznīcināt stādus:

- kāpuri barojas ar koku saknēm, galvenokārt bojājot priedes un eglītes;
- dzīves cikls: maijvaboles dzīves cikls ilgst apmēram 3-5 gadus, ar ilgstošu kāpuru attīstību augsnē;
- bojājumi: kāpuru izraisītie bojājumi var kavēt stādījumu augšanu vai izraisīt koku nokalšanu.

Kontroles pasākumi:

- **augšnes apstrāde pirms stādīšanas,** lai samazinātu kāpuru skaitu;
- **insekticīdu izmantošana** jaunu stādījumu aizsardzībai;
- **putnu un dabisko ienaidnieku piesaistīšana,** kas barojas ar maijvaboles kāpuriem.

Rīgas mežos maijvaboles postījušas jaunaudzis galvenokārt Juglas mežniecībā. Pēdējos gados masveida savairošanās sekmēti postījumi nav novēroti.

Egļu bruņuts *Physokermes piceae* Schr.

Kaitēklis, kas uzbrūk eglēm, īpaši novājinātām audzēm, izsūcot to sulu un vājinot kokus. Tas biežāk izplatās mitrās vai nosusinātās kūdras augsnēs, kur koki ir jutīgāki pret kaitēkļiem. Egļu bruņuts sūc egļu sulu, kas vājina koku veselību un var samazināt koku augšanu. Masveida izplatība parasti notiek novājinātās mežaudzēs, kā piemēram, uz kūdras augsnēm. 2010. gadā egļu bruņuts masveidā izplatījās novājinātās egļu audzēs Rīgas mežos, galvenokārt uz nosusinātām kūdras augsnēm. 2011. gadā egļu vitalitāte uzlabojās, un bruņuts izplatība samazinājās.

Aizsardzības līdzekļu lietošana

Meža apsaimniekotājs dod priekšroku integrētai augu aizsardzībai, bioloģiskiem līdzekļiem un alternatīvām mežkopības metodēm, tādējādi samazinot ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, kā to nosaka FSC un PEFC prasības. Meža darbos tiek izmantoti tikai Latvijas Republikā reģistrēti pesticīdi, kas paredzēti konkrētām darbībām mežā.

Augu aizsardzības līdzekļi, kas satur Pasaules veselības organizācijas 1.A un 1.B kategorijas vielas, kā arī FSC aizliegto pesticīdu sarakstā iekļautās vielas un citi īpaši toksiski ķīmiskie līdzekļi, netiek lietoti.

Izņēmumi ir iespējami tikai ārkārtas gadījumos, kad ir izsludināts ārkārtas stāvoklis un saņemta Valsts augu aizsardzības dienesta atļauja.

Visa ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu izmantošana tiek dokumentēta. Uzskaitē norāda tirdzniecības nosaukumu, aktīvo vielu, izmantoto daudzumu, lietošanas laiku, vietu, platību un pielietošanas iemeslu. Aizsardzības līdzekļus lieto tikai atbilstoši ražotāja norādījumiem, un tos izmanto apmācīts personāls, kas strādā ar nepieciešamo aprīkojumu.

MEDĪBU SAIMNIECĪBA

Medību saimniecība ir saimnieciska darbība, kas ietver savvaļas dzīvnieku populāciju apsaimniekošanu, izmantojot medības kā līdzekli dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai un populāciju regulēšanai. Tās mērķis ir uzturēt dzīvnieku populāciju veselīgu un līdzsvarotu, lai nodrošinātu ekosistēmas stabilitāti un saglabātu bioloģisko daudzveidību. Vienlaicīgi nepieciešams nodrošināt, lai medījamo dzīvnieku populācijas lielums nebūtu par pamatu mežaudžu, meliorācijas sistēmu postījumiem, neveicinātu meža dzīvnieku tuvošanos un ienākšanu apdzīvotās vietās.

Svarīgi uzsvērt, ka Rīgas mežu teritorijas, kas galvenokārt atrodas galvaspilsētā un 20–50 km rādiusā ap to, ikdienā tiek intensīvi izmantotas dažādām aktivitātēm. Vairāk nekā puse teritorijas regulāri tiek izmantota mācībām - tostarp militārajām mācībām, aktīvai atpūtai, sporta sacensībām un treniņiem, pastaigām, sēņošanai, ogošanai un citām nodarbēm. Šī ir uzņēmuma mežu īpatnība, kurā mūsu sadarbības partneriem, tostarp medību tiesību nomniekiem Pierīgas mežos, ir jāprot darboties. Lai nodrošinātu drošību un sapratni, būtiska ir efektīva sadarbība, savstarpēja komunikācija un sabiedrības izglītošana. Uzņēmums regulāri atgādina un informē par sadarbības, sapratnes un drošības aspektiem gan publiski, gan individuāli. Vienlaikus sadarbība šajā jomā ir svarīga un nepieciešama pastāvīga tās pilnveidošana. Tāpat ir būtiski, lai medību kolektīvos būtu un medībās piedalītos personas ar visām nepieciešamajām atļaujām, kas ievēro medību noteikumus. Tādēļ uzņēmumam ir svarīgi, lai profesionalitāte un normatīvo aktu ievērošana būtu medību kolektīvu prioritāte. Rīgas mežu speciālisti, sadarbojoties ar VMD, LMS un citām iesaistītajām organizācijām, plāno turpināt sadarbību un nodrošināt, ka sadarbības partneriem, kuri nomā vai varētu nomāt uzņēmuma teritorijas, tiek sniegts detalizēts skaidrojums par viņu pienākumiem, atbildību un tiesībām, kas jāievēro, slēdzot vai īstenojot medību nomas līgumus.

Rīgas meži sev kā īpašniekam piekritošās medību tiesības kā arī Rīgas domes īpašumu medību tiesības, pamatojoties uz deleģējuma līguma pamata, nodod maksas lietošanā medību formējumiem (Tabula 35).

Tabula 35 Noslēgtie medību līgumi

formējuma nosaukums	platība, ha
Brieži	1874,6
Dzilnas	468,5
Ērgļu ligzda	4798,7
Indrāni	200,9
mednieku biedrība "Rīgas meži"	17432,9
mednieku klubs "Limbaži"	480,2
Mežāzis	6359,0
Olaine	716,8
Pierīgas	17120,5

SIA "4BF Company"	5093,6
Vaičekonis	669,1
kopā	55214,8

MEŽA UGUNSDROŠĪBA

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem, meža ugunsgrēku atklāšanu, ierobežošanu un dzēšanu veic Valsts meža dienests. Tomēr, ņemot vērā mežniecību teritoriju augsto ugunsbīstamību un iedzīvotāju lielo apmeklējumu ugunsbīstamajā periodā, ugunsgrēku likvidācijā bieži iesaistās arī mežniecības darbinieki, lai nodrošinātu ātru reaģēšanu. Mežniecības darbinieki ir pienācīgi apmācīti un aprīkoti ar nepieciešamo ekipējumu.

Papildus ugunsgrēku dzēšanas pasākumiem, liela nozīme ir profilaktiskajiem pasākumiem, lai samazinātu ugunsgrēku izcelšanās riskus. Mežniecības teritorijās tiek uzturētas mineralizētās joslas, kas kalpo kā barjeras uguns izplatībai. Tiek izvietotas brīdinājuma zīmes, lai informētu iedzīvotājus par ugunsbīstamību un nepieciešamību ievērot drošības noteikumus.

2023. un 2024. gadā attīstīta sadarbība ar VMD, lai sniegtu atbalstu attālinātās novērošanas ugunsapsardzības sistēmas attīstībai, nepieciešamības gadījumā izmantojot uzņēmuma dronus, lai kontrolētu sistēmā redzamos dūmu brīdinājumus.

Mežaudžu un izcirtumu iedalījuma ugunsbīstamības klasēs nosacījumus nosaka Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumu Nr. 238 *Ugunsdrošības noteikumi* 13. pielikums. Rīgas mežos galvenokārt ir I un II ugunsbīstamības klases mežaudzes. Ar augstāko ugunsbīstamību ir Juglas rekreācijas un Olaines rekreācijas, mežsaimniecības teritorijas (Tabula 36).

Tabula 36 Ugunsbīstamības klases ainavu vienības (nogabalu skaita īpatsvars)

ainavas vienība	1	2	3
Daugavas - Daba	67,1	23,9	8,9
Daugavas - Daba un rekreācija	87,8	12,2	
Daugavas - Mežsaimniecība	76,3	21,0	2,7
Daugavas - Rekreācija	75,3	23,3	1,3
Garkalnes - Daba	80,0	15,7	4,3
Garkalnes - Daba un rekreācija	93,1	4,6	2,3
Garkalnes - Mežsaimniecība	76,7	17,3	5,9
Garkalnes - Rekreācija	93,6	4,1	2,4
Juglas - Daba	73,6	19,2	7,1
Juglas - Daba un rekreācija	87,0	13,0	
Juglas - Mežsaimniecība	73,2	23,7	3,1
Juglas - Rekreācija	94,2	3,3	2,5
Olaines - Daba	57,9	35,3	6,8
Olaines - Daba un rekreācija	98,0	2,0	
Olaines - Mežsaimniecība	63,5	35,5	1,1
Olaines - Rekreācija	97,7	2,0	0,3
Rīgas - Daba	74,3	23,6	2,2
Rīgas - Daba un rekreācija	86,1	13,2	0,7
Rīgas - Mežsaimniecība	66,2	31,0	2,8
Rīgas - Rekreācija	88,5	10,6	1,0
Tīreļu - Daba	51,1	38,3	10,6

Tīreļu - Daba un rekreācija	42,9	57,1	
Tīreļu - Mežsaimniecība	67,7	30,9	1,4
Tīreļu - Rekreācija	91,3	7,7	1,0
Katrīnas - Mežsaimniecība	29,3	63,8	6,9
Katrīnas - Daba	13,2	64,9	21,9

Vidējais ugunsgrēkus skaits gadā kopš 2008. gada, sākot no kura uzņēmumā tiek apkopota informācija par ugunsgrēkiem, ir reģistrēti 73 ugunsgrēki ar vidējo platību 0,3 ha. Katru gadu tiek atjaunotas mineralizētās joslas vidēji 514 km kopgarumā.

REKREĀCIJAS PASĀKUMI

Meža rekreācijas pasākumu nodrošināšanas darbi ietver dažādas darbības, kas veicina sabiedrības atpūtu un izglītību mežā, vienlaikus saglabājot dabas vērtības. Šie darbi ir virzīti, lai meža resursi tiek ilgtspējīgi izmantoti gan rekreācijas, gan dabas aizsardzības nolūkos. Galvenie meža rekreācijas pasākumu nodrošināšanas darbi ir:

- taku un celiņu ierīkošana un uzturēšana;
- atpūtas vietu ierīkošana un uzturēšana;
- informācijas stendu un norāžu uzstādīšana;
- dabas taku un izglītojošo maršrutu ierīkošana;
- drošības pasākumu nodrošināšana;
- rekreācijas aktivitāšu vietu izveide.

Šīs aktivitātes nodrošina sabiedrībai iespēju atpūsties dabā, organizēt apmeklētāju plūsmas, vienlaikus saglabājot meža ekosistēmas un ievērojot ilgtspējīgas mežsaimniecības principus.

2024. gadā Rīgas mežniecības teritorijā, Šmerļa mežā izveidota pirmā Pieejamības taka Rīgas mežu teritorijās. Bez vairāk kā vienu kilometru garās Pieejamības takas, kuru ērti var izbaukt arī cilvēki ratiņkrēslos, mežā ir izveidota ainaviskā Dambjapurva ezera taka, kā arī kāpu saposmotie Lielais un Mazais sporta aplis. Tāpat, mežā ir nostiprināti un nolīdzināti ceļi, izvietoti atpūtas soliņi un galdi, kā arī uzstādītas informatīvās norādes un kartes.

Rīgas meži arī turpmāk plānos un veidos līdzīgas takas citos Rīgas mežu masīvos Rīgā un Pierīgas mežniecībās, kā arī vietās, kur iedzīvotājiem ir tāda nepieciešamība.

Taku ierīkošanas procesā Rīgas meži iesaista gan iedzīvotājus, gan dažādas nevalstiskās organizācijas, tādējādi radot takas, kas pieejamas maksimāli plašam iedzīvotāju lokam.

Tāpat, Rīgas meži kopā ar Latvijas orientēšanās federāciju veido orientēšanās poligonus īpašumā un apsaimniekošanā esošajos mežos.

Nodrošinot rekreācijas iespējas mežniecības balstās uz ainavu ekoloģisko plānu, kurā nodalītas rekreācijai pievilcīgās un sabiedrības izmantotās teritorijas, saglabā un uztur iepriekš izveidotās atpūtas vietas, takas, kultūrvēsturiskos objektus, kuri tiek uzskaitīti ikgadējā monitoringa pārskatā.

Izglītojošie pasākumi tiek īstenoti sadarbībā ar Ekvido darbiniekiem, balstoties uz Ekvido telpām un meža platībām ap tām Ogrē.

DARBA AIZSARDZĪBA

Veicot mežsaimnieciskos darbus un strādājot mežā, darba aizsardzības jomā tiek stingri ievērotas LR normatīvo aktu prasības, lai novērstu vai mazinātu nelaimes gadījumus darba vietā un nodrošinātu darbinieku drošību un veselību darba vietā. Galvenās darba aizsardzības prasības mežsaimniecības nozarē regulē Ministru kabineta Nr. 310 "Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā". Galvenie darba aizsardzības virzieni meža darbos ir:

Darba apģērbs un individuālie aizsardzības līdzekļi:

- katram darba veidam meža darbos tiek noteikts kādi individuālie aizsardzības līdzekļi darbiniekam jālieto;
- pildot noteikto darbu, individuālie aizsardzības līdzekļi jālieto obligāti, un tie ir: galvas aizsardzībai - ķiveres; dzirdes aizsardzībai - ausu aizbāžņi vai austiņas; acu vai sejas aizsardzībai - aizsargbrilles vai sejsargs; pēdu aizsardzībai - aizsargapavi, darba apavi; roku aizsardzībai - aizsargcimdi un ķermeņa aizsardzībai - darba apģērbs vai speciāls apģērbs.

Darba instrumentu drošība:

- mežsaimniecības darbos atļauts izmantot darba aprīkojumu, kas atbilst normatīvajiem aktiem par darba aprīkojuma lietošanu;
- aprīkojumu lieto, ievērojot ražotāja instrukciju;
- darbiniekam darba aprīkojums (motorzāģi, krūmgrieži u.c.) vienmēr jāpārbauda pirms darba uzsākšanas, tas regulāri jākopj, lai nodrošinātu tā darbību;
- darbiniekiem jābūt apmācītiem pareizi lietot darba aprīkojumu, tā novēršot vai mazinot nelaimes negadījumu darbā iespējamību.

Darba organizācija:

- pirms darbu uzsākšanas, atbilstoši LR normatīvo aktu regulējumiem tiek noteiktas bīstamās zonas un izvietotas drošības zīmes;
- darbus organizē, ņemot vērā laikapstākļus.

Komunikācija un komandas darbs:

- strādājot mežā, īpaši svarīga ir skaidra un nepārtraukta komunikācija starp komandas locekļiem; jāizmanto radiosakari vai citas saziņas ierīces;
- darbus nedrīkst veikt viens darbinieks, bet tas jā dara vismaz diviem vai vairāk darbiniekiem, īpaši, ja darbi ir saistīti ar kokmateriālu gāšanu vai smagu tehniku.

Riska novērtēšana un samazināšana:

- katru gadu mežsaimniecības darbiniekiem tiek veikta darba vides risku novērtēšana;
- pirms darbu uzsākšanas ir jāveic arī riska novērtējums cirmsai un jāidentificē iespējamie apdraudējumi, piemēram, nestabili koki, izteikts reljefs vai mitras ieplakas, laika apstākļi, kā arī iespējamie mehāniskie un ķīmiskie riski;
- jāievēro īpaši piesardzības pasākumi, strādājot uz stāvām nogāzēm vai tuvumā ūdenstilpēm.

Apstādināšana un ārkārtas gadījumu rīcības plāni:

- darbiniekiem ir pieejami pirmās palīdzības līdzekļi un ārkārtas gadījumos tiek ievēroti rīcības plāni;
- darbiniekiem jābūt apmācītiem, kā rīkoties ārkārtas situācijās, piemēram, nelaimes gadījuma darbā, traumā, ugunsgrēku vai citu bīstamu apstākļu gadījumā.

Laika apstākļu ietekmes novērtējums:

- plānojot mežsaimniecības darbus vienmēr jāņem vērā laika apstākļus; īpaši bīstami ir strādāt stipra vēja, negaisa vai slapjdrauņas apstākļos, kad pastāv liels risks, ka koki var neparedzami lūzt vai nokrist;
- ievērojot šos principus, var būtiski samazināt nelaimes gadījumu risku un nodrošināt drošu un efektīvu darbu mežā.

Nodarbinātības pamatprincipi:

- SIA "Rīgas meži" nenodarbina personas, kas jaunākās par 15 gadiem, saskaņā ar LR Darba likuma prasībām.
- Neizmanto padotos darbiniekus piespiedu darbā.
- Nodarbinātībā un profesijas izvēlē nav diskriminācijas.
- Nodarbinātie var brīvi veidot un apvienoties arodbiedrībās, slēgt koplīgumus un tos īstenot.
- Sabiedrība nodrošina tādus darba apstākļus, kas neapdraud padoto darbinieku veselību un drošību, saskaņā ar LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un uzņēmuma izstrādātajām procedūrām Darba aizsardzības jomā.

IEPRIEKŠĒJA GADA PERIODĀ GALVENIE SAIMNIECISKIE RĀDĪTĀJI

Ciršanas apjomi par katru gadu tiek publicēti meža apsaimniekošanas monitoringa pārskatos. Pēdējo gadu lielākie ciršanas apjomi (Tabula 37) ir dēļ sanitārā stāvokļa, ko noteica egļu astonezību mizgrauža savairošanās.

Tabula 37 Ciršu platības iepriekšējā MAP periodā

gads	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
kailcirte	555,8	379,8	429,9	459,3	389,9	224,9	255,1	152,4
izlases cirte	210,1	353,1	403,8	162,6	76,4	186,5	103,5	812,0
kopšanas cirte	690,0	1215,5	632,0	549,9	430,7	397,2	347,3	293,9
sanitārā cirte			83,4	72,6	70,0	297,3	594,3	998,1
citas cirtes		116,4	0,1	124,8	349,1	445,0	475,4	86,4
kopā, ha	1456	2065	1549	1369	1316	1551	1776	2343

Pēc datiem, kas ir iesniegti monitoringa pārskatā, 2024. gadā ir šādi apjomi:

Galvenā cirtē - 100 391m³, tajā skaitā **cirte pēc VMD sanitārā atzinuma** - 44 442m³;

Krājas kopšanas cirtes – 60 381 m³, tajā skaitā **sanitārās izlases cirtēs** – 34 526 m³;

Kopā izcirstā krāja - 160 772 m³.

APSAIMNIEKOŠANAS IKGADĒJIE PLĀNI

Ikgadējie mežizstrādes darbi tiek īstenoti atbilstoši uzņēmuma iekšējai kārtībai "Cirsmu fonda sagatavošanas noteikumiem", plānošana balstās uz:

- maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma aprēķinu IMAP plānošanas periodam;
- plānošanas blokiem kvartālu līmenī pa gadiem;
- sagatavoto ekspluatācijas fondu galvenajai un kopšanas cirtēm.

Plānošanu veic mežniecības un Meža apsaimniekošanas plānošanas nodaļas speciālisti, sadarbībā ar vides speciālistu un mežizstrādes nodaļu. Atbilstoši ainavu ekoloģiskā plānojama zonām, tiek izstrādāti vai korigēti cirsmu izstrādes bloku ainavu dizaina plāni.

Sagatavotās cirsmas, izņemot sanitārās cirsmas tiek apstiprinātas vai atceltas ar ikreizēju valdes lēmumu.

MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNA AKTUALIZĀCIJA

Iepriekšējie uzņēmuma meža apsaimniekošanas plāni, kuru termiņš ir līdz 2026. gadam, ir spēkā līdz šī IMAP apstiprināšanai. Vienlaicīgi visos nākotnes, sevišķi maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma, aprēķinos ir ņemts vērā iepriekšējos plānos ieplānotās darbības.

Meža apsaimniekošanas plāna aktualizācija tiek veikta pēc pieprasījuma principa, reaģējot uz meža apsaimniekošanu ietekmējošo datu, notikumu ikdienas analīzes procesu, pārskatot atbilstoši plānotos mežsaimnieciskos, apsaimniekošanas pasākumus.

Dati, informācijas avoti, kas tiek regulāri novērtēti, monitoringa biežums:

- pašvaldību teritoriju plānojumi; pēc apstiprināšanas fakta;
- dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols"; reizi mēnesī;
- iekšējā vides monitoringa rezultāti; reizi gadā;
- Eiropas Savienības un Nacionālie normatīvie akti; pēc normatīvo dokumentu pieņemšanas fakta.

Plāna aktualizācija nepieciešamības gadījumā tiek īstenota reizi gadā kā monitoringa pārskata sastāvdaļa:

- Ekosistēmu pakalpojumu aktuālais novērtējums.
- Nocirstais apjoms atbilstoši tāmei.
- ES nozīmes biotopu kvalitātes ikgadējais novērtējums.
- Citi bioloģiskās daudzveidības indikatori pēc to izstrādes.
- Lēmums par tāmes (ne)mainīšanu, jaunā tāme.

Meža apsaimniekošanas plāns kopumā tiek aktualizēts ne retāk kā reizi piecos gados.

MONITORINGS

Meža apsaimniekošanas monitorings

Meža apsaimniekošanas plāna monitoringa kārtība iekļauta tādās IMAP nodaļās kā “Meža apsaimniekošanas plāna aktualizācija”, “Rekreācijas pasākumi”, “Iegūtās meža nekoksnes vērtības” un citur.

Monitoringa veikšanas metodika ir pārskatīta un papildināta, lai pilnīgāk atbilstu 4.02.2014. MK noteikumiem Nr. 67 “Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu”, PEFC un FSC® Nacionālajiem meža apsaimniekošanas standartiem, un atspoguļotu aktuālo informāciju atbilstoši SIA “Rīgas meži” labas korporatīvās pārvaldības principiem attiecībā uz uzņēmuma nefinanšu mērķiem.

Mērķis ir ar ikgadējo monitoringa pārskatu:

- Kontrolēt IMAP mērķu izpildi.
- Aktualizēt IMAP iekļautos rādītājus, nodrošinot plāna grozījumus, ja nepieciešams.

Sugu un Eiropas Savienības nozīmes biotopu monitorings

SIA “Rīgas meži” AAT galveno elementu un ĪSV monitoringa programmas¹¹ (turpmāk tekstā - Monitoringa programma) ietvars izstrādāts pēc SIA “Rīgas meži” pasūtījuma iepirkumu līguma “SIA “Rīgas meži” dabisko meža biotopu monitoringa metodikas izstrāde un lauka apsekojumu 1. kārtā” ietvaros” (Līgums Nr. SRM-22-416-lī). Monitoringa mērķis ir iegūt kvalitatīvus datus, lai objektīvi identificētu un raksturotu izmaiņas vides stāvoklī, kā arī, pamatojoties uz monitoringa ietvaros iegūtajiem datiem, nodrošinātu īpaši saglabājamo dabas vērtību aizsardzību.

Monitoringa programmas ietvars paredz iegūt kvalitatīvus un objektīvus datus par SIA “Rīgas meži” apsaimniekotajām platībām saistībā ar:

- ES nozīmes biotopiem un Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopiem un darbībām, kas īstenotas, lai tos saglabātu, uzlabotu un/vai atjaunotu;
- retu, apdraudētu un īpaši aizsargājamu sugu dzīvotnēm, kā arī darbībām šo sugu un dzīvotņu aizsardzībai vai apsaimniekošanai;
- dabiskajā areālā sastopamām vietējām sugām un bioloģisko daudzveidību, un īstenotām darbībām, lai tās saglabātu un/vai atjaunotu;
- ūdensteču, ūdenstilpņu un piekrastes zonu uzturēšanas pasākumiem;
- ainaviskām vērtībām, un to pasākumu efektivitāti, kuri īstenoti, lai tās saglabātu un/vai atjaunotu;
- īpaši saglabājamām vērtībām, un to pasākumu efektivitāti, kuri īstenoti, lai tos saglabātu un/vai uzlabotu;
- vides vērtībām un ekosistēmas funkcijām, ieskaitot oglekļa piesaisti un uzglabāšanu.

Plāna sagatavošanas laikā (2025) monitorings tiek veikts atsevišķiem - pusotram no Monitoringa programmā ietvertajiem astoņiem fokusa virzieniem un vērtēšanas kritērijiem - ES nozīmes

¹¹ "SIA “Rīgas meži” aizsargājamo teritoriju tīkla galveno elementu un īpaši saglabājamo vērtību monitoringa programma 2023. – 2032. gadam", SIA “EcoSolutions and Environmental Resources Management”, 2023.

biotopiem un Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopiem; atsevišķām reto un apdraudētu sugu populācijām: ligzdojošajiem vistu vanāgiem *Accipiter gentilis* - pēc SIA "Rīgas meži" pasūtījuma, zivjērgļiem *Pandion haliaetus* - Latvijas zivjērgļu monitoringa programmas ietvaros.

SIA "Rīgas meži" uzskaitīto kritēriju monitoringu datu ievākšana tiek īstenota piesaistot ārēju pakalpojuma sniedzēju, kas lauka datu ievākšanā iesaista atbilstoši kvalificētus speciālistus - sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificētus ekspertus.

Monitoringa plāns paredz, ka ik gadu monitoringā tiek iekļauti 1500 ha ES nozīmes meža biotopu. Plānots, ka integrētā meža apsaimniekošanas plāna darbības laikā tiks pabeigts pilns ES nozīmes meža biotopu monitoringa cikls - bāzes līnija, kura ietvaros tiks iegūta informācija par visiem ES nozīmes meža biotopu poligoniem SIA "Rīgas meži" apsaimniekotajās platībās. Papildus tam, izvērtējot platības, kas šobrīd nav reģistrētas kā ES nozīmes biotopi, tiks apzinātas jaunas ES nozīmes biotopu platības par tām iegūstot detalizētu informāciju. Monitoringa ietvaros tiek sagatavots pārskats par attiecīgajā gadā apsekoto ES nozīmes meža biotopu platību un kvalitātes izmaiņām.

Sākot ar 2026. gadu, plānots uzsākt ES nozīmes meža biotopu kvalitātes uzlabošanas plāna īstenošanu, nodrošinot SIA "Rīgas meži" *Ilgspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2035. gadam* formulēto mērķi - uzlabot ES nozīmes biotopu kvalitāti 20% biotopu apjomā. Platībās, kurās tiks veikti mērķa biotopu kvalitātes uzlabošanas pasākumi, padarīto darbu efektivitāti plānots vērtēt saskaņā ar LIFE Integrētā projekta "*Natura2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija*" LIFE19 IPE/LV/000010 ietvaros izstrādāto *Meža biotopu apsaimniekošanas vienkāršoto monitoringa metodiku*¹². ES nozīmes biotopu kvalitātes uzlabošanas mērķa sasniegšanas novērtējumu plānots nodrošināt, ievācot informāciju ES nozīmes meža biotopu monitoringa ietvaros.

Tabula 38 ES nozīmes meža biotopu platību sadalījums (īpatsvars) pēc kvalitātes vērtējuma (2024)

ES nozīmes biotops, kods	kvalitātes vērtējums, %					Platība, ha
	izcila	laba	vidēja	zema	bez kvalitātes vērtējuma	
2180¹³	8,2	35,3	24,6	1,1	30,7	11010,1
9010*	3,0	21,1	51,7		24,2	2226,1
9020*	35,6	16,9	1,0		46,6	207,6
9050	8,9	35,1	35,1	0,6	20,2	120,4
9060		15,5	30,5	49,7	4,3	127,9
9080*	1,4	36,7	25,8	2,1	34,0	334,8
9160	16,8	6,1			77,0	24,0
9180*	84,6	4,3	11,1			3,7
91D0*	9,1	15,5	43,1	12,8	19,5	1243,8
91E0*	30,7	34,7	6,8	0,2	27,5	170,4
91T0	6,7	22,0	42,3	29,0		122,5

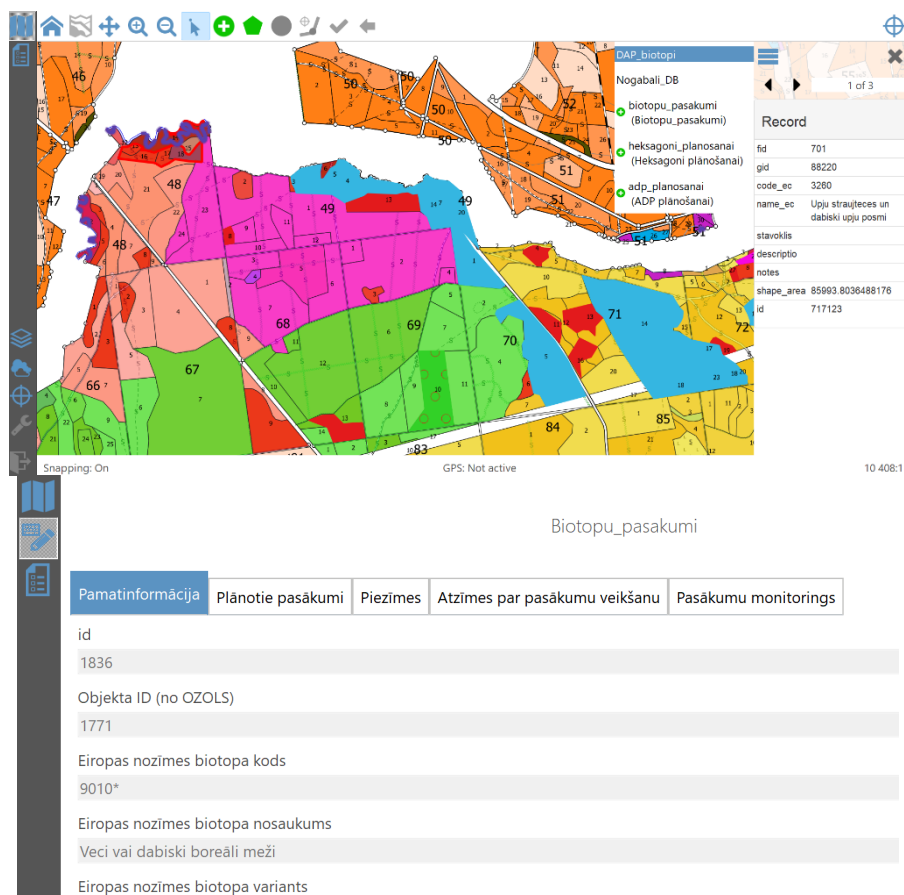
¹² https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2023/12/Meza_vienkarsots_monitorigs_all.pdf

¹³ pārskatā un monitoringā ir iekļauts viens piejūras biotops – 2180 Mežainas piejūras kāpas, ko nosaka Rīgas mežu īpašumu izvietojums

Uzņēmums plāno veikt ievērojami intensīvāku meža un purvu biotopu apsaimniekošanas pasākumu plānošanu un īstenošanu, kas saistās ar mērķiem:

- ES nozīmes biotopu kvalitātes uzlabošana vismaz 20% teritorijās līdz 2030.gadam.
- Apgādes - koksnes ieguves ekosistēmu pakalpojuma iespējamību atbilstoši biotopu apsaimniekošanas mērķiem.

Šim nolūkam uzņēmumā mežniecību speciālistiem ir izstrādāta biotopu apsaimniekošanas pasākumu plānošanas iespēja mobilajā vidē planšetēs (Attēls 25).

Attēls 25 Biotopu apsaimniekošanas pasākumu plānošanas anketa uzņēmuma mobilajā darba vidē.

PIELĀGOŠANĀS KLIMATA PĀRMAIŅĀM

Iepriekšējā MAP periodā (2016-2027) uzņēmums īstenojis korigētu mežsaimniecisko praksi salīdzinājumā ar valstī spēkā esošo normatīvo aktu minimālajām prasībām vai pieņemto praksi nozarē, lai samazinātu riskus, kas saistās ar mizgraužu postījumiem nākotnē, sausākiem pavasarim:

- egļu un bērzu mistraudžu stādīšanu;
- palielinātu kociņu skaitu atjaunojot mežaudzes.

Par koku sugām ar ko atjaunojamās mežaudzes ir uzsākta diskusija ar zinātniekiem un vides nevalstiskajām organizācijām par iespēju veikt mežu atjaunošanu ar tādām tālāk uz dienvidiem izplatītām sugām kā skābārdis. Tāpat, aktualizēts jautājums par mistraudžu un platlapju audžu veicināšanu, tām piemērotās vietās un augšanas apstākļos.

Ir uzsākta izpēte par iespēju pārdot ekosistēmu pakalpojumu – emisiju kredītus, kas balstās uz papildinātas mežsaimnieciskās prakses, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumiem, pagarinot aprites ciklu, īstenojot daļā no teritorijas vienlaidus meža seguma principu, šādi papildus nodrošinot emisiju piesaisti mežaudzēs, samazinot augsnes emisijas.

Mežizstrādes tehnoloģiju jomā uzsākta mazgabarīta mežizstrādes tehnikas izmantošana noteiktās audžu grupās, kas prognozē mazākas mežizstrādes radītās emisijas.

Lai samazinātu emisijas no izstrādātajiem kūdras purviem, uzsākti divi ārējā līdzfinansējuma projekti, kuru ietvaros izvērtēs un veiks darbus purvu dzīvotņu uzlabošanai un atjaunošanai, kas samazinātu šī brīža emisijas no atklātas kūdras platībām.

Bioloģiskās daudzveidības jomā uzņēmuma speciālisti pievērš uzmanību iespējai, ka var parādīties tālāk uz dienvidiem izplatītu Eiropas Savienības meža un citu biotopu grupu veidi uzņēmuma valdījumā esošajās platībās, kā arī sugas.

Uzņēmuma vispārējais stratēģiskais mērķis ietver meža produktivitātes un oglekļa piesaistes augošajā koksņē palielināšanu un valsts klimatneitralitātes mērķu sasniegšanas veicināšanu. Šī ilgtermiņa (10< gadu) mērķa sasniegšanai uzņēmums nepārtraukti plāno un veic pasākumus, lai mežsaimniecību pielāgotu klimata pārmaiņām, mazinātu SEG emisijas ražošanas procesos un palielinātu CO₂ piesaistes mežaudzēs, vienlaicīgi nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides vērtību inventarizāciju. Nozīmīgs uzņēmuma mērķis ir uzlabot pārvaldīto platību kvalitāti, kas ietver CO₂ piesaistes potenciāla uzlabošanu nākotnē, saglabājot un palielinot oglekļa krātuves ekosistēmās (mežs, purvs) un produktos (koksnes u.c.). Sagaidāms, ka klimata pārmaiņas nākotnē turpināsies. Atbilstoši mērenajiem klimata pārmaiņu scenārijiem, pašreizējie meteoroloģisko apstākļu ekstrēmi/anomālijas šī gadsimta beigās var kļūt par normu, tādēļ pielāgošanās klimata pārmaiņām ir nozīmīgs uzdevums. Uzņēmums izvērtē sagaidāmos riskus un pielāgošanās iespējas klimata pārmaiņām, balstoties uz zinātniskajiem pētījumiem. Atbilstoši pētījumu rezultātiem, komerciāli nozīmīgākās koku sugas, kā priede, egļu un bērzs spēj pielāgoties klimata pārmaiņām. Paredzams, ka nākotnē palielināsies vietējo, pašlaik ekonomiski nenozīmīgo platlapju sugu, kas ir mazāk jutīgas pret traucējumiem un to sekām, piemēram, parastās kļavas un liepas mežaudžu platības un komerciālais potenciāls. Plašāk izmantos dabai draudzīgu mežsaimniecību bioloģiskās daudzveidības kāpināšanai. Sagaidāms, ka arī daļā patreiz saimniecisko mežu nozīmīgs mērķis būs dabas aizsardzība vai rekreācija.

Lai samazinātu klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes, pielāgotos klimata pārmaiņām un izmantotu klimata pārmaiņu radītās iespējas, plānojot un veicot mežsaimnieciskās darbības, uzņēmums jau īsteno vairākas darbības:

- audzes sākotnēji veido ar augstāku biežību, veicinot individuālu koku, līdz ar to arī visas audzes kopējās mehāniskās noturības paaugstināšanos;
- īsteno un plānot palielināt dabai draudzīgas mežsaimniecības metodes;
- pēdējos gados veic pasākumus dendrofāgo kukaiņu savairošanas ierobežošanai, piemēram, izvairās no krājas kopšanas ciršu veikšanas egļu audzēs pavasarī-vasarā, skuju koku cirmās izvieto feromonu slazdus;
- apmežo atsevišķas, neizmantotās, mazproduktīvās lauksaimniecības zemes, ja tajās nav reģistrētas dabas vērtības, piemēram, uzņēmuma organizētajās CO₂ talkās;
- klimata mērķa sasniegšanai tiek plānoti un īstenoti pasākumi SEG emisiju samazināšanai:
 - o Uzņēmums ievieš regulējošā ekosistēmu pakalpojuma saistībā ar emisiju piesaisti uzturēšanu meža nogabalu līmenī, atsevišķu cirsmu plānošanai, lai izvērtētu to mežsaimniecisko darbu plānošanas laikā
 - o veic uzņēmuma ekoloģiskās pēdas aprēķinu un analīzes SEG emisiju mazināšanai, ilgtspējas procesa ietvaros;
- CO₂ piesaistes palielināšanai Uzņēmums plāno un veic atbilstošus pasākumus:
 - o plāno pagarinātas aprites mežsaimnieciskās prakses īstenošanu atsevišķās teritorijās, kas nodrošinātu papildus ieņēmumus no CO₂ kredītu tirdzniecības;
 - o kāpina meža ražību, veicot meža atjaunošanu ar selekcionētu stādmateriālu un nomainot mazvērtīgas mežaudzes;
 - o mērķtiecīgi atjauno mežu ar koku sugām, kurām ir lielāks CO₂ piesaistes potenciāls, tajā skaitā koksnes produktos;
 - o savlaicīgi veic jaunaudžu kopšanas cirtes, lai uzlabotu sugu sastāvu, palielinātu augšanas ātrumu un samazinātu rotācijas ilgumu;
 - o plāno degradētu kūdras atradņu rekultivēšanu SEG emisiju mazināšanai; tajā skaitā ārējā līdzfinansējuma mērķtiecīgos projektos;
 - o apmežo neizmantotās lauksaimniecības zemes, ja tajās nav reģistrētas dabas vērtības, tādējādi veicinot Latvijai raksturīgu meža ekosistēmu atjaunošanu;

Būtisku ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā dod koksnes produktu izmantošanas veicināšana, jo īpaši tādu materiālu aizstāšanai, kuru ražošana saistīta ar būtiskām SEG emisijām, piemēram, cementa, tērauda u.tml.. Koksnes produkti ar ilgu izmantošanas laiku, piemēram, konstruktīvie būvmateriāli, ir nozīmīga oglekļa krātuve ilgtermiņā. Šādos koksnes produktos ogleklis var palikt "iekonservēts" daudzus gadu desmitus. Būtisks ir arī "aizstāšanas efekts" – šo produktu izgatavošanā nav izmantoti neatjaunojamie fosilie resursi, tātad samazinātas iespējamās emisijas. Mežizstrādes atlieku, celmu un mazu dimensiju koksnes izmantošana nodrošina fosilo energoresursu aizstāšanu enerģētikā, vienlaikus ir būtiski izvērtēt un iespēju robežās mazināt arī enerģētiskās koksnes ietekmi uz citiem vides aspektiem, piemēram, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Klimata pārmaiņas pēdējos gados, līdzvērtīgi ģeopolitiskajiem draudiem lielvaru attiecībās un sociālai nevienlīdzībai ir pamatoti atzītas par mūsdienu pasaules un cilvēces trīs (3) pamata apdraudējumiem. Klimata pārmaiņu radītās negatīvās ietekmes ir lietussarg-process, kas ietver arī bioloģiskās daudzveidības – sugu, dzīvotņu un biotopu samazināšanos. Strādājot mainīgā vidē, jo svarīga ir atbildīga un adaptīva pārvaldība – sekojot līdzi un zināšanās balstīti laicīgi reaģējot – pielāgojoties, vides izmaiņām.

INTEGRĒTĀS MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNOŠANAS ATTĪSTĪBA 2026-2035

IMAP periodā (2026-2035) paredzēts izvērtēt ligzdojošo putnu monitoringa, kas tiek veikts, lai valsts mērogā noteiktu **meža putnu indeksu**, metodikas lejupmērogošanu, piemērojot iespējai novērtēt Rīgas mežu teritorijas. Šī brīža metodikas ietvaros valsts mērogam ģenerētie transekti Rīgas mežus pārklāj tikai četrās vietās, turklāt Katrīnas mežniecības teritoriju vispār neskar. Līdz ar to, ir nepieciešams izveidot blīvāku transektu tīklu vai izvērtēt iespējas izstrādāt monitoringa metodiku, kas, izmantojot mākslīgā intelekta risinājumus, automātiski analizē parauglaukumu tīklā ierakstītu putnu dziedājumus un dati ir izmantojami.

Ekosistēmu pakalpojumu aprēķinu algoritmu papildināšana atbilstoši jaunākajiem zinātniskajiem pētījumiem. Piemēram, aktualizējot melleņu un dzērveņu ražas aprēķinu formulas, kuru papildinājumi šobrīd tiek izstrādāti LVMI "Silava". Kā arī izvērtējot šobrīd izstrādē esošos aprēķinu algoritmus sēņu ražas, citu ogu ražas noteikšanai. Vismaz daļa no ekosistēmu pakalpojumiem tiks vērtēta arī monetāri, paralēli koeficientu skalai. Tāpat, tiks kompleksāk vērtēti **dzīvotņu nodrošināšanas** indikatori: ES nozīmes biotopu kvalitātes vērtēšana pēc algoritma, meža ekoloģiskās grupas, putniem nozīmīgas vietas, mirusī koksne, īpaši aizsargājamās sūnu un vaskulāro augu sugas, nemeža ES nozīmes biotopi – ar fokusu uz piejūras biotopiem, kas ir viens no uzņēmuma galvenajiem rekreācijas resursiem. Paralēli, veicama ekosistēmu pakalpojumu klasterizācija jeb līdzīgo grupēšana, atlasot piemērotākos monitorējamos pakalpojumus, un nosakot tiem pieļaujamos svārstību intervālu un būtiskuma sliekšņus.

Paredzēts izstrādāt **medību saimniecības plānu** visām Rīgas mežu teritorijām, kas balstoties uz barības bāzes bonitēšanas metodiku, LVMI "Silava" pētījumiem par meža dzīvnieku vides ietilpību balstoties uz apkodumu monitoringa, noteiktu:

- optimālo meža dzīvnieku blīvumu;
- zinātniski pamatotus ieteikumus Rīgas mežu teritoriju sadalīšanai medību iecirkņos;
- medību iecirkņu apsaimniekošanas nosacījumus, kas nodrošinātu medību ekosistēmu pakalpojuma un citu ekosistēmu pakalpojumu līdzsvaru;
- sagatavotu atbilstoši medību saimniecības projektam noteikto medību iecirkņu izsoles noteikums.

Atsevišķi sagatavojama **meža infrastruktūras objektu plānošanas, uzturēšanas un būvniecības kārtība**, iekļaujot pieejamības vērtēšanu un citus integrētās plānošanas aspektus.

Dzīvotņu uzturēšanas ekosistēmu pakalpojuma ietekmes novērtējumam IMAP perioda laikā paredzēts izstrādāt **mežaudžu iekšējās fragmentācijas monitoringa kārtību**, kas respektē Rīgas mežos dzīvojošo sugu ekoloģiskās prasības.

Iepriekš uzskaitītos attīstības plānus Latvijas zinātniskās institūcijas lūgtas uztvert par iespēju attīstīt ar tiem saistītus zinātniskās izpētes projektus sadarbībā ar uzņēmumu.

Jāvērtē **attālās izpētes metožu iespējas** dabas vērtību, pamatā ES nozīmes biotopu, struktūru objektīvā novērtēšanā, kā arī "**virtuālā meža**" pieeja, izmantojot AI iespējas, darbā ar sabiedrību un plānošanā.

Vides pārvaldības pilnveidošana un stiprināšana. Tajā skaitā īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšanas un dzīvotņu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana - izstrādājot aizsardzības nosacījumus, atkarībā no sugu ekoloģiskajām prasībām. Īpaši aizsargājamo sugu un visu ES nozīmes biotopu grupu inventarizācijas, aizsardzība, uzturēšanas, uzlabošanas un atjaunošanas aspektu iekļaušana integrētajā meža apsaimniekošanas pieejā, tajā skaitā, izmantojot Eiropas Meža institūta (*European Forest Institute* www.efi.int) sadarbības platformu un metodes.

Īpaša vērība tiks veltīta **monitoringa** īstenošanas kvalitātei un jēgpilnai vērtējamo kritēriju papildināšanai, kas ir pamats kvalitatīvai un adaptīvai mežsaimniecības procesa plānošanai. Dabas vērtību monitorings papildināms ar ES nozīmes biotopu vērtēšanas plašāku tvērumu, vides kvalitātes vērtēšanā iekļaujot visu biotopu grupu pārstāvošos biotopus, jo īpaši piejūras biotopus – kas ir galvenais uzņēmuma rekreācijas resurss; papildus atsevišķu aizsargājamo putnu sugu populāciju stāvokļa novērtēšanai, uzsākama citu organismu grupu pamatota vērtēšana, piemēram, sūnu, ķērpju, vaskulāro augu fona un atsevišķu aizsargājamo lietussargsugu skaita un vitalitātes vērtēšana.

Uzņēmumā jāturpina meža vides kvalitātes monitorings un tas jāpapildina ar papildus vērtēšanas virzieniem, piemēram, jāievieš ietekmju vērtēšanas monitorings gan oglekļa kredītu tirdzniecības sekmēm; gan emisiju izmaiņu monitorings, iekļaujot Eiropas Savienības prasības par emisiju neitralitāti mežsaimnieciskajā darbībā.

Attīstāms atsevišķs virziens - īstenoto ietekmes uz vidi mazinošo pasākumu efektivitātes izvērtējums, īstenoto biotehnisko pasākumu efektivitātes monitorings, kā arī invazīvo sugu monitorings.

Integrētā meža apsaimniekošanas plāna periodā (2026-2035) plānošanas kvalitātes nodrošināšanai, attīstībai un uzraudzībai, organizējama **IMAP attīstības un uzraudzības darba grupa**, kas mērķtiecīgi un strukturēti strādā ar mežsaimnieciskā procesa attīstību. Plānošanas pilnveidojumi tiek integrēti meža apsaimniekošanas plānā un plānošanas procesā, to fiksējot ar aktualizētu integrētā meža apsaimniekošanas plāna versiju un tās publicēšanu uzņēmuma mājas lapā. Paralēli, tiek domāts par **konsultatīvas grupas organizēšanu**, iesaistot nozares profesionāļus, nevalstiskās organizācijas, zinātnes pārstāvjus, lai nodrošinātu caurspīdīgu un nepastarpinātu konsultāciju procesu plānošanas pilnveidošanai.

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA MEŽA APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNA IZSTRĀDĒ

IMAP sagatavošanas laikā (2024. – 2025.) organizētas vairākas secīgas iekšējas informatīvas sanāksmes. par plāna izstrādes uzsākšanu informēts īpašnieks – Rīgas Dome, 2025.gada maijā tika organizētas konsultatīvas sarunas ar iesaistītajām pusēm.

Sagatavotā IMAP 1.versija sabiedriski apspriesta sākot no 2025. gada jūlija - plāns ievietots Uzņēmuma mājas lapā kopā ar interaktīvu karti, lai interesenti ērtāk varētu apskatīt interesējošās platības. Organizēta atsevišķa tikšanās ar pašvaldību pārstāvjiem.

Mēneša laikā pēc IMAP publicēšanas Uzņēmuma mājas lapā iesūtītos priekšlikumus izvērtē un nepieciešamības gadījumā veic izmaiņas meža apsaimniekošanas plānā. Visi priekšlikumi un uzņēmuma atbilstošā rīcība tiek norādīti atsevišķā tabulā.

Lai par plānoto meža apsaimniekošanu informētu ieinteresētās puses - vietējo sabiedrību un interešu grupas, kā arī saņemtu priekšlikumus integrētā meža apsaimniekošanas plāna pilnveidošanai, katru gadu līdz 30. jūnijam tiek aktualizēts un publiskots iepriekšējā gada monitoringa pārskats, kas ir pamats IMAP aktualizācijai adaptīvās pārvaldības ietvaros. Tas satur informāciju par Uzņēmuma apsaimniekotā meža resursiem, stratēģijas mērķiem un darbības pamatprincipiem, plānotās meža apsaimniekošanas darbību apjomu un izvietojumu, pasākumiem dabas vērtību saglabāšanā un ietekmes uz vidi mazināšanā, iepriekšējā periodā veikto meža apsaimniekošanas darbību apjomu u.c. ieinteresētajām pusēm nozīmīgu informāciju.

Katru gadu tiek aktualizētas vismaz sekojošas IMAP sadaļas: meža apsaimniekošanas apjomi atšķirīgi apsaimniekojamās teritorijās, informācija par iepriekšējā perioda meža apsaimniekošanu un Monitoringa pārskats. Visi saņemtie priekšlikumi un komentāri mēneša laikā tiek izvērtēti un ņemti vērā aktualizējot IMAP, kā arī sagatavotas publiski pieejamas atbildes IMAP pielikumā "Interesu grupu priekšlikumi". Pēc aktualizēšanas, IMAP aktualizēto versiju apstiprina uzņēmuma Valde.

Uzņēmums, papildus kādai no teritorijām, konsultējoties ar vietējo sabiedrību un citām ieinteresētajām pusēm, var izstrādāt individuālus apsaimniekošanas plānus, kuri ir IMAP neatņemama sastāvdaļa, tomēr sabiedriskās apspriešanas vai informēšanas rezultātā teritorijai individuālajā plānā var tikt ietverti atsevišķi atšķirīgi nosacījumi, piemēram, noteikti atšķirīgi saimnieciskās darbības ierobežojumi, aktualizācijas kārtība u.c.. Visos pārējos gadījumos apsaimniekošanas darbības tiek veiktas atbilstoši IMAP nosacījumiem. Uzņēmums uztur informāciju par interešu grupām, un rakstiski tās informē par būtiskām izmaiņām meža apsaimniekošanas apjomā un metodēs. Lai mazinātu saimnieciskās darbības ietekmi, galvenās (kailcirtes) cirtes tiešā tuvumā esošo apdzīvoto vietu iedzīvotāji iespēju robežās tiek tieši informēti par plānotajām darbībām.

Sabiedriskās apspriešanas organizēšana pilsētu teritorijās ADP ietvaros

Apkaimes ir vietējas kopienas vai rajoni Rīgas pilsētā, kas apvieno iedzīvotājus kopīgu interešu un dzīvesvietas robežās. Ideja par Rīgas sadalīšanu apkaimēs radās 2012. gadā ar mērķi precīzi noteikt pilsētas vietvārdu robežas un veicināt vietējo kopienu attīstību. Apkaimes kalpo par pamatu iedzīvotāju līdzdalībai pilsētas attīstības procesos un vietējās problēmu risināšanā.

Rīgas Apkaimju alianse apvieno 36 apkaimju biedrības, kuras veicina sadarbību ar pašvaldību, sabiedrības iesaisti un lokālo patriotismu. Alianse arī organizē dažādus sporta pasākumus un citus sabiedriskos pasākumus, lai stiprinātu kopienas un veicinātu veselīgu dzīvesveidu. Apkaimes ir būtiskas arī pilsētas ilgtspējīgas attīstības un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajos mežos un citās sabiedriski jutīgās teritorijās apdzīvotu vietu tuvumā izstrādājot ADP, var tikt organizēta **sabiedriskā apspriešana**. To kopā ar attiecīgo Mežniecību organizē Stratēģiskās komunikācijas un sabiedrisko attiecību daļa. Sabiedriskā apspriešana notiek pēc APD izstrādes. Pēc sabiedriskās apspriešanas rezultātu apkopošanas, ja nepieciešams, tiek aktualizēts ADP. Prasības sabiedriskās apspriešanas organizēšanai, iekļaujamajiem jautājumiem un aptaujāmajām sabiedrības grupām tiek noteiktas atsevišķi katrai konkrētai vietai un ADP pirms tās organizēšanas. Uz sabiedriskajām apspriešanām obligāti pieaicināmi:

- vietējās pašvaldības pārstāvji;
- pierobežu pašvaldības pārstāvji, ja teritorija ir būtiska arī kaimiņu pašvaldībai;
- vietējo iedzīvotāju kopienas;
- sabiedriskās vides organizācijas;
- mediji;
- citas ieinteresētās fiziskās un juridiskās personas;
- ārējie sadarbības partneri.

Sabiedriskās informēšanas organizēšana ADP ietvaros

SIA “Rīgas meži” sabiedriski jutīgās un rekreatīvi nozīmīgās teritorijās pirms mežistrādes uzsākšanas vai veidojot Ainavu dizaina plānus veic **sabiedrības informēšanas** pasākumus. Tiek sagatavota informācija par plānotiem darbiem, kas tiek nodota Uzņēmuma Stratēģiskās komunikācijas un sabiedrisko attiecību daļai ievietošanai Uzņēmuma mājas lapā, sociālo mediju kontos. Tāpat informācija tiek sniegta attiecīgajai pašvaldībai, sabiedriskajām organizācijām, tajā skaitā vietējo iedzīvotāju kopienām un medijiem.

DISKUSIJA PAR NORMATĪVU IZMAIŅU NEPIECIEŠAMĪBU

Dabai draudzīgu meža apsaimniekošanas metožu pilnveidošana ir būtiska, lai palielinātu iespēju izaudzēt augstražīgas, bioloģiski noturīgas mežaudzes, nodrošinot tautsaimniecību ar nepieciešamajiem koksnes resursiem, vienlaikus saglabājot vides ekoloģisko līdzsvaru un uzlabojot meža estētiskās īpašības. Taču, pašreizējo regulējumu raksturo normatīvā sadrumstalotība un vienotas stratēģijas trūkums, kas kavē integrētas, daudzmērķu mežsaimniecības plānošanu un īstenošanu. Meža apsaimniekošanas plāns šobrīd ir obligāts tikai meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem, kuru kopējā apsaimniekojamā meža platība pārsniedz 10 000 hektāru, un tā izstrāde nav nepieciešama mazākiem īpašumiem, kas veido lielāko daļu privāto mežu valstī. Turklāt plāna saturs galvenokārt koncentrējas uz meža resursu kvantitatīvu raksturojumu un plānotajiem apsaimniekošanas pasākumiem, bet tajā nav iekļauta prasība pēc ekosistēmu pakalpojumu izvērtējuma, emisiju uzskaites vai ainavu plānošanas, vai kvalitatīvas vides pārvaldības. Ciršanas kārtībā nav normētas izlases un pakāpeniskās cirtes, ierobežojot iespējas atjaunot un pārveidot mežaudzes dabai tuvā veidā pirms galvenās cirtes vecuma sasniegšanas. Meža inventarizācijā dominē standartizēta pieeja, kas nenodrošina iespēju dokumentēt daudzslāņu un strukturētas mežaudzes, piemēram, pamežu un paaugu. Arī atjaunošanas noteikumi ir nepietiekami elastīgi, īpaši attiecībā uz priekšatjaunošanu un atvērumu plānošanu pakāpeniskajās cirtēs. Turklāt trūkst skaidras sasaistes ar ekosistēmu pakalpojumu novērtējumu un emisiju uzskaiti, kas būtiski ierobežo meža apsaimniekošanas pienesuma uzskaiti klimata un bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanā. Tāpat, nav pietiekamu fiskālu vai administratīvu stimulu, kas motivētu meža īpašniekus brīvprātīgi īstenot dabai tuvas apsaimniekošanas modeļus, piemēram, nodrošinot nodokļu atvieglojumus vai īpaša statusa piešķiršanu Meža valsts reģistrā.

Normatīvo aktu izmaiņu ierosinājumu pieturas punkti

- Meža apsaimniekošanas plāna noteikumos paredzēt sadaļu integrētajiem meža apsaimniekotājiem. Līdzīgi kā ES maksājumu saņēmējiem. Plāna mērķis - dabai tuva mežsaimniecība, lai iekļautu šādas teritorijas “30%” uzskaitē. Apņemšanās pazīme saglabājas VMD datu bāzē kā saglabājamā pazīme.
- Ciršanas noteikumi - pakāpenisko ciršu jēdziena atjaunošana. Viena no motivācijām izlases cirtes tieši pirms galvenās cirtes vecuma šobrīd ierobežojošu apsvērumu dēļ nav iespējamas.
- Atjaunošanas noteikumi - stādīšana atvērumos, citas sugas, diskusija dienviņu sugu materiālu, ko nosaka klimata izmaiņas, priekšatjaunošanas jēdziena ieviešana.
- Nekustamā īpašuma vērtēšana. Šobrīd nav atlaides īpašniekiem, kas īsteno daudzmērķu meža apsaimniekošanu teritorijās, kur nav mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi.
- Meža inventarizācijas noteikumi. Nav iespēja fiksēt dažādus vecumus vienai sugai vienas vecumklases ietvaros. No inventarizācijas ir pazudusi iespēja fiksēt telpiskās īpatnības.
- Inventarizācijas noteikumos nepieciešams ieviest sleju plānošanu kā vienotu nogabalu, nesadalot jaunos nogabalos vai apakšnogabalos, jo mērķis ir dažādu vecumu mežaudze. Nav iespēja fiksēt pamežu, paaugu, domājot par cirsma plānošanu, nākotnes atjaunošanu.
- Medību noteikumi nerunā par medību saimniecības konfliktsituācijām apdzīvotu vietu tuvumā.